

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Alternativ titel | Alternative title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

udgivne af J. H. H. Brochmann.

40 latinske Salmer med oversættelse samt
Oplysninger og Musikbilag

Fyrre latinske Salmer med oversættelse samt
Oplysninger og Musikbilag.

Christiania : i Kommission hos H. Aschehoug &
Co., 1901

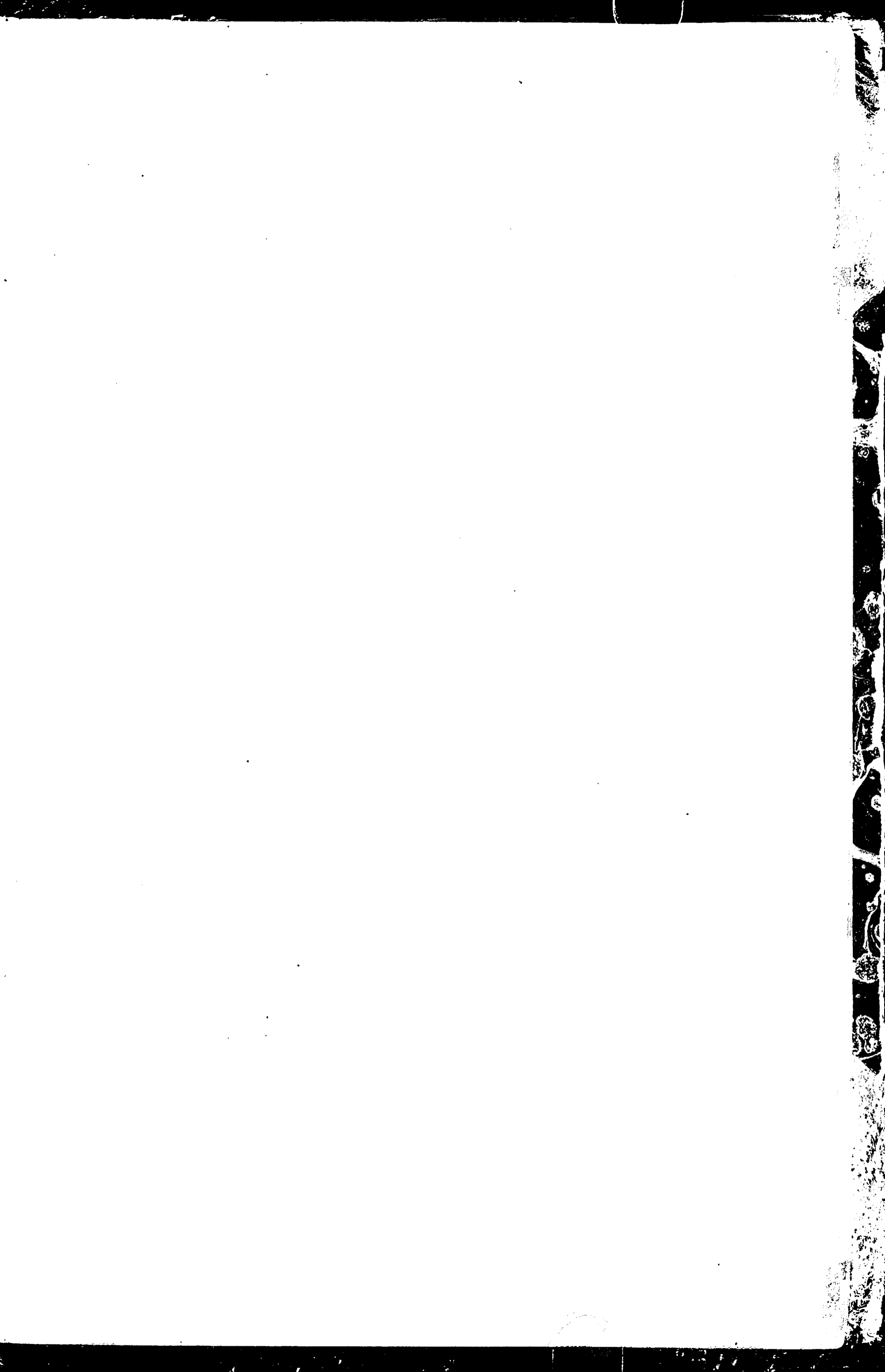
271 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

40

LATINSKE SALMER

MED OVERSÆTTELSE

SAMT OPLYSNINGER OG MUSIKBILAG

UDGIVNE AF

J. H. H. BROCHMANN

CHRISTIANIA

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

1901

40

LATINSKE SALMER

MED OVERSÆTTELSE

SAMT OPLYSNINGER OG MUSIKBILAG

UDGIVNE AF

J. H. H. BROCHMANN

CHRISTIANIA

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

1901

AKTIE-BOGTRYKKERIET.

SALMEVENNEN

PASTOR GUSTAV JENSEN

VENLIG TILEGNET

LATINSKE SALMER

I.

Hymnus angelicus.

GLORIA IN EXCELSIS Deo,
et in terra pax hominibus bonae
voluntatis.

Laudamus te,
benedicimus te,
adoramus te,
glorificamus te,
gratias agimus tibi
propter magnam gloriam tuam,
Domine Deus rex coelestis, Deus Pater omnipotens,
Domine Fili unigenite, Jesu Christe,
Domine Deus, agnus Dei, Filius Patris:
qui tollis peccata mundi,
miserere nobis;
qui tollis peccata mundi,
suscipe deprecationem nostram;
qui sedes ad dexteram Patris,
miserere nobis:
quoniam tu solus sanctus,
tu solus Dominus,
tu solus altissimus, Jesu Christe,
cum Sancto Spiritu in gloria Dei Patris.
Amen.

1.

Englenes Lousang.

re være Gud i det Høie!
Og paa Jorden Fred for Menneskene,
du har elsket!

Vi prise dig,
velsigne dig,
tilbede dig,
lovsynge dig
og takke dig,
thi stor er din Herlighed,
Herre Gud himmelske Konge, Gud almægtige Fader!
Herre, du enbaarne Søn, Jesus Christus!
Herre Gud, Guds Lam, Faderens Søn,
du, som borttager Verdens Synder,
forbarm dig over os!
Du, som borttager Verdens Synder,
modtag vor Bøn!
Du, som sidder ved Faderens Høire,
forbarm dig over os!
Thi du alene er hellig,
du alene Herre,
du, Jesus Christus, alene høit ophøiet
med din Helligaand i Gud Faders Herlighed.
Amen.

II.

Hymnus Ambrosianus.

DE DEUM laudamus,
te Dominum confitemur,
te aeternum Patrem
omnis terra veneratur.

I.

Tibi omnes Angeli,
tibi coeli et universae Potestates,
tibi Cherubim et Seraphim
incessabili voce proclamant:

2.

Sanctus, Sanctus, Sanctus
Dominus Deus Sabaoth!
Pleni sunt coeli et terra
majestatis gloriae tuae.

3.

Te gloriosus Apostolorum chorus,
te Prophetarum laudabilis numerus,
te Martyrum candidatus laudat exercitus.

4.

Te per orbem terrarum
sancta confitetur Ecclesia
Patrem immensae majestatis,
venerandum tuum verum et unicum Filium,
Sanctum quoque Paraclitum Spiritum.

5.

Tu rex gloriae, Christe,
tu Patris sempiternus es Filius,

6.

Den ambrosianske Lousang.

store Gud, vi love dig,
vi sige Tak evindeligt!
Al Verden sander det og ved,
at du er Gud af Evighed.

Al Engles Hob og Himlens Hær
Lov, Tak og Pris for Thronen bær,
og Sangen af Serafer gaar
saa langt, som Himlens Hvælving naar:

Du hellig, hellig hellig er,
Gud Zebaoth, vor Herre kjær,
og fuld er Himmel al og Jord
udaf din Guddoms Ære stor.

Profeter og Apostler glad
og dine Vidner, Rad paa Rad,
de staa for dig i Livsens Sal
med Takkesang i Tusindtal.

Din Christenhed paa denne Jord
bekjender dig og paa dig tror
som *Faderen* af Evighed,
hvis Magt ei Maal og Ende ved,
og *Sønnen*, den enbaarne, som
fra dig til Verdens Frelse kom,
samt *Helligaanden*, Trøster sand,
høilovet over alle Land.

O Christe, Ærens Konge prud
du er Guds Søn og evig Gud;

tu ad liberandum suscepturus hominem
non horruisti virginis uterum.

Tu devicto mortis aculeo aperuisti 7.
credentibus regna coelorum;
tu ad dexteram Dei sedes in gloria Patris,
judex crederis esse venturus.

Te ergo quaesumus, 8.
famulis tuis subveni;
quos pretioso sanguine redemisti,
aeterna fac cum sanctis tuis gloria munerari.

Salvum fac populum tuum, Domine, 9.
et benedic hereditati tuae,
et rege eos, et extolle illos usque in aeternum.

Per singulos dies benedicimus te 10.
et laudamus nomen tuum in saeculum
et in saeculum saeculi.

Dignare, Domine, 11.
die isto sine peccato nos custodire.
Miserere nostri, Domine,
miserere nostri.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos, 12.
quemadmodum speravimus in te.
In te, Domine, speravi;
non confundar in aeternum.

stor Kjærlighed dig til os drog
du os at frelse Manddom tog.

Den haarde Dødens Braad du brød
og vandt os Livet ved din Død.
Dig binder ikke Dødens Baand,
du sidder ved Guds høire Haand,
gjenkommer med Guds Vælde stor
at holde Dommedag paa Jord.
Thi hjælp os nu, vær deres Trøst,
som du saa dyre har forløst.

Red os et Rum i Himmerig
blandt dem, som samlet er hos dig;
dit Folk til Hjelp, o Christe, kom;
velsign din Arv og Eiendom.

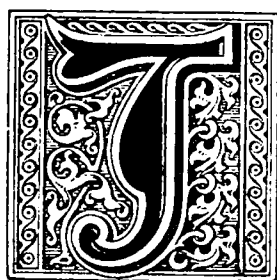
Opløft os, led os, vis os Vei,
til evig Tid forlad os ei!
Vi flokkes glade i din Favn,
hver Dag velsigne vi dit Navn.

Tag os, trofaste Gud, i Agt,
lad ingen Synd i os faa Magt,
o vær os naadig, Herre Gud,
vær naadig alt til Enden ud!

Gud være os miskundelig,
som vi og haabet har paa dig!
Vi tro derpaa og trøstes ved,
vi rokkes ei i Evighed.

III.

Hymnus de Deo creatore coeli et terrae.

JUBILEMUS CORDIS VOCE

I.

nostro salutari,
jubilemus et psallamus
[nunc] omnipotenti.

Resonet factura sua
quanta valet laude,
resonet jocunda suo
[laudem] creatori.

2.

Qui creavit omnia
coaeterna Prole;
qui fecit et omnia
Spiritu dictante.

3.

Qui munivit paradisum
lucidis ministris;
qui depinxit firmamentum
sole, luna, stellis.

4.

Qui ornavit aërem
volucrum catervis;
qui vestivit aridam
frondibus et herbis.

5.

3.

Gud Fader, Almægtige, Himmelens og Jordens Skaber.

Dækker Herren, Ham, i hvem vi
leve, røres, ere!
Priser Ham, som Alting raader,
Gud, vor Fader kjære.

Lovsang tusindstemmig gennem
al hans Skabning klinge;
frydefuld al Tak og Ære
den sin Skaber bringe.

Han som ved sin egen Søn
alle Ting frembragte,
Han, som under Aandens Drift
Alt saa herligt skabte.

Han, som Paradiset vogter
strengt med Flammevagten,
Han, som skabte Solen, Maanen,
Stjernehimmelpragten.

Han, som skjænked Luftens Blaa
Fugleskarer lette, —
som hver liden Flek af Jord
grøn med Vexter klædte.

Qui ditavit Thetidem 6.
piscibus marinis,
locupletem fecit terram
quadrupedum formis.

Qui deducit super terram 7.
rivulos aquarum;
qui suspendet subter astra
nimbos pluviarum.

Qui vernali facit flatu 8.
flores redolere,
autumnali sole coctos
fructus colorari,

albicare late campos 9.
hiemali nocte,
cum flavescent late messes
aestivali luce.

Qui statuit hominem 10.
regem creaturae,
qui, si vellet, immortalis
potuisset esse,

sed de regno exulavit 11.
sua vanitate,
quem reduxit Dei verbum
sua pietate.

Han, som fyldte Havets Dyb
med dets Fiskestimmel,
Han, som skjænked Mark og Skove
broget Dyrevrimmel.

Han, som Bækkeløb og Strømme
ned i Dalen leder,
hænger Skyen under Hvælvet,
Skov og Enge væder.

Han, som lader Vaarens Luftning
avle Blomsterduften,
lader sildig Høstsol modne,
prægtig farve Frugten.

Han, som under Vinternatten
klæder Marker hvide,
Han, som lader Sæden bølge
rigt ved Sommertide.

Han, som satte Mennesket
til sin Skabnings Herre,
der selv over Døden hævet
havde kunnet være,

men som for i Daarskab bort fra
Arv og Uskylds Dage,
hvem Guds Ord i Naade raabte
fra dets Vei tilbage.

Lauda plasma redemptorem
viscerum medullis,
ut rejugi mereamur
civibus supernis. Amen.

12.

IV.

De nativitate Domini.

PUER NATUS IN BETHLEHEM,
unde gaudet Jerusalem.
Alleluia.

1.

Hic jacet in præsepio,
qui regnat sine termino.
Alleluia.

2.

Cognovit bos et asinus,
quod puer erat Dominus.
Alleluia.

3.

Reges de Saba veniunt,
aurum, thus, myrrham offerunt.
Alleluia.

4.

De matre natus virgine
sine virili semine,
Alleluia.

5.

Skabning, elsk og tak din Frelser
nu af Sjæl og Sinde,
at hos Gud, med alle Helgen
Borgerskab vi vinde. Amen.

4.

Jesu Christi Fødsel.

Et Barn er født i Bethlehem;
thi glæder sig Jerusalem
Halleluja!

Han lagdes i et Krybberum;
ei Ende har hans Herredom.
Halleluja!

Og Oxe der med Asen stod
og saa den Gud og Herre god.
Halleluja!

Af Saba kom de Konger tre,
Guld, Røgels', Myrrha ofred de.
Halleluja!

Han fødtes af en Jomfru skjær,
undfangen af Guds Aand han er.
Halleluja!

sine serpentis vulnere
de nostro venit sanguine,
Alleluia.

6.

in carne nobis similis,
peccato sed dissimilis,
Alleluia.

7.

ut redderet nos homines
Deo et sibi similes.
Alleluia.

8.

In hoc natali gaudio
benedicamus Domino.
Alleluia.

9.

Laudetur Sancta Trinitas,
Deo dicamus gratias.
Alleluia.

10.

Foruden Men af Ormens Tand
af Adams Æt fremspired han.
Halleluja!

Vort Kjød og Blod han paa sig tog,
uskadt af Synden blev han dog
Halleluja!

for os at gjøre lig med sig,
Guds kjære Børn af dig og mig!
Halleluja!

I denne glade Juletid
lovsynger ham, vor Herre blid.
Halleluja!

Den hellige Treenighed
Lov, Tak og Pris i Evighed!
Halleluja!

V.

De passione Domini.

EXITE, FILIAE SION, 1.
videte vestrum regem;
prodit e throno Salomon
ad carum sibi gregem;
nitente fulget purpura,
sceptrō, corona gemmea.

Hic Salomon pacificus, 2.
non matris laurum ferens,
est Jesus, Dei filius
olivae ramum gerens;
securam pacis tesseram
offert delicti veniam.

Ejus corona splendicat, 3.
sed est contexta rubo,
et gemmae, quot intermicant,
nascuntur mari rubro;
scintillant sicut faculae,
nam sunt cruoris maculae.

Sceptrum quod gestat regium, 4.
quo legem dicit mundo,
non fascis est Quiritium
sed fluctuans arundo;
non enim virga ferrea
humana regit pectora.

Christi Lidelse.

Zions Datter kom herud,
din Konge kommer til dig!
Din Salomo i Kongeskrud
nu kjærlig gjeste vil dig.

Kom ud, og se hans Purpurdragt,
hans Scepter, Krone, Perlepragt.

Den Salomo, Fredsfyrste sand,
hvem Laurbær ikke friste,
er Jesus Christus, Gud og Mand,
med Fredens Oljekviste.
Til Tegn, at han er Fredens Bud,
han sletter vore Synder ud.

Den Krone, som med evig Glands
omkring hans Hoved skinner,
det er en ussel Tornekrands,
og Perlerne, du finder,
de stamme fra saa rødt et Hav:
hans eget Blod de Perler gav.

Hans Kongescepter, som du ser,
hvormed han Alt regjerer,
ei romersk Øxeknippe er,
det svage Rør han bærer;
thi ei med Staal han tvinge vil
de Hjerter, ham skal høre til.

Festiva regis purpura,
quam rudis manus finxit,
calonis est lacernula,
non cocci vermibus tinxit.
Qui dixit: ego vermibus sum,
cruore tinxit coccinum.

5.

Huic regi regum servuli
cervicem inflectamus,
regis exemplo saeculi
pompam despiciamus,
ne membri pectus frigeat,
quum caput spinis rigeat.

6.

VI.

De descensu Domini ad inferna.

MORTIS PORTIS fractis fortis
fortior vim sustulit,
et per crucem regem trucem
infernum perculit.

Lumen clarum tenebrarum
sedibus resplenduit,
dum salvare, recreare,
quod creavit, voluit.
Hinc creator, ne peccator
moreretur, moritur;
cujus morte nova sorte
vita nobis oritur.

Hans kongelige Purpur er,
hvad Raahed kaad udtænkte:
Soldaterkappen grov og svær
man ham om Skuldren hængte.
Dog hvad er Fyrsters Purpur mod
dens Purpurfarve af hans Blod!

For denne Kongers Konge lad
dybt Hovedet os bøie
og i vor Konges Fodspor glad
med Verdens Spot os nøie,
at ei vi Lemmer flygte skal,
for hvad vort Hoved bar af Kval.

6.

Christi Nedfart.

Dødens Porte brast. Den Stærkes
Magt den Stærkere tog fra ham,
og med Korsets Kraft han ramte
Helvedkongen, Rædselsfyrsten.

Lyset blendende sig trængte
i hver Krog af Mørkets Bolig,
da hans Vilje var at frelse,
skabe ny sin faldne Skabning.
Synderen fra Død at løse
Skaberen gik selv i Døden;
Livets nye Naadegave
vælder af hans Død til os.

VII.

De resurrectione Domini.

AURORA COELUM PURPURAT, I.
aether resultat laudibus,
mundus triumphans jubilat,
horrens avernus intremittit,

rex ille dum fortissimus 2.
de mortis inferno specu
patrum senatum liberum
educit ad vitae jubar.

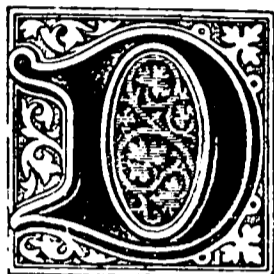
Cujus sepulcrum plurimo 3.
custode signabat lapis,
victor triumphat et suo
mortem sepulcro funerat.

Sat funeri, sat lacrymae, 4.
sat est datum doloribus:
surrexit exstinctor necis,
clamat coruscans angelus!

Tristes erant apostoli 5.
de Christi acerbo funere,
quem morte crudelissima
servi necarant impii.

7.

Christi Opstandelse.

Da Morgenrøden bryder frem,
af Jubelsang er Himlen fuld,
sig Jorden fryder seierrig,
af Rædsel bæver Helvede,

mens Ærens Konge mægtig, stærk,
af Dødens dybe Hulesvælg
de fromme Fædre fører ud
til Frihed, Liv og Lysets Glands.

Thi han, hvis Grav forvaret var
af Sten og Segl og Vagtmandskab,
opstod med Seir, og Døden selv
begrov han i sin egen Grav.

Se nu har Graven faaet nok,
nu nok af Smerte, nok af Graad!
Christ er opstanden, Døden kvalt,
tilraaber Lysets Engel os.

Apostlerne var fuld' af Sorg
ved deres Herres Jordefærd,
hvem Mørkets Trælle slog ihjel
med Korsets pinefulde Død.

Sermone verax angelus 6.
mulieribus praedixerat:
mox ore Christus gaudium
gregi feret fidelium.

Ad anxios apostolos 7.
currunt statim dum nuntiae,
illae micantis obvia
Christi tenent vestigia.

Galilaeae ad alta montium 8.
se conferunt apostoli,
Jesuque voti compotes
almo beantur lumine.

Paschale mundo gaudium 9.
sol nuntiat formosior,
quum luce fulgentem nova
Jesum vident apostoli.

In carne Christi vulnera 10.
micare tanquam sidera
mirantur, et quidquid vident
testes fideles praedicant.

Rex Christe clementissime, 11.
tu corda nostra posside,
ut tibi laudes debitas
reddamus omni tempore.

Den sanddru Engel Kvinderne
et Budskab gav saa frydefuldt:
snart Christus med sin egen Røst
vil gjøre glad sin lille Hjord.

Og som de ilsomt vende hjem
Apostlerne at sige det,
da træder henad Veien, se,
forklaret Christus dem imod.

Til Galilæas fjerne Bjerg
begive sig Apostlerne;
de saa ham, som han havde sagt,
og i hans Lys de fryded sig.

En bedre Sol, end før var set,
bebuder Verden Paaskefryd,
da i en ukjendt Herlighed
Apostlerne se Jesus der.

De Saar, hans Legem bar for os,
dem se de nu lig Stjerneglimt,
de undres, og hvad Øiet ser,
forkynde de som Vidner tro.

O Naadens Konge, Jesus Christ,
o lad vort Hjerte være dit,
og lad det ske, at al vor Tid
vi, som sig bør, lovsyng dig.

VIII.

De ascensione Domini.

TRIUMPHE! PLAUDANT MARIA, I.
applaudant fontes, flumina,
coelorum plaudant agmina!
Triumphat nostra gloria,
rex regum super sidera,
Jesus conscendit aethera.

In nomine Jesu
flectatur omne genu,
coelestium, terrestrium
et inferorum.

Io! Triumphe! Coelites, 2.
coelorum magni principes,
portas vestras attollite!
Attollite, occurrite,
triumphatori dicite:
Ave Jesu, rex inclyte!
In nomine Jesu etc.

Quis iste est rex gloriae, 3.
ostro decorus purpurae,
de Bosra, tinctis vestibus,
qui ascendit in jubilo?
Rex potens est in proelio
confractis mortis viribus.
In nomine Jesu etc.

Christi Himmelfart.

Et Seiersraab fra Hav til Hav!
En Seier over Død og Grav,
som Himmel, Jord gjenlyde af!
Jesus, vor Trøst og Hæder kjær
nu Herre over Himles Hær,
opfarer, hvor hans Fader er.

I Jesu Navn skal bøies Knæ
paa Jord, i Himmel, Helvede.

O Himmelport, oplad dig vidt,
at Seierherren, talløst frit
modtagen, drager ind til Sit!
I Himmelfyrster, iler frem!
I Englehære, høit istem:
Velkommen, Konge, til dit Hjem!

I Jesu Navn osv.

Hvem er den Ærens Konge god,
som dybt i Persekarrets Blod
sin Kjortel purpurfarve lod
og stiger op i Jubelkor? —
Christ heder Kongen stærk og stor,
som Dødens Vælde slog til Jord.

I Jesu Navn osv.

Vicisti, Jesu, prospere,
jam coeli regno fruere
consors paternae dexteræ.
O Jesu, meta cordium,
sis lacrymarum gaudium,
sis dulce vitæ præmium,
In nomine Jesu
flectatur omne genu,
coelestium, terrestrium
et inferorum.

4.

IX.

De Spiritu Sancto.

QUI PROCEDIS AB UTROQUE,
Genitore, Genitoque,
pariter Paraclite,
redde lingvas eloquentes,
fac ferventes in te mentes
flamma tua divite.

1.

Amor Patris Filiique,
par amborum et utrique
compar et consimilis:
cuncta replet, cuncta foves,
astra regis, coelum moves
permanens immobilis.

2.

Dit Verk, o Jesu, er fuldbragt,
og Gud har Alt dig underlagt, —
nu brug dit Kongedømmes Magt!
O Jesu, Guds enbaarne Søn,
du er vort Haab, vort Raab, vor Bøn;
vær du vor Taares Frydeløn!

I Jesu Navn skal bøies Knæ
paa Jord, i Himmel, Helvede.

9.

Den Hellig Aand.

Grøster, Tid og Rum ei maaler
dig, som fra Gud Fader straaler
og fra hans enbaarne Søn.
Giv du os, naar dig vi møde,
ret at tale, ret at gløde,
ret at favne dig i Bøn.

Faderen og Sønnen baade
elske dig, — dem lig i Naade,
lig dem ved din Agt og Magt.
Alt du fylder, Alt du varmer,
Stjerner styrer og omarmer,
selv urokkelig paa Vagt.

Lumen clarum, lumen carum,
internarum tenebrarum
effugas caliginem.

3.

Per te mundi sunt mundati,
tu peccatum et peccati
destruis rubiginem.

Veritatem notam facis
et ostendis viam pacis
et iter justitiae.

4.

Perversorum vitam vitas
et bonorum corda ditas
munere scientiae.

Te docente nil obscurum,
te praesente nil impurum;
sub tua praesentia
gloriatur mens jucunda;
per te laeta, per te munda
gaudet conscientia.

5.

Tu commutas elementa,
per te suam sacramenta
habent efficaciam.

6.

Tu nocivam vim repellis,
tu confutas et refellis
hostium nequitiam.

Lys du skjære! Lys du kjære!
Lad alt Sjælens Mørke være
jaget fra os, — langt paa Flugt!
Du som Verdner yndig klæder,
Syndere du ogsaa glæder,
renser dem ved Naadens Tugt.

Sandheds Vei du os forkynder,
Fredens Vei at gaa tilskynder
og Retfærdighedens Sti;
fra Forvendte du dig vender,
fromme Hjerter Trøst du sender,
staar med dine Raad dem bi.

Ved dit Lys blir løst hver Gaade,
Alt er rent, hvor du faar raade,
du Guds egen Kjærlighed;
der hvor du har taget Sæde,
der har Hjertet Fred og Glæde
i en ren Samvittighed.

Du forvandler Elementer,
du forlener Sakramenter
deres underfulde Magt.
Mørkets Fyrste du fordriver
og forvirrer, saa vi bliver
frelste fra hans Falskheds Agt.

Quando venis, corda lenis,
quando subis, atrae nubis
effugit obscuritas;
sacer ignis, pectus dignis
non comburis, sed a curis
purgas, quando visitas.

7

Mentes prius imperitas
et sopitas et oblitas
erudis et excitas;
foves lingvas, formas sonum,
cor ad bonum facit pronum
a te data caritas.

8

O juvamen oppressorum,
o solamen miserorum
pauperum refugium,
pelle mala, terge sordes
et discordes fac concordes
et offer praesidium.

9.

Tu qui quondam visitasti,
docuisti, confortasti
timentes discipulos:
visitare nos digneris,
nos, si placet, consoleris
et credentes populos.

10.

Ved din Sommer Isen smelter,
naar du kommer, Fjelde vælter,
Tungsinds Skyer splitter du.
Himlens Lue! Du fortærer
Sorgerne, som os besværer,
tænder Glæden i vor Hu.

Sind, som ikke før dig kjendte,
sovende og helt forvendte,
vækkes ved dit Morgengry.
Kjærligheden, som du giver,
Tunger rører, Tunger liver,
føder Hjerterne til ny.

O du Ly for Undertrykte,
o du Blindes Lys og Lygte,
fattigt Folk et Tilflugtsted, —
jag det Onde, tag vort Hjerte,
giv din Lægedom for Smerte,
for Splidagtighed din Fred.

Du, som vilde mægtig fare
ned til Jesu Lærlingskare
paa den store Pintsedag,
værdiges og nu at komme
ned til alle dine Fromme,
alle christne Folkeslag.

Par majestas personarum,
par potestas est earum
et communis deitas:
tu procedens a duobus
coaequalis es ambobus,
in nullo disparitas.

11.

Quia tantus es et talis,
quantus Pater est et qualis,
servorum humilitas
Deo Patri, Filioque
Redemptori, Tibi quoque
laudes reddat debitas.

12.

X.

De S. Trinitate.

PROFITENTES UNITATEM
veneremur trinitatem
pari reverentia,
tres personas asserentes
personali differentes
a se differentia.

1.

2.

Digne loqui de personis
Vim transcendit rationis,
excedit ingenia;

2.

Fader, Frelser, Helliggjører
sammen Herskerstaven fører
og har samme Guddomsliv.
Du, som udgaar fra de Tvende,
hersker med dem uden Ende, —
du som selv er Livets Bliv.

Du, som er saa stor og herlig,
som Gud Fader stor og kjærlig,
ydmygt lovet, takket vær!
Fader, Søn og dig, vor Trøster,
prise vi med nye Røster,
priser hele Himlens Hær.

10.

Den hellige Treenighed.

For Tro bekjender: Gud er *een*,
Personer *tre*, Hint ei til Men,
i Væsen Et, ei Tre af Rod:
Gud *Fader*, Skaber, Styrer god,
og *Sønnen*, født foruden Aar,
samt *Aanden*, som fra dem udgaar.

Men om de Tre at tale ret
for vor Forstand var aldrig let;
den største Aand saa høit ei naar,

quid sit gigni, quid processus,
me nescire sum professus,
sed fide non dubia.

Nos in fide gloriemur,
nos in una modulemur
fidei constantia;
trinae laus sit unitati,
sic et simplae trinitati
coaeterna gloria.

at han udsige klart formaar,
hvad «Fødsel» og hvad «Udgang» er.
Men vi kan tro, hvad ei vi ser.

I Troen lad os være glad
og synge Troens Seierskvad,
til Gud selv tager Dækket bort,
og vi faa se bag Himlens Port
i Klarhed og i Herlighed
den ene Guds Treenighed.

XI.

De poenitentia.

AD COELI CLARA non sum dignus sidera 1.
levare meos infelices oculos
gravi depressus peccatorum pondere,
— parce redemptor!

Bonum neglexi facere, quod debui, 2.
probrosa gessi sine fine crimina,
scelus patravi nullo clausum termino,
subveni Christe!

Lugere modo me permitte, Domine, 3.
mala, quae gessi, reus ab infantia
lacrymas mihi tua donet gratia
cordis ab imo.

Nullum peccatum super terrae faciem 4.
potest aut scelus inveniri quodpiam,
a quorum non sim inquinatus faecibus,
— infelix ego.

11.

Bodssalme.

il Himlens lyse Stjerner jeg uværdig er
at løfte mit ulykkelige Øie op;
min Syndebyrde trykker mig til Jorden ned,
Gud, dig forbarme!

Hvad godt jeg skyldte gjøre, jeg unddrog mig for,
men handlet saare ilde har jeg uden Stands;
det Onde har jeg fuldbragt vildt og tøilesløst,
o hjælp mig Christe!

O Herre lad mig blot faa Lov at vise Sorg
for hvad jeg synded, skyldig fra min Barndom af;
i Naade giv mig du at kunne græde ud
af ærligt Hjerte.

Der er ei det Slags Synd paa hele Jordens Kreds
og findes ikke Brøde iblandt Mennesker,
for hvis Urenhed jeg har holdt min Sjæl for god
o jeg Fortabte!

Tolle peccatum, dilue facinora, 5.
abluere sordes, donaque charismata,
instaura clementer meum pectusculum
munere tuo.

XII.

De vita mundi.

HEU HEU MALA MUNDI VITA, 1.
Quare me delectas ita?
Cum non possis mecum stare,
quid me cogis te amare?

Heu heu vita fugitiva 2.
omni fera plus nociva,
cum tenere te non queam,
cur seducis mentem meam?

Heu heu vita mors vocanda, 3.
odienda, non amanda,
cum in te sint nulla bona,
cur exspecto tua dona?

Vita mundi res morbosa, 4.
magis fragilis quam rosa,
cum sis semper lacrymosa,
cur es mihi gratiosa?

Tag mine Synder bort, slet min Misgjerning ud,
o to mig ren som Sne, giv mig din Aand paany,
helbred og styrk min svage 'Sjæl igjen,
du Naaderige!

12.

Livet med denne Verden.

Liv med Verden, endt i Smerte,
hvorfor frister du mit Hjerte?
Maa min Sjæl dig overleve,
hvordan kan min Hu du kræve?

Liv, som snart og hastig ender,
farligt fremfor Rovdyrstænder,
naar jeg dig kan ei bevare,
hvorfor er du mig til Snare?

Hvilket Liv, — en Død at kalde!
Hades burde du af Alle.
Er ei godt hos dig at hente,
hvi vil mer fra dig jeg vente?

Liv med Verden, dødsospundet,
løst som Rosens Blade fundet,
du har voldt mig mangan Taare, —
hvorfor elske dig saa saare?

Vita mundi res laboris, 5.
anxia, plena doloris,
cum sis semper in langvore,
cur pro te sum in moerore?

Vita mundi mors futura, 6.
incessanter ruitura,
cum in brevi sis mansura,
quid est mihi de te cura?

Vita mundi res maligna, 7.
ut ameris nunquam digna,
venenosa plus serpente,
cur in mea manes mente?

Vita mundi res misella, 8.
scelerum cunctorum cella,
fornicatrix et avara,
cur haberis unquam cara?

Vita mundi res acerba, 9.
conculcanda sicut herba,
cum sis malis sitibunda,
cur me petis furibunda?

Vita mundi pestis dura, 10.
vita mendax et perjura,
cum tu sis sine mensura,
quid requiris in me jura?

Liv med Verden, fuldt af Møie,
for hvis Skyld man Angst maa døie,
du, som kun udmatter Dine, —
hvi for din Skyld gaa i Pine?

Liv med Verden — Dødningdansen!
som saa brat afrives Krandsen,
som for Morgendag ei borger, —
hvorfor har for dig jeg Sorger?

Liv med Verden, rigt paa Plage,
ikke værd at efterjage,
giftigt fremfor nogen Slange, —
hvorfor lader jeg mig fange?

Liv med Verden, sminket Jammer,
hvorfra Synders Række stammer;
Skjøge fin, tilfals for Penge,
hvo vil Hjertet ved dig hænge?

Liv med Verden, bitter Glæde,
under Fødder værd at træde!
Gaa til dem, dig hungre efter,
spild paa mig ei dine Kræfter.

Liv med Verden, pestbefængte,
troløs mer end Nogen tænkte,
Mester i at skuffe, svigte,
hvordan kan du mig forpligte?

Vita mundi res deserta, 11.
fallax nimis et incerta,
cum tu vermis sis et cinis,
quid de me quidquam definis?

Vita mundi res polluta, 12.
vaga, garrula, soluta,
cum sis tota plena nugis,
contra me cur stulta rugis?

Vita mundi vita follis, 13.
nimis vilis atque mollis,
cum tu sis iners et rudis,
mentem meam cur deludis?

Vita mundi res immunda, 14.
solis impiis jocunda,
nutrimentum vitiorum,
quid habes in te decorum?

Vita mundi res lasciva, 15.
caeca, ebria, captiva,
immunditiae lagena,
quare crederis amoena?

Vita mundi nulla vita, 16.
in aerumna semper sita,
cum sis mihi pondus grave,
ne me tangas, precor, cave!

Liv med Verden, ørkenøde!
Hvo dig attraar, haardt maa bøde.
Orm, som har i Støvet hjemme,
hvad vil du om mig bestemme?

Liv med Verden, Tugt du savner,
rigt paa Snak, som Intet gavner;
naar jeg efter Sandhed leder,
brøl kun dine Vittigheder!

Liv med Verden, tomme Blære,
som vil synes mer end være,
du, som ei min Higen fatter,
løfter du med Grund din Latter?

Liv med Verden, kjært for Slige,
som ved ei af Gud at sige,
Jordbund for hvad der er syndigt,
hvad ved dig skal være yndigt?

Liv med Verden, drukkenkaade,
Liv, hvor Lysten blindt faar raade,
skidden Dam af sumpet Grønhed,
tror man du er Liv i Skjønhed?

Liv med Verden, livforladte,
kummerfuldt trods alle Skatte,
du en Skræk, en Byrde er mig,
vig ifra mig, kom ei nær mig!

Tua cuncta blandimenta
reputo velut tormenta,
et idcirco ne sis lenta,
me dimitte fraudulenta. 17.

Tuum exsecror amorem,
tuum renuo favorem,
tuum desero saporem,
tuum non amo decorem. 18.

Ego te nunquam amabo,
et in te nunquam sperabo,
semper contra te pugnabo,
ad te nunquam propinquabo. 19.

Ergo vita taediosa,
amor mundi res probrosa,
cur sectaris fugientem,
cur non spernis te spernentem? 20.

Vita mundi carnis amor,
contra quam est meus clamor,
quare non verecundaris,
cur invitum amplexaris? 21.

Erubescere jam et cede,
a me citius recede,
et ni cedas cum amore,
te repellam cum dolore. 22.

Alle dine Smigrerier
i min saare Sjæl kun svier;
dine sørgelige Minder,
gid I svandt, som Tiden svinder!

Bort fra dine Favntag gaar jeg,
al din Gunst og Hjelp afslaar jeg,
ei din Sødme mer forstaar jeg,
al din Pragt og Glands forsmaar jeg.

Aldrig mer jeg elske vil dig,
ei mit Haab mer sætte til dig,
jeg fra nu en Fiende er dig,
agter mig ei mere nær dig.

Derfor Liv, som mig ei smager,
Verdens Venskab, som jeg vrager,
sig, hvad vil du den, som flyr dig?
Hvorfor agte den, som skyr dig?

Liv med Verden, Liv i Lysten,
høit mod dig jeg løfter Røsten;
hvorfor blues du dog ikke,
følger mig med kjælne Blikke?

Skam dig dog, og lad mig være.
Gaa! Kun det jeg vil begjære.
Gaar du ei af villigt Hjerte,
vel, saa lad det koste Smerte.

Pellam te de corde meo 23.
adjuvante Christo Deo,
nec permittam te redire,
si deberes interire.

Ne mireris, pestis dira, 24.
si te persequar cum ira,
quia mihi tu fecisti,
quidquid mali potuisti.

Visum mentis obscurasti, 25.
manus quoque religasti,
me temptabas suffocare,
et optabas devorare.

Et cum tibi non parebam, 26.
iram tuam sentiebam;
si quid boni faciebam,
te contrariam habebam.

Si volebam jejunare, 27.
me dicebas aegrotare,
me movebas manducare,
nisi vellem pejorare.

Si quid dabam indigenti, 28.
resistebas meae menti
dicens: noli tua dare,
ne cogaris mendicare.

Af mit Hjerte jeg dig river,
Jesus Christ mig Seier giver;
maa det naadig Gud behage,
faar du aldrig mig tilbage.

U ndres ei, du Væld af Synder,
at jeg aaben Krig begynder;
al den Skade, som du kunde,
har du gjort mig alle Stunde.

Tæt mit Syn med Nat omspandt du,
mine Hænder stadig bandt du;
al min Tid du gjerne slugte,
alt mit Liv du gjerne brugte.

Voved jeg saasandt at nøle,
strax din Vrede fik jeg føle;
hvergang jeg paa Godt indlod mig,
havde strax jeg dig imod mig.

Om paa Faste jeg begyndte,
strax med Skræmsel du dig skyndte:
Du er svag, du taaler ikke
dette Savn af Mad og Drikke.

Gik jeg for lidt Nød at lindre,
søgte du mit Forsæt hindre:
Vil du, for at kunne give,
Andre selv til Byrde blive?

Si laudabam paupertatem, 29.
hanc dicebas falsitatem:
melius est congregare
quam egenis quidquam dare.

Si volebam culpas flere, 30.
quas me suaseras audere,
tu dicebas, quod per fletus
stultus fierem et caecus.

Si studebam revocare, 31.
quos cernebam aberrare,
non cessabas mussitare:
sufficit temet salvare.

Si peccantem arguebam, 32.
te dicentem audiebam:
hos ad odium accendis
contra te, quos reprehendis.

Si conabar obedire, 33.
sic temptabas contraire:
quibus debes major esse
subjici non est necesse.

Si morabar in legendo, 34.
stimulabas me dicendo:
vade magis operari,
unde possis sustentari.

Tænkte jeg ved Mit mig skille,
du mig strax fraraade vilde:
Heller bør du selv beholde
end at øse Vand i Solde.

Vilde jeg den Synd begræde,
hvortil jeg lod dig mig lede,
raaded du: Lad den Ting fare;
klogere sit Syn at spare.

Vilde jeg en Sjæl omvende,
vare ham mod Veiens Ende,
hed det: Hovmod Sligt betyder;
pas du dine egne Lyder!

Talte Syndre jeg tilrette,
lod du strax mig høre dette:
Vogt dig, at du ei optænder
Fiendskab hos dine Venner!

Søgte ærlig jeg at lyde,
fristed du til Pligt at bryde:
Du fortjente være Herre,
hvorfor da saa ydmyg være?

Naar jeg flittig sad ved Bogen,
du forstyrred: Bliv dog vaagen!
Til Arbeide! Tjen dig Penge!
Der er Meget, du kan trænge!

Si volebam laborare, 35.
tu movebas me pausare,
ne corpus debilitarem,
si laboribus instarem.

Si nolebam litigare, 36.
sic temptabas animare:
omnibus despectus eris,
si tu cuncta patieris.

Si dormire vellem parum, 37.
tu vocabas me ignarum,
quoniam cito lippirem,
abundanter ni dormirem.

Si volebam parcus esse, 38.
dicebas: non est necesse,
quia si dispensas parum,
multi dicent te avarum.

Si volebam esse largus, 39.
tu dicebas: esto parcus,
quia cito dilabuntur,
quae paulatim acquiruntur.

Ergo vita, res inepta, 40.
solis fatuis accepta,
cum sis tota plena sorde,
te refuto toto corde.

Vilde jeg med Arbeid ile,
raaded du at tage Hvile:
Snart din Helbred bukker under,
tager du ei Hvilestunder.

Naar jeg veg for Kiv og Trætte,
satte du mig saa irette:
Hvis du Alt taalmodig bærer,
snart dig Ingen mere ærer.

Skyed jeg at sove meget,
Uerfarne! fik du skreget;
snart Foragt for Søvnens søde
straffer dig med Øine røde.

Var imod mig selv jeg sparsom,
sagde du: Vær ei saa varsom;
er du for lidt Udgift bange,
gjerrig kaldes du af Mange.

Gav jeg glad med runde Hænder,
du advared: Galt det ender;
møisomt bliver at indhente,
hvad saa rask du fra dig sendte.

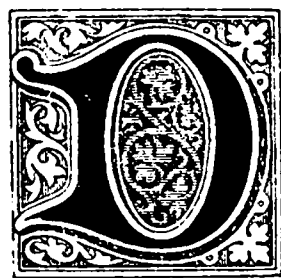
Verden, væk med dine Lænker!
Daare, hvo dig Hjertet skjænker.
Nok du gav min Sjæl af Pletter;
jeg dig af mit Hjerte sletter.

Toto corde te refuto,
nec sententiam commuto,
mortem volo plus subire
tibi, vita, quam servire.

41.

XIII.

De Immanuele.

DESCENDE COELO, IMMANUEL,
et solve pondus Israel;
e Pharaonis ungula
electa deduc agmina.

1.

(Vox angeli:) Gaude, Gaude: Immanuel
est natus pro te, Israel.

Descende dux Adonai
et legifer de Sinai,
repande legem gratiae
et civitatem gloriae.

2.

(V. a. :) Gaude, gaude etc.

Veni columna semitae,
iterque nostrum dirige,
ne terreant nos aspera
in Canaan vestigia.

3.

(V. a. :) Gaude, gaude etc.

Dig af Hjertet jeg afsiger,
fra det Ord jeg ikke viger.
Hellere for Døden takke
end for dig at bøie Nakke.

13.

Immanuel.

Stig ned til os, Immanuel,
og løs af Aaget Israel;
udfør dit Folk af Trællehus,
og Farao med Vælde knus.

(Englerøst:) Glæd dig! Glæd dig! Immanuel
er født for dig, o Israel.

Stig ned, du Herrens Sendebud,
paa Hjertets Tavler skriv dit Bud,
besegl os i din Naades Pagt,
vis os dit Riges skjulte Pragt.

Glæd dig! Glæd dig! osv.

Skystøtte, kom, vig fra os ei!
Ildstøtte, led os paa vor Vei,
at ei fra Kanaan at naa
os Ørkenen afskrække maa.

Glæd dig! Glæd dig! osv.

Veni Davidis virgula, 4.
resume scepti robora,
effringe portas inferi
et redde patres lumini.

(V. a. :) Gaude, Gaude etc.

Veni, veni! sic omnium 5.
te vota clamant temporum;
laxa redemptor advena
constricta culpis pectora.

(V. a. :) Gaude, Gaude etc.

Aeterne tu, qui nostra spes, 6.
errantium solamen es;
Immanuel salutifer,
te roret aura desuper!

(V. a. :) Gaude, gaude: Immanuel
est natus pro te, Israel.

XIV.

De redemptore.

ECQUIS BINAS columbinas 1.
alas dabit animae,
ut in almam crucis palmam
evolem citissime,
in qua Jesus totus laesus,
orbis desiderium,
et immensus, est suspensus
factus improperium.

Rind op for os, du Davids Kvist,
grib Herredømmets Scepter vist!
Bryd Døren op for Helvede,
lad Fædrene din Dag faa se!
Glæd dig! Glæd dig! osv.

O kom! O kom! O kom, vort Haab!
Hør alle Tidens, Slægters Raab!
Forløser, kom! Dig vente vi;
gjør vore bundne Hjerter fri!
Glæd dig! Glæd dig! osv.

Fra Evighed din Udgang er,
Vildfarendes Forventning kjær.
Velkommen hid! Halleluja!
Dig dugge Himlen ovenfra!
Glæd dig! Glæd dig! Immanuel
er født for dig, o Israel.

14.

Gjenløseren.

Kunde jeg paa Duens Vinge,
med min arme Sjæl faa fly,
og til Korsets Træ mig svinge,
finde i dets Palme Ly,
der hvor Jesus hænger saaret,
der hvor han, al Verdens Trøst,
har den største Skjændsel baaret,
har sit dyre Blod udøst!

O mi Deus, amor meus, 2.
tune pro me pateris,
proque indigno crucis ligno,
Jesu mi, suffigeris?
Pro latrone, Jesu bone,
tu in crucem tolleris!
Pro peccatis meis gratis
vita mea moreris!

Non sum tanti, Jesu, quanti 3.
amor tuus aestimat;
heu cur ego vitam dego,
si cor te non redamat?
Benedictus sit invictus
amor vincens omnia,
amor fortis, tela mortis
reputans ut somnia!

Iste fecit et refecit 4.
amor Jesu perditum;
o insignis amor ignis
cor accende frigidum.
O fac vere cor ardere,
fac me te diligere,
da conjungi, da defungi
tecum, Jesu, et vivere.

Kjærlighed guddommelige,
vil du lide saa for mig?
Vil du op paa Korset stige,
ændser min Misgjerning ei?
Gode Jesu, for en Røver
led du villig Korsets Død;
o mit Liv, ei heller tøver
du at tage al min Nød.

Du mig agted værd at give,
hvad jeg ei var værd, dit Blod!
Ak, hvi gaar jeg mer ilive,
om jeg kold imod dig stod?
Kjærlighed, velsignet være
du, som Alt beseiret har,
du hvem Dødens Rædsler svære
kun som korte Drømme var.

Det er fuldbragt! Du har fundet,
bragt mig Tabte hjem igjen,
alle mine Saar forbundet,
du min store, sterke Ven.
Lad for dig mit Hjerte brænde,
bind mig med uløsligt Baand,
lad i dig mig salig ende,
Herre Jesu, tag min Aand!

XV.

Oratio ad Christum in cruce pendentem.

SALVE CAPUT CRUENTATUM, 1.

totum spinis coronatum,
conquassatum, vulneratum,
arundine sic verberatum,

facie sputis illita.

Salve, cujus dulcis vultus
immutatus et incultus,
immutavit suum florem
totus versus in pallorem,
quem coeli tremit curia.

Sic affectus, sic despectus, 2.
propter me sic interfectus,
peccatori tam indigno
cum amoris in te signo
appare clara facie.

Non me reum asperneris,
nec indignum dedigneris;
morte tibi jam vicina
tuum caput hic inclina,
in meis pausa brachiis.

Tuae sanctae passioni 3.
me gauderem interponi,
in hac cruce tecum mori
praesta crucis amatori,
sub cruce tua moriar;

Bøn til den Korsfæstede.

Hoved, høit forhaanet med blodig Saar og Ve!
O Hoved tornekronet til Smerte, Spot og Spe!
O Hoved, som har været tilbedet idelig,
men nu saa høit vanæret, — vær hilset hjertelig!

Hvo turde saa bespytte det ædle Aasyns Pragt,
for hvilket sig maa flytte med Frygt al Verdens Magt?
Hvo har de blege Kinder, de Øines Deilighed,
hvis Lige man ei finder, saa skammelig tilred?

Min Jesu, du er saaret for mine Synder saa;
jeg burde have baaret den Straf, som paa dig laa.
Se hid, her staar jeg Arme, fordømt til Vredens Ris, —
dig over mig forbarme, din Naades Glimt mig vis!

O vil du kjendes ved mig? Min Hyrde se dit Faar!
O favn mig, styrk mig, led mig, saa ussel som jeg staar!
Din Mund har mig husvalet, din Bøn for mig du bad,
din Aand har til mig talet og gjort mig hjerteglad.

Jeg vil mig ei begive fra dig, tag mig ved Haand!
Hos dig jeg fast vil blive, naar du opgir din Aand.
Naar du aldeles blegner i sidste Nød og Død,
jeg da mig dig tilegner og favner i mit Skjød.

morti tuae tam amarae
grates ago, Jesu care;
qui es clemens, pie Deus,
fac quod petit tuus reus,
ut absque te non finiar.

Dum me mori est necesse,
noli mihi tunc deesse,
in tremenda mortis hora
veni, Jesu, absque mora,
tuere me et libera.

Cum me jubes emigrare,
Jesu care, tunc appare;
o amator amplectende
temet ipsum tunc ostende
in cruce salutifera.

4.

XVI.

Hymnus paschalis.

LAUDITE COELI,
rideat aether,
summus et imus
gaudeat orbis:
transivit atrae
turba procellae,
subiit almae
gloria palmae.

I.

Jeg takker dig af Hjerte, af ganske Sind og Sjæl,
min Frelser, for din Smerte; du mente det saa vel.
Lad mig, o Jesu Christe, ved Troen holde mig!
Naar Øinene vil briste, da lad mig dø i dig!

Naar jeg herfra skal vige, da vig du ei fra mig,
og naar jeg ned skal stige i Graven, vis mig dig!
Træd frem, saasnart mit Hjerte er klemt i Dødsens Nød,
forkort min Angst og Smerte for din den haarde Død!

Vær du min Skjold og Bue, naar jeg min Afsked ta'r;
lad mig dit Aasyn skue, som det paa Korset var.
Jeg derved Seier vinder i Troen, som sig bør,
dig til mit Hjerte binder. Væl den, saaledes dør.

16.

Paaskesalme.

Jubler, Himle,
og smil, du Æther,
Jorden fryde sig
al igjennem:

Mørke og truende
Uveir gik over,
og isteden
kom Seiersglæden!

Surgite verni, 2.
surgite flores,
germina pictis
surgite campis!
Teneris mixtae
violis rosae,
candida sparsis
lilia calthis.

Currite plenis 3.
carmina venis,
fundite laetum
barbita metrum;
namque revixit,
sicuti dixit,
pius illaesus
funere Jesus!

Plaudite montes, 4.
ludite fontes,
resonent valles,
repetant colles:
Io, revixit,
sicuti dixit,
pius illaesus
funere Jesus!

Op af Mulde,
I grønne Vaarskud!
Op, I Blomster
paa brogede Marker:
Roser og Liljer
og smaa Violer!
Bækkeblommer, —
nu kommer Sommer!

Sange, løber
i fulde Strømme!
Harpe, lad lyde
en lystelig Lovsang!
Thi han stod op,
som selv han sagde,
af Grav med Ære
vor Jesus kjære!

Jubler, I Bjerger,
springer, I Bække,
klinger, I Dale,
gjenlyder, Høie:
Ja! Han stod op,
som selv han sagde,
af Grav med Ære
vor Jesus kjære!

XVII.

Ad lugentes.

ONE LUCTUM, MAGDALENA, 1.

et serena lacrymas;
non est jam Simonis coena,
non cur fletum exprimas.

Causae mille sunt laetandi,
causae mille exsultandi,
Alleluia resonet!

Sume risum, Magdalena, 2.

frons nitescat lucida;
demigravit omnis poena,
lux coruscat fulgida.

Christus mundum liberavit
et de morte triumphavit.
Alleluia resonet!

Gaude, plaude, Magdalena: 3.

tumba Christus exiit,
tristis est peracta scena,
victor mortis rediit!

Quem deflebas morientem;
nunc arride resurgentem,
Alleluia resonet!

Tolle vultum, Magdalena, 4.

redivivum obstupe!

Til de Bedrøvede.

Magdalena, sørg ei mere,
fæld dog flere Taarer ei!
Bedre Dag end hin hos Simon
er nu runden op for dig.

Tusind — tusindfold til Lykke!

Ifør nu dit Høitidssmykke,

syng nu glad Halleluja!

Magdalena, kan du lade

være høit af Fryd at le?

Synd og Smerte, Straf og Mørke

er ei mer for Lys at se.

Christus borttog Verdens Synder,

Engle hans Triumf forkynder, —

svar og syng Halleluja!

Magdalena, glæd dig, fryd dig!

Christus ud af Graven gik;

Kors- og Ligfærds- Sørgespillet

endte, saa *han* Seier fik!

Han, du søger blandt de Døde,

er ei der; du skal ham møde, —

mød ham med Halleluja!

Magdalena, løft dit Hoved:

den Opstandne staar hos dig!

Vide, frons quam sit amoena,
quinque plagas aspice;
fulgent sicut margaritae,
ornamenta novae vitae,
Alleluia resonet!

Vive, vive, Magdalena, 5.
tua lux reversa est.
Gaudiis turgescat vena,
mortis vis abstersa est
Maesti procul sint dolores,
laeti redeant amores,
Alleluia resonet!

XVIII.

Fubilus S. Bernhardi de nomine JESU.

JESU DULCIS MEMORIA 1.

dans vera cordis gaudia,
sed super mel et omnia
ejus dulcis praesentia.

Nil canitur suavius, 2.
nil auditur jucundius,
nil cogitatur dulcius
quam JESUS, Dei filius.

Kjend ham paa hans Fred om Panden;
ser hans Naglesaar du ei?
De har Glands, nu de er lægte,
Kjærlighedens Perler ægte!
Juble ud Halleluja!

Magdalena, du skal leve!
Thi han lever, han, dit Liv.
Lad af Fryd kun Hjertet svulme,
tillidsfuld ham Hjertet giv.
Lampen fyld paany af Kruset,
gaa din Gang mod Bryllupshuset
syngende Halleluja!

18.

Jesus.

esu, din Ihukommelse
mon Glæde sød i Hjertet te;
men sødere end Alt dog er
du selv, naar du er hos os her.

Saa glædelig ei synges Sang,
og intet Ord saa liflig klang,
saa sødt her Intet tænkes kan
som Jesus den Guds Søn og Mand.

JESU, spes poenitentibus, 3.
quam pius es petentibus,
quam bonus te quaerentibus,
sed quid invenientibus!

JESU, dulcedo cordium, 4.
fons veri, lumen mentium,
excedens omne gaudium
et omne desiderium.

Nec lingua valet dicere 5.
nec litera exprimere,
expertus potest credere,
quid sit JESUM diligere.

JESUM quaeram in lectulo 6.
clauso cordis cubiculo,
privatim et in populo
quaeram amore sedulo.

Cum Maria diluculo 7.
JESUM quaeram in tumulo,
cordis clamore querulo
mente quaeram, non oculo.

JESU, rex admirabilis 8.
et triumphator nobilis,
dulcedo ineffabilis,
totus desiderabilis,

Du deres Haab, som gjøre Bod,
hvor er du dem, dig søge, god,
de Sørgende et Naadens Pant,
hvor salig den, som ret dig fandt!

O Jesu, sødest Hjertens Trøst,
Livskilde, Sjælens Lys og Lyst,
som anden Lyst ei nær kan naa
og al Attraa mon overgaa!

Ei Mund det mæle kan paa Jord,
der findes ei saa fagre Ord;
kun den, som prøvet har, han ved
om Jesu søde Kjærlighed.

Om Aftnen paa mit Hvilested
jeg søger ham i stille Fred,
i Enrum og i Sammenvær
jeg søger ham, som jeg har kjær.

Om Morgenens, naar op jeg staar,
jeg aarle med Maria gaar
til Graven, hvor min Herre laa,
i Aanden ser jeg ham opstaa.

O Jesu, Konge underfuld
og Seiervinder, vær os huld,
som gaa og længes efter dig
hver Dag og Stund saa inderlig.

mane nobiscum, Domine, 9.
et nos illustra lumine
pulsa noctis caligine
mundum replens dulcedine.

Quando cor nostrum visitas, 10.
tunc lucet ei veritas,
mundi vilescit vanitas,
et intus fervet caritas.

Amor JESU dulcissimus 11.
et vere suavissimus,
plus millies gratissimus
quam dicere sufficimus.

Hoc probat tua passio, 12.
hoc sanguinis effusio,
per quam nobis redemptio
datur Deique visio.

JESUM omnes agnoscite, 13.
JESUM ardentem quaerite,
amorem ejus poscite,
quaerendo inardescite.

Sic amantem diligite, 14.
amoris vicem reddite,
in hunc odorem currite,
et vota votis reddite.

Bliv hos os altid, Herre kjær,
oplys os du, som Lyset er;
driv Syndemørket af vort Sind,
fyld Verden al med Klarhed din.

Naar du vor Sjæl besøger blid,
da skinner Sandhed sød og frid,
da slukkes Verdens Lyster ud,
da brænder Kjærlighed til Gud.

Jesu, den Kjærlighed, du bær,
den stærkere end Døden er;
thi gav du hen, o Jesu min,
dit Hjerteblood for Bruden din.

Saa kjender Jesum alle Mand,
og søger ham med Længsel sand
hans Kjærlighed at vælge ud
i Aanden brændende for Gud.

Elsk ham, som elskte Eder saa,
gjør ham igjen, hvad I formaa;
med gode Løfter fra ham gak,
velsigner ham og siger Tak.

JESUS auctor clementiae, 15.
totius spes laetitiae,
dulcoris fons et gratiae,
verae cordis deliciae.

Cum digne loqui nequeam 16.
de te, tamen non sileam,
amor facit, ut audeam,
de te cum solum gaudeam.

Qui te gustant esuriunt, 17.
qui bibunt adhuc sitiunt,
desiderare nesciunt
nisi JESUM, quem cupiunt.

JESU, decus angelicum, 18.
in aure dulce canticum,
in ore mel mirificum,
in corde nectar coelicum,

desidero te millies, 19.
mi JESU, quando venies?
Me laetum quando facies?
Ut vultu tuo saties!

O JESU mi dulcissime, 20.
spes suspirantis animae,
te quaerunt piae lacrymae,
te clamor mentis intimae.

O himmelske Miskundheds Mand,
du Livsens Haab i Dødens Land,
du Naade-Kilde fuld af Trøst,
du søde Glæde i mit Bryst!

Jeg taler med uværdig Mund,
men tie kan jeg ingenlund;
min Kjærlighed den tvinger mig,
for Hjertet er saa fuldt af dig.

Med dem, dig smage, saa det sker,
de længes altid efter mer;
du aldrig dem af Minde gaar,
til dig al deres Attraa staar.

Jesu, Guds Engles søde Kvad,
i Øret Sang, som gjør mig glad,
i Munden Honning underlig,
i Hjertet Dugg af Himmerig!

Min Hu staar altid efter dig,
o Jesu min, kom vist til mig!
Naar vil du gjøre mig saa glad?
Mæt mig med dig, det er min Mad.

O Jesu, op dit Hjerte luk
og lyt til mine Længsels-Suk;
saa inderlig med Graad paa Kind
jeg raaber: Jesu, Jesu min!

Quocunque loco fuero, 21.
mecum JESUM desidero;
quam laetus cum invenero,
quam felix cum tenuero!

Iam quod quaesivi video, 22.
quod concupivi teneo,
amore JESU langveo,
et toto corde ardeo.

JESUS cum sic diligitur, 23.
hic amor non exstingvitur,
non tepescit, nec moritur,
plus crescit et accenditur.

O beatum incendium, 24.
o ardens desiderium,
o dulce refrigerium
amare Dei filium!

XIX.

Antiphona de Spiritu Sancto.

VENI SANCTE SPIRITUS,
reple tuorum corda fidelium,
et tui amoris in eis ignem accende,
qui per diversitatem lingvarum cunctarum
gentes in unitate fidei congregasti.

Alleluia! Alleluia!

Ja, hvor jeg om i Verden gaar,
min Hu til Jesum ene staar;
hvor blev jeg glad, da jeg ham fandt!
Som Dugg for Solen Sorgen svandt.

Hvad jeg har søgt, da er det seet,
hvad jeg har ønsket, det er skeet;
hvad er jeg fyldt af Jesu Lyst,
hvad brænder Hjertet i mit Bryst!

Den Kjærlighed og Aandens Glød,
hvor den er stærk, hvor den er sød!
Den kjølner ei og dør ei bort,
men øger paa og brænder fort.

O søde Ild, som brænder her!
O hellig Længsel, som jeg bær!
O salig Styrkestund at faa
Guds Søn at kunne elske saa!

19.

Bøn om den Helligaand.

om Hellig Aand!
Kom dine Troendes Hjerter at tænde,
saa vi os fyldt af din Kjærlighed kjende,
— du som trods Tungemaalenes Skille
Folkeslag alle forsamle vilde
i Troens Enhed, i Fredens Baand.
Halleluja! Halleluja!

XX.

Hymnus pentecostalis.

VENI CREATOR SPIRITUS,

1.

mentes tuorum visita,
imple superna gratia,
quae tu creasti pectora.

Qui Paraclitus diceris,
donum Dei altissimi,
fons vivus, ignis, caritas
et spiritalis unctio.

2.

Tu septiformis munere,
dextrae Dei tu digitus,
tu rite promissum Patris
sermone ditans guttura.

3.

Accende lumen sensibus,
infunde amorem cordibus
infirma nostri corporis
virtute firmans perpetim.

4.

Hostem repellas longius,
pacemque dones protinus,
ductore sic te praevio
vitemus omne noxium.

5.

Pintsesalme.

Rom Helligaand med Skabermagt,
opret, hvad Synd har ødelagt,
og fyld hver Sjæl med Glæde sød,
som er af dig til Livet fød.

En Trøsters store Navn du bær,
Guds Gave dyr og hjertenskjær,
den syge Sjæl en Salve mild,
en Livsens Brønd, en hellig Ild.

Du Visdoms, Raads og Styrkes Aand,
du Kraften af Guds høire Haand,
du Lysets Bærer, Guds Ords Tolk
for alle Tungemaal og Folk, —

dit Lys optænd i vor Forstand,
i Hjertet Kjærlighedens Brand;
til Vanmagt vor og Useldom
med hellig Hjertestyrke kom.

Vor Fiende, jag ham langt paa Flugt,
giv Fred og fager Troes Frugt,
og lad os alle, Store, Smaa
udi din Sjæle-Omsorg staa.

Per te sciamus da Patrem, 6.
noscamus atque Filium,
te utriusque Spiritum
credamus omni tempore.

Sit laus Patri cum Filio 7.
sancto simul Paraclito,
nobisque mittat Filius
charisma Sancti Spiritus.

XXI.

Versus ante evangelium canendi.

ACRATA LIBRI DOGMATA 1.
portantur evangelici
cunctis stupenda gentibus
et praeferenda laudibus.

Mundemus omnes corpora, 2.
sensusque cordis simplici
purgantes conscientia
verba pensemus mystica.

Vultu declini, pariter 3.
clausa tenentes stomata,
stemus intentis auribus,
ut decet ante Dominum.

Gjør os med Gud, vor Fader, kjendt,
med Sønnen, som han har udsendt,
med dig, som fra dem begge gaar,
og hjælp, at vi i Troen staar.

Vær lovet Gud, vor Fader god,
Guds Søn, som op af Døde stod,
og Trøsteren, som kom herved,
vær lovet i al Evighed!

21.

Guds Ord.

Guds hellige Evangeliebog
gaar Verden rundt, Sprog efter Sprog,
Guds Sandhed stærk og underbar, —
Tak ske dig Gud, dit Ord vi har!

Med Tvæt som til en hellig Fest,
med Guds Aand buden til vor Gjest,
med helligt Enfold, villigt Sind
vi lukke det i Hjertet ind.

Med Blik og Hu fra Verden vendt,
med Agtpaagivenheden spændt
i Ærefrygt vi lytte til,
hvad os vor Herre sige vil.

Nec sat videtur sonitus 4.
auditu solo capere,
ni cor purgatum teneat
factisque jussa compleat.

Sic mandat ipse maximus 5.
magister, Summi Filius,
sensus nostrorum pectorum
arvis diversis comparans.

Sunt ait, rura plurima, 6.
queis semen frugis spargitur,
censu sed multum dispari
reddunt accepta foenora.

Quaedam saxorum stramine 7.
replentur nimis pessimo
frugemque necat maximus
ardor solaris luminis.

Quaedam siccato germine 8.
replentur spinis horridis,
viarum strata plurimis
officiunt seminibus.

Ast qui felices fertili 9.
glebas fecundat germine,
illum laetantem cumulat
fructus laboris centuplex.

Thi Ordets Lyd at høre blot,
mens Livet gjør hvert Ord til Spot,
det hjælper Ingen af hans Nød;
omvend dig, gjør hvad Ordet bød!

Saa har vor Mester selv os sagt:
Paa Eders Høren giver Agt!
Han ligner Hørerflokken stor
med helt forskjellig Agerjord.

Hvor mangan Jord fik Sæden saad, —
hvor ulig Høst er dog der naad!
Hvor mangan hørte Livets Ord, —
paa Frugten hvilken Forskjel stor!

Thi stundom sank den ædle Sæd
paa neppe dækket Stenbund ned;
vel hastig op af Jord den randt,
men visned brat, da Solen brandt.

Og andensteds, der blev, o Skræk,
den dyre Sæd blandt Tidsler væk.
Det Korn, som faldt paa alfar Vei,
fik aldrig Rod, det spired ei.

Men hvo til dyb og rensed Jord
det Livets rige Frø betror,
vel har han Sved og Møie vist,
men høster hundred Fold tilsidst.

Sic voluntatis integrae
perfecta nitent opera,
terraque cordis optimi
centenum refert numerum.

10.

XXII.

De S. Sacramento.

LAUDA SION SALVATOREM,
lauda ducem et pastorem
in hymnis et canticis.
Quantum potes, tantum aude,
quia major omni laude,
nec laudare sufficis.

1.

Laudis thema specialis
panis vivus et vitalis
hodie proponitur,
quem in sacrae mensa coenae
turbae fratrum duodenae
datum non ambigitur.

2.

In hac mensa novi regis
novum pascha novae legis
phase vetus terminat;

3.

O Sædemand, o gid du saa
vort Hjertes Enfold møde maa,
at som paa rensset Agerland
de hundred Fold fremvoxe kan!

22.

Den hellige Nadverd.

ion, pris din Saliggjører,
pris din Hyrde og din Fører,
sig ham Tak, syng Glædeskvad.
Se nu til, hvad du kan evne!
Større dog, end Ord kan nævne,
er den Ven, som gjør dig glad.

Se, et Maaltid nu oprettes,
Brød og Vin idag fremsættes,
Livsens Bæger, Livsens Brød.
Skaren, tolv i Tal, er liden,
voxer talløs til med Tiden,
skal ei lide Hungersnød.

Dette Bord i Aftenstunden
tyder, Tiden er udrunden,
Lovens Paaske nu er endt;

vetustatem novitas,
umbram fugat veritas,
noctem lux eliminat.

Quod in coena Christus gessit, 4.
faciendum hoc expressit
in sui memoriam.

Docti sacris institutis
panem, vinum in salutis
consecramus hostiam.

Dogma datur Christianis, 5.
quod in carnem transit panis
et vinum in sanguinem;
quod non capis, quod non vides,
animosa firmat fides
praeter rerum ordinem.

Sub diversis speciebus, 6.
signis tantum et non rebus,
latent res eximiae:
caro cibus, sanguis potus,
manet tamen Christus totus
sub utraque specie.

A sumente non concisus, 7.
non confractus, non divisus,
integer accipitur;

Sagen følger nu paa Skygge,
Herren selv vil hos os bygge,
har ny Tid i Naade tændt.

Christus frem iblandt os træder
siger: Tager det og æder!
Drikker alle deraf! Se,
det mit Legem er, som brydes,
er mit Blod, for Eder gydes;
gjør til min Hukommelse.

Brødet, Vinen, signet, viet
i hans Navn, som os har friet,
er hans Legem og hans Blod.
Ei Forstanden det udgrunder,
Troen ene ser Guds Under
og den skjulte Enheds Rod.

Dette er vor Grund til Glæde,
Christus selv er her tilstede,
thi hans Kjød forsandt er Mad,
og hans Blod forsandt er Drikke;
tro det, tag det, tvivl slet ikke,
æd og drik og vandre glad.

Christus er for Alle givet,
vil for Alle være Livet,
Alle byder han sig hel,

sumit unus, sumunt mille:
quantum isti, tantum ille,
nec sumptus consumitur.

Sumunt boni, sumunt mali, 8.
sorte tamen inaequali
vitae vel interitus;
mors est malis, vita bonis,
vide, paris sumptionis
quam sit dispar exitus.

Fracto demum sacramento 9.
ne vacilles, sed memento
tantum esse sub fragmento,
quantum toto tegitur;
nulla rei fit scissura,
signi tantum fit fractura,
qua nec status nec statura
signati minuitur.

Ecce panis angelorum 10.
factus cibus viatorum,
vere panis filiorum
non mittendus canibus;
in figuris praesignatur,
quum Isaac immolatur,
agnus paschae deputatur,
datur manna patribus.

vil med sig os fast forene;
han er Vinstok, vi er Grene,
have alle i ham Del.

Gode, Onde tage, hige,
Gavnet er dog helt ulige:
hine Livet, disse Dom!
Se dig fore, tag dig vare,
vid, det er dig Sjælefare,
om du hid uværdig kom.

Tag hans Testament tiltakke,
lad ei Tvivlen dig afsnakke
eller Vantro føre vild;
mærk dig Ordet, Tørsten, Trangen,
tag i Tro Fornuften fangen,
Gaven ei med Grublen spild.

Mer end Englemad er dette,
Styrkelse for alle trætte
Jesu Vandringsmænd paa Jord;
viger bort herfra, I Onde!
Men Guds Børn, i alle Stunde
træder glade til Guds Bord.

Gode Hyrde, Livsensbrødet,
Tak for Maden, Tak for Mødet,
Tak for Livsens Kilde sand!

Bone pastor, panis vere,
Jesu, nostri miserere!

II.

Tu nos pasce, nos tuere,
tu nos bona fac videre
in terra viventium.

Tu qui cuncta scis et vales,
qui nos pascis hic mortales,
tuos ibi commensales,
cohaeredes et sodales
fac sanctorum civium.

Fød os, vogt os, lad os finde
Herrens Goder hisset inde
hos dig udi Livsens Land.

Du som Alt formaar at virke,
samler os udi din Kirke
ved din Aand og ved dit Ord,
gjør os dine Helgen lige,
Brødre med dem i Guds Rige,
Søskend hist om Himlens Bord.

XXIII.

De S. Joanne baptista.

PRÆCURSORIS ET BAPTISTAE 1.
diem istum chorus iste
veneretur laudibus.
Vero die jam diescat,
ut in nostris elucescat
verus dies mentibus.

Pater vetus novum natum 2.
obstupescit, dum legatum
audit missum coelitus;
nam aetatem et naturam
consulendo, genituram
miratur decrepitus.

Dum non paret verbo parens, 3.
mox in verbo fit apparens
pro verbis punitio:

Døberen Johannes.

Sankte Hans, den store Døber,
 Herrens Bud og Forudløber,
 vies denne Dag med Sang;
 lad, o Gud, idag det dages,
 Naadens Dag lad salig smages
 i vor Nat og Sjæletrang.

Undren greb den gamle Fader,
 da Guds Sendebud ham lader
 høre, han en Søn skal faa.
 Fødsel i hans Alders Dage
 af hans alderstegne Mage?
 Kan han Saadant lide paa?

Englens Ord med Tvivl han mødte.
 Men med Ordet strax han bødte,
 Ordet ham hans Ord fratog;

pater haerens hoc infirmat,
affirmando quod confirmat
loquelaе privatio.

Praecursore nondum nato, 4.
nondum partu reserato,
reserantur mystica:
nostro sole tunc exclusus
verioris est perfusus
solis luce typica.

Prius novit diem verum, 5.
quam nostrorum sit dierum
usus beneficio:
hic renascens nondum natus,
nondum natus est renatus
coelesti mysterio.

Clausa pandit ventre clausus, 6.
gestu plaudens fit applausus
Messiae praesentiae:
lingvae gestus obsequuntur,
dum pro lingua sic loquuntur
serviunt infantiae.

Mater parit, pater credit, 7.
redeunte fide redit
lingvae beneficium.

hvad han talende afkræfter,
kraftig nu for ham bekræfter
just hans Tausheds Alvorssprog.

Førend Fødslens Tid fuldendtes,
før den nye Moder kjendtes,
underbare Ting blev kjendt:
før hans Øie Solen taalte,
ham det sande Lys omstraalte
fra al Sandheds Sol ham sendt.

Sandheds Dagslys fik han smage,
førend en af *vore* Dage
han med jordisk Øie saa;
han var gjenfødt, før han fødtes,
af Guds Aand han gjennemglødtes,
mens i Moders Liv han laa.

Selv i Moderskjød indlukket
han det Lukkede oplukket:
at Messias var ham nær;
Frydespring ham dog alene
maa som Tolk for Tungen tjene,
den Umyndiges Røst de er.

Da hans Moder Barnet føder,
Troen hos hans Fader gløder,
Tungens Brug igjen han faar;

Reserato partu matris
reseratur lingua patris
reserans mysterium.

Tori fructus matri dantur, 8.
et jam matris excusantur
sterilis opprobria;
ortus tanti praecursoris
multos terret, sed terroris
comes est laetitia.

Se a mundo servans mundum 9.
munde vivit intra mundum
in aetate tenera;
ne formentur a convictu
mores, loco veste victu
mundi fugit prospera.

Quem dum replet lux superna, 10.
verae lucis fit lucerna,
veri solis lucifer;
novus praeco novae legis,
imo novus novi regis
pugnaturi signifer.

Singulari prophetia 11.
prophetarum monarchia
sublimatur omnium;

som hans Moder her forløses,
Tungen hos hans Fader løses,
Gaader løsende han spaar.

Moder har paa Skjød sin Lille,
onde Tunger tie stille,
ufrugtbar hun er ei mer;
frygtende man gaar og undrer
over denne Fødsels Under,
men i Frygten Glæden ler.

Alt som Barn for Verden varer
Gutten sig i Verdens Farer,
rent og stille er hans Liv;
bløde Klæder, gode Dage
flyr han, ser sig ei tilbage
som et letbevæget Siv.

Tændt af Lys fra Gud han skinner,
op i Herrens Daggry rinder
som dets Morgenstjerne klar;
Glædesbudets Røst den stærke
hæved han, sin Konges Mærke
til hans store Strid han bar.

Blandt Profeterne ophøiet,
selv et Maal for Spaadomsøiet,
Christi Dag at se han faar;

hi futurum, hic praesentem,
hi venturum, venientem
monstrat iste filium.

Dum baptizat Christum foris, 12.
hic a Christo melioris
aquae tactu tingitur;
duos duplex lavat flumen:
isti nomen, illi numen
baptistae conceditur.

Dum baptizat, baptizatur, 13.
dumque lavat, hic lavatur
vi lavantis omnia;
aquae lavant et lavantur:
his lavandi vires dantur
baptizati gratia.

O lucerna verbi Dei, 14.
ad coelestis nos diei
perduc luminaria;
nos ad portum ex hoc fluctu,
nos ad risum ex hoc luctu
tua trahat gratia.

Hines Spaadom forudsaa ham,
men Johannes pegte paa ham:
Se, han midt blandt Eder staar!

Mens han døber Christ i Vandet,
selv han dukkes i et andet
bedre Bad af bedre Haand, —
toes To i Bølgen rene:
Døberværdighed faar den Ene,
men den Anden Daabens Aand.

Mens han døber, døbt han bliver,
tvættet, medens Tvæt han giver,
ved hans Magt, som tvætte kan;
Tvættevandet selv blir tvættet,
Sjæletvæt hos Vand udretted
ved sin Daab den Gud og Mand.

Lys, som Gud paa Jorden tændte!
Lys, som brændte og omvendte!
Lær os skue klart Guds Lam!
Hjerters Uro bring til Hvile,
rædde Sjæl lad reddet smile
tvættet, friet, frelst af Ham!

XXIV.

De ss. evangelistis.

LAUSU CHORUS LAETABUNDO 1.
hos attollat, per quos mundo
sonant evangelia,
voce quorum salus fluxit
nox praecessit et illuxit
sol illustrans omnia.

Curam agens sui gregis 2.
pastor bonus, auctor legis
quatuor instituit,
quadri orbis ad medelam
formam juris et cautelam
per quos scribi voluit.

Circa thema generale 3.
habet quisque speciale
sibi privilegium;
quos designat in propheta
forma pictus subdiscreta
vultus animalium.

Pellens nubem nostrae molis 4.
intuetur jubar solis
Foannes in aquila;

24.

De fire Evangelister.

(Fri Gjengivelse)

rydfuldt Kor lad løfte Røsten
Gud til Ære, at han sendte
sine Bud med Glædens Budskab,
hvorved Graad til Haab forvandles,
dybest Nat til Morgengry.

Hyrden god, som Hjorden købte
fri fra Døden, valgte *Fire*
til at skrive Frihedsbrevet
for hvad Verdens fire Hjørner
har af Fangne, Trællende.

Fælles om den store Sandhed
skriver hver, hvad ham er givet,
som Profeten fordum saa det,
da han skued *fire Aasyn*
rundt om Herrens Seiersvogn.

Lig *en Ørn Fohannes* trænger
gjennem Syndens Verdenstaage,
skuer Verdens Lys histoppe,

supra coelos dum conscendit,
sinu Patris deprehendit
Natum ante saecula.

Os humanum est *Matthaei*, 5.
in humana forma Dei
dictantis prosapiam,
cujus genus sic contexit,
quod a stirpe David exit
per carnis materiam.

Rictus bovis *Lucae* datur, 6.
in qua forma figuratur
nova Christus hostia;
ara crucis mansuetus
hic mactatur, sic et vetus
transit observantia.

Est leonis rugientis, 7.
Marco vultus resurgentis,
quo claret potentia:
voce Patris suscitatus
surgit Christus laureatus
immortali gloria.

His quadrigis deportatur 8.
mundo Deus, sublimatur
istis arca vectibus;

Sønnen hist i Faderskjødet,
født før Tidens Morgengry.

Menneskesønnen ser *Matthæus*, —
Abrahams Afkom, tidt forjættet,
Davids Ætling efter Kjødets,
Tjener i Fornedningsstanden,
kommende fra Nazareth.

Oxens Tegn er *Lukas*-Mærket,
Offerdyret stumt i Døden.
Synder, se dit Skyldbrev slettet
ud med Blod fra Korssets Alter,
gammel Pagt afløst af ny.

Dødens Barn, hør *Markus*-Røsten:
Judas *Løve* stærk og vældig
bryder Dødens haarde Scepter,
overvinder Satans Rige,
hersker ved Guds høire Haand.

Her er Herrens Vogn og Firspand,
Pagtesarkens Bærestænger,
Paradisets fire Floder

paradisi haec fluenta
nova fluunt sacramenta,
quae irrorant gentibus.

Non est domus ruitura
hac subnixa quadratura,
haec est domus Domini;
glorietur in hac domo,
qua beatus vivit homo,
Deus junctus homini.

9.

XXV.

De S. Joanne apostolo.

VERBUM DEI, DEO NATUM,
quod nec factum nec creatum,
venit de coelestibus;
hoc vidit, hoc attrectavit,
hoc de coelo reseravit
Joannes hominibus.

1.

Inter illos primitivos
veros veri fontis rivos
Joannes exsiliit,
toti mundo propinare
nectar illud salutare,
quod de throno prodiit.

2.

strømmende med Livsens Vande,
Tørstedrik for Folkefærd.

Her er Hus, som aldrig rokkes,
bygt paa trofast Grundmursfirkant!
Huset er Gud Herrens Bolig,
Tempel ikke gjort med Hænder,
Tempel fyldt med Herrens Ære,
Guds Paulun blandt Mennesker.

25.

Apostelen Johannes.

Ordet, som er født af Gud,
af hans Væsen sprunget ud,
kom fra Himlen til os.
Ham *Johannes* hørte, saa,
ja med Hænder følte paa
og forkynde vil os.

Blandt de første Sandhedsvæld
fra al Sandheds Kilde selv,
— ingen ussel Drømmer, —
prøved selv han Livsens Drik,
hvormed han til Verden gik,
som fra Thronen strømmer.

Coelum transit, veri rotam 3.
solis ibi vidit, totam
mentis figens aciem;
speculator spiritualis
quasi Seraphim sub alis
Dei videt faciem.

Audiit in gyro sedis, 4.
quid psallant cum citharoedis
quater seni proceres;
de sigillo trinitatis
nostrae nummo civitatis
impressit characteres.

Volat avis sine meta, 5.
quo nec vates nec propheta
evolavit altius,
tam implenda quam impleta
nunquam vidit tot secreta
purus homo purius.

Dic dilecte de dilecto, 6.
qualis sit, et ex dilecto
sponsus sponsae nuncia;
dic, quis cibus angelorum,
quae sint festa superiorum
de sponsi praesentia.

Gjennem Himlen trænger han,
skuer Verdenssolen sand,
Øiets Stængsler springe;
Thronen, Ham som sad derpaa,
han med Aandens Klarsyn saa
lig Seraf bag Vinge.

Harpeklang og Seierskvad
hørte han fra Ældstes Rad
rundt i Kreds om Thronen;
her vort Himmelborgerbrev
han, af Gud beseglet, skrev, —
mist saa ikke Kronen!

Uden Grændse er hans Flugt;
hvad der var for Andre lukt,
ser han i det Høie;
Fortids, Fremtids Hemlighed
ingen Seer saa har se't
som hans rene Øie.

Du som Herren elsket har
og af ham saa elsket var,
du hans Billed male!
Hils hans Brud, og bliv ei træt
af at skildre Glæden ret
i hans Bryllupssale.

Veri panem intellectus
coenam Christi supra pectus
Christi sumptam resera,
ut cantemus de patrono
coram agno, coram throno
laudes super aethera.

7.

XXVI.

Planctus beatæ Mariæ.

STABAT MATER dolorosa
juxta crucem lacrymosa,
qua pendeat filius;
cujus animam gementem
contristantem et dolentem
pertransivit gladius.

1.

O quam tristis et afflicta
fuit illa benedicta
mater unigeniti!

2.

Quam moerebat et dolebat
et tremebat, dum videbat
nati poenas inclyti!

Quis est homo, qui non fleret,
Christi matrem si videret
in tanto supplicio?

3.

Tal om Livets sande Brød,
som ved Herrens Bryst du nød,
tal, saa Hjertet brænder;
indtil vi med dig kan staa
og for Lammets Throne faa
Liv, som aldrig ender.

26.

Maria ved Korset.

nder Korset stod med Smerte,
stod med gjennemboret Hjerte
Jesu Moder fuld af Graad;
da de ham paa Korset hængte,
gjennem hendes Sjæl sig trængte
kvalfuldt Sværdets hvasse Odd.

Ak, hvor sorgfuld, hvor bedrøvet,
hvor nedbøiet dybt i Støvet
var hun, Guds Velsignede!
Hvor hun led, og hvor hun blegned,
hvor hun skalv, og hvor hun segned,
da hun skued Sønnens Ve!

Hvo er den, ei maatte græde,
om han Christi Moder træde
sønderknust til Korset saa?

Quis non posset contristari
piam matrem contemplari
dolentem cum filio?

Pro peccatis suae gentis 4.
vidit Jesum in tormentis
et flagellis subditum;
vidit suum dulcem natum
moriendo desolatum,
dum emisit spiritum.

Eia mater, fons amoris, 5.
me sentire vim doloris
fac, ut tecum lugeam.
Fac ut ardeat cor meum
in amando Christum Deum,
ut sibi complaceam.

Sancta mater, istud agas, 6.
crucifixi fige plagas
cordi meo valide;
tui nati vulnerati
tam dignati pro me pati
poenas mecum divide.

Fac me vere tecum flere, 7.
crucifixo condolere,
donec ego vixero;

Hvo ei græd, om se han kunde
denne Moder, disse Stunde
delende, hos Sønnen staa?

Uden Skyld, for Slægtens Brøde
saa hun Jesus grusomt bløde
under Bødlers haarde Haand,
maatte se sin Søn, den kjære,
døende forladt at være,
indtil han gav ud sin Aand.

Herrens Moder, dybe Hjerte,
giv mig af din egen Smerte,
saa jeg sørge kan med dig;
tænd mig af din egen Flamme,
saa jeg elsker ham, den Samme,
ham, som elsked dig og mig.

Herrens Moder, du mig lære
Christi Kors og Vunder bære
prettet dybt i Sjælen ind.
Hvad han her for mig har baaret,
at han her for mig er saaret,
give mig det samme Sind.

Ak, om jeg af Hjertet kunde
græde indtil sidste Stunde
hos min Frelser saa som du,

juxta crucem tecum stare
meque tibi sociare
in planctu desidero.

Fac me cruce custodiri,
morte Christi praemuniri,
confoveri gratia;
quando corpus morietur,
fac, ut animae donetur
paradisi gloria.

8.

under Korset daglig træde,
finde der min bedste Glæde,
Trøst og Kraft mod Dødens Gru.

Christi Kors, beskyt, betryg mig!
Christi Død, forsvar, omskyg mig!
Naade, vær min Sjælefred;
naar de her mig ud skal bære,
lad i Paradiset være
for min Sjæl et Sted bered.

XXVII.

Hymnus matutinus.

LUCIS LARGITOR SPLENDIDE, I.

cujus sereno lumine
post lapsa noctis tempora
dies refusus panditur:

tu verus mundi lucifer,
non is qui parvi sideris
venturae lucis nuntius
angusto fulget lumine,

2.

sed toto sole clarior
lux ipse totus et dies
interna nostri pectoris
illuminans præcordia.

3.

Adesto, rerum conditor,
paternae lucis gloria,
cujus admota gratia
nostra patescunt corpora

4.

27.

Morgensalme.

Lysets Giver, som med Pragt
omklæder Alt i Lysets Dragt
og giver Dag at virke i,
naar Nattens Timer er forbi,

du er vort sande Morgengry,
ei Morgenstjernen bleg og bly,
som bringer flygtigt Morgenbud
og slukner saa for Solen ud,

men lysere end Solen selv
du gyder Dagens Straalevæld
i vore Hjerters lukte Vraa,
at Dagens Børn vi blive maa.

Du som har Verden selv frembragt,
du Afglants af din Faders Magt,
se, for din Naade aabner sig
vort Legeme til Bo for dig.

tuoque plena spiritu, 5.
secum Deum gestantia,
ne rapiensis perfidi
diris patescant fraudibus,

ut inter actus saeculi, 6.
vitae quos usus exigit,
omni carentes crimine
tuis vivamus legibus.

Probrosas mentis castitas 7.
carnis vincat libidines,
sanctumque puri corporis
delubrum servet spiritus.

Haec spes precantis animae, 8.
haec sunt votiva munera,
ut matutina nobis sit
lux in noctis custodiam.

XXVIII.

Hymnus matutinus.

ALES DIEI NUNTIUS 1.
lucem propinquam praecinit;
nos excitator mentium
jam Christus ad vitam vocat.

Auferte, clamat, lectulos 2.
aegros, soporos, desides,

Opfyld os med din Aand, vi saa
bær Gud i Hjertet, hvor vi gaa,
at Sjælerøveren ei skal
faa Rum og føre os i Fald.

Vær os i al vor Gjerning nær,
som Livet kræver af os her,
giv os at fly for Synd og ei
forlade dine Budords Vei.

Giv os et Hjerte rent og kyskt,
som seire vil i Kjødets Dyst,
vort Legem hjælp bevare som
en Helligaandens Helligdom.

Bønhør vor Sjæl, som tror paa dig,
foragt vort Hjertes Offer ei,
at Morgenstundens Lys og Fred
maa følge os, til Sol gaar ned.

28.

Morgensalme.

u Hanens Røst og Vingeslag
lydt varsler os den nære Dag;
men Christus bringer større Bud:
Vaagn op, o Sjæl, til Liv i Gud!

Han raaber: Væk fra Sengested,
fra Søvn og lad Uvirksomhed;

castique recti ac sobrii
vigilate: jam sum proximus.

Jesum ciamus vocibus 3.
flentes, precantes, sobrii;
intenta supplicatio
dormire cor mundum vetat.

Tu Christe somnum disjice, 4.
tu rumpe cordis vincula,
tu solve peccatum vetus,
novumque lumeningere.

Deo Patri sit gloria 5.
ejusque soli Filio
cum Spiritu Paraclito
in sempiterna saecula.

XXIX.

Hymnus matutinus.

1. OMNO REFECTIS ARTUBUS
spreto cubili surgimus;
nobis, Pater, canentibus
adesse te deposcimus.

2. Te lingua primum concinat,
te mentis ardor ambiat,
ut actuum sequentium
tu sancte sis exordium.

gaa ædru, kysk til Dagens Verk,
jeg er dig nær, som gjør dig stærk!

Lad os til Jesus raabe nu
med ædru, ydmyg, ærlig Hu,
ja bede ret af Hjertens Grund
i denne nye Morgenstund.

O Jesus, væk os ret til Liv
som Dagens Børn. Vor Nat fordriv.
Kast gamle Synder bag din Ryg,
paa dig, vor Grundvold, os opbyg,

og gjør i vore Hjerter Dag,
giv Fremgang hos os Lysets Sag;
ja Jesus, se i Naade hid,
og priset vær til evig Tid.

29.

Morgensalme.

Af Sønnen styrket staar jeg op,
mig Leiet ikke frister mer;
til Lovsang er mit Hjerte stemt,
o Fader, hør i Himlen du!

Du er min Tunges første Sang,
til dig gaar Hjertets første Bøn;
alt hvad i denne Dag jeg gjør,
lad blive gjort, o Gud, med dig!

Cedant tenebrae lumini 3.
et nox diurno sideri,
ut culpa, quam nox intulit
lucis labascat munere.

Precamur iidem supplices, 4.
noxas ut omnes amputes,
et ore te canentium
lauderis in perpetuum.

XXX.

Hymnus vespertinus.

EUS, CREATOR OMNIUM 1.
polique rector, vestiens
diem decoro lumine
noctem soporis gratia,

artus solutos ut quies 2.
reddat laboris usui
mentesque fessas allevet
luctusque solvat anxios:

Grates peracto jam die 3.
et noctis exortu preces,
voti reos ut adjuves,
hymnum canentes solvimus.

Alt Mørke jag med Lyset dit,
som Natten flyr for Solens Glands,
saa Synden, som i Mørke triv's,
maa sygne i dit Lys og dø.

Forlad mig, Fader, al min Synd,
hvormed jeg skadet har dit Navn,
for at jeg maa til evig Tid
i Salighed lovsynge dig.

30.

Aftensalme.

Skaber, i hvis Magt det staar,
at Himlen om sin Axe gaar,
som Dagen gav dens lyse Blik,
mens Natten Søvnens Naade fik,

at vore trætte Lemmer maa
til Arbeid nye Kræfter faa,
og hvert et tungt og sorgfuldt Sind
faa gaa til Ro fra Sorgen sin:

Tag mod vor Tak og Salmesang,
du hjalp saa godt al Dagen lang;
som du os har bønåret idag,
i Varetægt inat os tag,

Te cordis ima concinant, 4.
te vox canora concrepet,
te diligat castus amor,
te mens adoret sobria,

ut cum profunda clauserit 5.
diem caligo noctium,
fides tenebras nesciat
et nox fidei luceat.

Dormire mentem ne sinas, 6.
dormire culpa noverit,
castis fides refrigerans
somni vaporem temperet.

Exuta sensu lubrico 7.
te cordis alta somnient,
ne hostis invidi dolo
pavor quietos suscitet.

Christum rogemus et Patrem, 8.
Christi Patrisque Spiritum;
unum potens per omnia
fove precantes trinitas.

Mit Hjerte, tak ham for hans Trøst,
min Tunge, løft din Lovsangs-Røst,
min Sjæl, giv ham din Kjærlighed,
med ædru Sands din Gud tilbed!

Naar sidste Dagslys da er slukt,
bag Nattens dybe Mørke lukt,
skal Troens Lys ei slukkes ud,
for den er Natten lys i Gud.

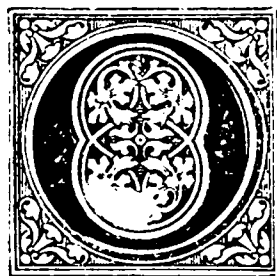
Gud, lad vor Sjæl ei sovne ind,
des mere sovne lad vor Synd,
lad Troen svale Søvnens Glød
og gjøre Hvilen sund og sød.

Hold Frygt og Fare langt af Vei,
lad Hjertet drømme godt om dig,
giv Sjælefred, at ei vi maa
vort Leie ligge søvnløs paa.

Gud Fader og Guds kjære Søn
og Helligaand, tag mod vor Bøn,
se i din Naade til os ned,
almægtige Treenighed.

XXXI.

Hymnus ad vesperas.

LUX BEATA TRINITAS
et principalis unitas,
jam sol recedit igneus,
infunde lumen cordibus.

1.

Te mane laudum carmine
te deprecemur vesperi,
te nostra supplex gloria
per cuncta laudet saecula.

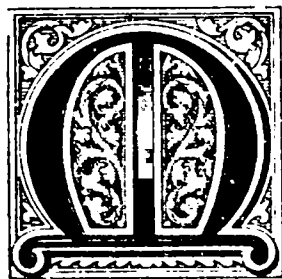
2.

Deo Patri sit gloria
ejusque soli Filio
cum Spiritu Paraclito
et nunc et in perpetuum.

3.

XXXII.

Hymnus ad nocturnum.

MEDIAE NOCTIS TEMPUS EST.
prophetica vox admonet:
dicamus laudes Domino,
Patri semper ac Filio.

1.

Sancto quoque Spiritui;
perfecta enim Trinitas
uniusque substantiae
laudanda nobis semper est.

2.

31.

Aftensalme.

hellige Treenighed,
du Lys, som ei af Nedgang ved,
vor Sol er slukt, lad i vort Sind
dit Guddoms-Lys gaa saligt ind!

Din Lov er aarle os i Mund
og ydmyg Bøn om Aftenstund,
igjennem Tiden tung og trang
dig priser, Gud, vor arme Sang.

Gud Fader evig Ære ske,
Guds Søn, som vilde til os se,
Gud Helligaand, vor Trøst og Fred,
Lov, Tak og Pris i Evighed.

32.

Ved Midnat.

u er det Midnat. Klokken slaar.
Guds Ord formaner: vær paa Vagt!
Lad det til os nu være sagt;
vi love Gud, mens Natten gaar.

Pris være dig, Treenige,
Gud Fader, Søn og Helligaand,
Et i Fuldkommenhedens Baand.
Lad os dit Aasyn hist faa se!

Terrorem tempus hoc habet, 3.
quod quum vastator angelus
Ægypto mortes intulit,
delevit primogenita.

Haec hora justis salus est, 4.
quod ibidem tunc angelus
ausus punire non erat
signum formidans sanguinis.

Ægyptus flebat fortiter 5.
natorum dira funera,
solus gaudebat Israel
agni protectus sanguine.

Nos verus Israel sumus: 6.
laetemur in te, Domine,
hostem spernentes et malum,
Christi redempti sanguine.

Ipsum profecto tempus est, 7.
quo voce evangelica
venturus sponsus creditur
regni coelestis conditor.

Occurrunt sanctae virgines 8.
obviam tunc adventui
gestantes claras lampadas
magno laetantes gaudio.

— En Gru der følger Midnatsstund.
I den gik Morderenglen ud
fra Hus til Hus med Dødens Bud,
mens alt Ægypten laa i Blund.

Dog Herrens Folk han skaded ei,
det saa Guds Frelse underbar;
hin Mørkets Engel sky og snar
for Blodets Tegn veg langt af Vei.

Ægypten jamred sig i Sorg
ved sine Sønners Rædselsdød;
men Israel var frit for Nød,
thi Lammets Blod var sikker Borg.

Det sande Israel er vi.
Lad os i Herren glæde os
og byde Mørkets Magter Trods;
ved Christi Blod vi kjøbtes fri.

— Ved Midnatstid, har Herren sagt,
da skal det store Anskrig ske;
da skal vi ham som Brudgom se
i Herlighed og megen Magt.

De kloge Jomfruer gaa frem
frimodige med Lampen tændt;
af Brudgommen de blive kjendt
og ført til Brudens Lykkehjem.

Stultae vero remanent, quae
extinctas habent lampadas,
frustra pulsantes januam
clausa jam regni regia. 9.

Pervigilemus sobrie
gestantes mentes splendidas,
adveniente ut Jesu
digni occurramus obviam. 10.

Mediae noctis tempore
Paulus quoque et Sileas
Christum, vincti in carcere,
collaudantes soluti sunt. 11.

Nobis hic mundus carcer est:
laudamus te, Christe Deus;
tu solve vincla peccatorum
in te, Christe, credentium. 12.

Dignos nos fac, rex hague,
venturi regni gloria,
ut mereamur laudibus
aeternis te concinere. 13.

Med Skam de taabelige staa
i Mørke med sin Lampe slukt;
naar Kongens Bryllupsborg er lukt,
forgjæves der de banke paa.

Lad os aarvaagne holde ud
paa Vagt, med Aandens Lampe klar,
at naar vor Herre kommer snar,
vi følge kan hans smykte Brud.

— Ved Midnatstid bag Fængslets Mur
i Stokken Paulus, Silas sad;
de sang for Gud, i Trængslen glad,
og op sprang deres Fangebur.

Vort Fængsel denne Verden er.
Vi følge, Herre, hine To
lovsyngende i Tak og Tro;
løs Syndens Lænker, Frelser kjær.

O Konge hellig, naadig, stor,
gjør til dit Riges Herlighed
os værdige og vel bered
at staa med Fryd i Frelstes Kor.

XXXIII.

In festo circumcisionis.

LAPSUS EST ANNUS, redit annus alter; 1.
vita sic mutis fugit acta pennis.
Tu, Deus, cursum moderaris, unus
arbiter aevi.

Gens tuis plaudit cumulata donis, 2.
te simul votis Dominum precatur;
servet intactum fidei verendae
patria munus.

Supplices poscunt alimenta cives; 3.
finibus morbos patriis repellas;
larga securae referas benignus
commoda pacis.

Postulant, culpas venia relaxes, 4.
limites arctos vitiis reponas;
post graves pugnas tua det salubrem
dextera palmam.

Noxiae vitae maculas perosi 5.
cor, Deus, nostrum tibi devovemus;
da bonos annos, facilemque Patris
indue vultum.

Dum dies currunt, redeunt et anni, 6.
et gradu certo sibi saecula cedunt;
debitas laudes Triadi supremae
concinat orbis.

Året er svundet. Atter et oprinder.
Saa flyver Livet bort paa lydløs Vinge.
Du styrer Løbet, du o Gud, vor Skjæbnes
Hersker alene.

Herre, hvor mange vare dine Gaver!
Hør, naar dit Folk tilbeder dig og takker.
Hjelp du vort Land bevare uskadt Troens
hellige Gave.

Ydmygt vi bede: giv os Mad og Klæder,
herjende Farsot hold fra vore Grændser,
lad af din Miskund os faa nyde Fredens
signede Goder.

Tilgiv i Naade, hvad mod dig vi synded,
Laster og Lyder hold du strengt i Tømme;
naar vi har kjæmpet tro til Døden, giv os
Seierens Palme.

Synder og Frafald frygte vi og hade,
Hjertet skal ene dig, vor Gud, tilhøre;
giv os et godt Aar, lad dit Faderaasyn
over os lyse.

Dagene ile, Aarene sig øge,
Sekel paa Sekel kommer og forsvinder.
Evige Gud, fra Slægt til Slægt vor Bolig,
Dig være Ære!

XXXIV.

In exsequiis defunctorum.

DEUS IGNEE FONDS ANIMARUM, 1.

duo qui socians elementa,
vivum simul ac moribundum,
hominem pater effigiasti:

tua sunt, tua rector utraque, 2.
tibi copula jungitur horum,
tibi, dum vegetata cohaerent,
spiritus simul et caro servit.

Rescissa sed ista seorsum 3.
solvunt hominem perimuntque:
humus excipit arida corpus,
animae rapit aura liquorem.

Quia cuncta creata necesse est 4.
labefacta senescere tandem
compactaque dissociari
et dissona texta retexi,

Ved Fordefærd.

Gud, Sjælenes luende Kilde,
 du som Grundstoffs tvende forened,
 et dødeligt med et udød'ligt,
 og faderlig Mennesket danned, —

dine er de, o Styrer, ja dine,
 deres Baand du alene kan knytte,
 dig tjene de i sin Forening
 disse Søskende, Aanden og Kjødet.

Men skilles de To fra hinanden,
 et Menneske er ikke mere;
 hans Legeme blandes med Jorden,
 hans Livsaande bortfører Veiret.

Og saasom al Skabningen gaves
 Forkrænkeligheden til Bytte,
 og det som er føiet tilhobe,
 ja flettet tilsammen, maa skilles, —

hanc tu, Deus optime, mortem 5.
famulis abolere paratus
iter inviolabile monstras,
quo perdita membra resurgant:

ut dum generosa caducis 6.
ceu carcere clausa ligantur,
pars illa potentior exstet,
quae germen ab aethere traxit.

Si terrea forte voluntas 7.
luteum sapit et grave captat,
animus quoque pondere victus
sequitur sua membra deorsum.

At si generis memor ignis 8.
contagia pigra recuset,
vehit hospita viscera secum
pariterque reportat ad astra.

Nam quod requiescere corpus 9.
vacuum, sine mente, videmus, (3).
spatium breve restat, ut alti
repetat collegia sensus.

Venient cito saecula, cum jam 10.
socius calor ossa revisat (4).
animataque sanguine vivo
habitacula pristina gestet.

saa er du, Algode, beredt til
saadan Død at ophæve for Dine;
en Vei har du hegnet, ad hvilken
de Lemmer, vi tabte, opreises, —

for at mens det Høibaarne er fængslet
i den faldende jordiske Hytte;
den Del skal vise sig stærkest,
som fik fra det Høie sin Herkomst.

Om Kjødet er Herre og vækker
kun Smag for de jordiske Glæder,
vil Sjælen besværes og synke
og følge sit Legem i Dybet.

Men om den erindrer sit Udspring
og afslaar det tyngende Samkvem,
da frir den sin jordiske Bolig
og hæver den med sig til Himlen.

Thi vel se vi Legemet ligge
saa tomt og forladt uden Livstegn, —
det er kun et Lidet, saa søger
det atter til Aanden tilbage.

Brat Tiden vil komme, da Varmen
tilbage til Benene vender
og bærer sin forrige Bolig
besjæl't af udødelig Livskraft.

Quae pigra cadavera pridem
tumulis putrefacta jacebant,
volucres rapiuntur in auras
animas comitata priores. 11.
(5).

Hinc maxima cura sepulcris
impenditur, hinc resolutos
honor ultimus accipit artus
et funeris ambitus ornat. 12.

Candore nitentia claro
praetendere lintea mos est,
adpersaque Myrrha Sabaeo
corpus medicamine servat. 13.

Quidnam sibi saxa cavata?
Quid pulchra volunt monumenta,
nisi quod res creditur illis
non mortua sed data somno? 14.
(2).

Hoc provida Christicolarum
pietas studet utpote credens
fore protinus omnia viva,
quae nunc gelidus sopor urget. 15.

Qui jacta cadavera passim
miserans tegit aggere terrae,
opus exhibet ille benignum
Christo pius omnipotenti, 16.

De Lig, som slappe og tunge
i Gravhøien laa, til de smulred,
skulle svævende lette henrykkes
i Luften følgende Sjælen.

Deraf kommer den Omhu, vi vise
det Sted, hvor vort Legem skal hvile,
og at livløse Lemmer vi give
Begravelseshøitidens Ære.

Af reneste snehvide Linned
det sidste Leie vi rede,
medens Liget, stænket med Myrrha,
paa østerlandsk Vis vi bevare.

Thi hvad sige Klippernes Kamre?
og hvad vil et Gravmæle melde,
uden det, vi betro dem at gjemme,
det er ikke dødt, men det sover.

Og Christi Bekjenderes Troskab
med Omhu har dette for Øie;
deres Tro er, at Alting gjenvaagner
vidunderlig engang af Dødssøvn.

Om Nogen henkastede Kroppe
med en Tue medlidende dækker,
hans Gjerning er from og har Naade
i Christ, den Almægtiges Øine.

- quia lex eadem monet omnes
gemitum dare sorte sub una
cognataque funera nobis
aliena in morte dolere. 17
- Sancti sator ille Tobiae,
sacer ac venerabilis heros,
dapibus jam rite paratis
jus praetulit exsequiarum. 18.
- Jam stantibus ille ministris
cyathos et fercula liquit,
studioque accinctus humandi
fletu dedit ossa sepulcro. 19.
- Veniunt mox praemia coelo
pretiumque impenditur ingens,
nam lumina nescia solis
Deus illita felle serenat. 20.
- Jam tunc docuit pater orbis,
quam sit rationis egenis
mordax et amara medela,
quum lux animum nova vexat. 21.
- Docuit quoque non prius ullum
coelestia cernere regna,
quam nocte et vulnere tristi
toleraverit aspera mundi. 22.

Thi den selvsamme Lov for os alle
byder være tilsammen i Smerte;
idag var det ham, men den Næste
kan let være mig til at vandre.

Se hellig Tobias's Fader,
den fromme, ærværdige Ædling:
Festmaaltidet skulde begynde,
men Begravelsespligten gik foran.

Hans Tjenere stode beredte, —
da forlod han Anretning og Bægre,
ophefted sin Klædning og stedte
med Taarer den Døde til Hvile.

Snart kommer Belønning fraoven,
og Himlen betaler ei karrigt:
hans Øine, som tabte sin Sekraft,
faa af Gud, ved Galde, sin Klarhed.

Der lærte os Jorderigs Fader,
hvor de, hvem Oplysningen fattes,
maa vente sin Lægedom bitter,
naar Sjælen rystes af nyt Lys.

Tilmed han os lærte, at Ingen
skal skue de himmelske Riger,
før i Natmulm og dybeste Smerte
han smagte, hvad Verden os byder.

Mors ipsa beatior inde est, 23.
quod per cruciamina leti
via panditur ardua justis
et ad astra doloribus itur.

Sic corpora mortificata 24.
redeunt melioribus annis,
nec post obitum recalescens
compago fatiscere novit.

Haec quae modo pallida tabo 25.
color albidus inficit ora,
tunc flore venustior omni
sanguis cute tinget amoena.

Jam nulla deinde senectus 26.
frontis decus invida carpet,
macies neque sicca lacertos
succo tenuabit adeso.

Morbus quoque pestifer, artus 27
qui nunc populatur anhelos,
sua tunc tormenta resudans
luet inter vincula mille.

Hunc eminus aëre ab alto 28.
victrix caro jamque perennis
cernet sine fine gementem
quos moverat ipse dolores.

Selv Døden er derfor en Lykke,
fordi gennem Dødsstriden aabnes
de Retfærdige Veien til Himlen,
og til Stjernerne gaa's gennem Smerter.

Deres bortdøde Legemer faa de
i lysere Tider tilbage,
og Forbindelsen, atter oplivet,
nogen Skilsmisse kjender ei mere.

Deres nylig saa ligblege Aasyn,
hvis Blod var fra Kinderne veget,
skulle smile hverandre imøde
mere fagre end Roser paa Jorden.

Ei der nogen Oldingealder
skal Hovedets Pryd kunne fælde,
ei Armenes Fylde skal mere,
som her, blive skrumpen og tæret.

Ja, selve den pestsvangre Sygdom,
som nu herjer stønnende Lemmer,
skal i Sved sine Pinsler afsone
under Lænker, som aldrig kan slippe, —

medens Kjødet fra Himlen histoppe,
med Seier Udød'lighed iført,
skal skue den endeløst sukke
i de Smerter, den selv havde fremkaldt.

Quid turba superstes inepta 29.
clangens ululamina miscet?
Cur tam bene condita jura
luctu dolor arguit amens?

JAM MOESTA QUIESCE QUERELA, 30.
lacrymas suspendite, matres! (1.)
Nullus sua pignora plangat,
mors haec reparatio vitae est!

Sic semina sicca virescunt 31.
jam mortua jamque sepulta, (6.)
quae reddita caespite ab imo
veteres meditantur aristas.

Nunc suscipe terra fovendum, 32.
gremioque hunc concipe molli; (7.)
hominis tibi membra sequestro,
generosa et fragmina credo.

Animae fuit haec domus olim 33.
factoris ab ore creatae, (8.)
fervens habitavit in istis
sapientia principe Christo.

Tu depositum tege corpus, 34.
non immemor ille requiret (9.)
sua munera fitor et auctor
propriique aenigmata vultus.

Hvi vil de Gjenlevende tosset
her blande sin Skrigen og Hylen;
En Orden saa vis og retfærdig
vil Smerten i Vanvid beklage?

Vær stille du Sorg og du Klage,
og græder ei mere, I Mødre!
Ei Nogen bejamre sin Kjære
paa Veien tilbage til Livet.

Saa grønnes det nedgravne Frøkorn;
hvor indtørret, livløst det syntes,
det skyder dog op gennem Tørven,
give Ax har det atter i Sinde.

Du Jord faar da aabne ham Favnen
og slutte ham varlig i Skjødet;
et Menneskes Lemmer betro's dig,
høibaarne selv Resterne ere.

Thi dette var fordem en Bolig
for en Sjæl, som fra Skaberen udgik;
bag dette afsjælede Aasyn
bo'de glødende Visdom fra Christus.

Gjem du det nedsænkede Legem,
glemt er det af Skaberen ikke;
han fremsøger, hvad han har givet
og hvad af ham selv bar et Gjenskin.

Veniant modo tempora justa, 35.
quum spem Deus impleat omnem: (10.)
reddas patefacta necesse est,
qualem tibi trado figuram.

Non si cariosa vetustas 36.
dissolverit ossa favillis
fueritque cinisculus arens
minimi mensura pugilli, —

nec si vaga flamina et aurae 37.
vacuum per inane volantes
tulerint cum pulvere nervos,
hominem periisse licebit.

Sed dum resolubile corpus 38.
revocas, Deus, atque reformas,
quanam regione jubebis
animam requiescere puram?

Gremio senis addita sancti 39.
recubabit, ut est Eleazar,
quem floribus undique septum
dives procul adspicit ardens.

Sequimur tua dicta, redemptor, 40.
quibus atra e morte triumphans
tua per vestigia mandas
socium crucis ire latronem.

Lad Retfærdigheds Tider blot komme,
da Gud vore Haab vil opfylde,
da aabnes du atter, da maa du
os give vor Broder tilbage.

Ei om en fortærende Ælde
faar Benene opløst til Aske, —
ei om, hvad der bliver tilbage,
er den mindste Haandfuld af Støv kun, —

nei, ikke om Vinden, som farer
omkring i det vidstrakte Luftrum,
al Kraft har adsplittet med Støvet,
er et Menneske derfor til Intet.

Men naar det forgjæng'lige Legem
du hjemkalder, Gud, og omdanner,
i hvad for en Egn vil du byde
den blottede Sjæl at udhvile?

I Skjød hos hin hellige Gamle
som Lazarus skal den henbæres,
hvem krandsat af Blomster langt borte
den Rige i Flammer betragter.

Vi følge dit Ord, o Gjenløser,
det som lød i din Seir over Døden,
da du bød din Fælle paa Korset
at følge dit Fodspor histopad.

Patet ecce fidelibus ampli
via lucida jam paradisi,
licet et nemus illud adire
homini, quod ademerat angvis. 41.

Illic precor, optime ductor,
famulam tibi praecipe mentem
genitali in sede sacrari,
quam liquerat exul et errans. 42.

Nos tecta fovebimus ossa
violis et fronde frequenti,
titulumque et frigida saxa
liquido spargemus odore. 43.

XXXV.

Meditatio animae fidelis.

CUM REVOLVO TOTO CORDE, 1.
in qua mundus manet sorde,
totus mundus cordi sordet.
et cor totum se remordet.

Cum revolve mente pura, 2.
quam sit vana mundi cura,
ut mens possit se curare,
curam mundi vult fugare.

Se, aabent os staar Paradiset
og Vei til Befrielseslandet:
i Dagsskjær den lyser og vinker
til Lunden, som Slangen betog os.

Didhen, o du bedste Veileder,
byd Sjælen, din Tjenerinde,
at komme til dig i sit Hjemland,
landflygtig og vildsom den vanker.

Vi frede om Benenes Gjemme
med Violer og tætvedne Ranker;
vi Stenen, den kolde, og Navnet
bestænke med flydende Vellugt.

35.

En troende Sjæls Betragtninger.

Naar jeg overveier nøie
Verdens Tant og Verdens Møie,
tykkes Alt mig Skarn at være,
som min Sjæl kun vil besvære.

Naar alvorlig jeg paaagter
det, hvorefter Verden tragter,
flyr jeg som en Fugl fra Snare
for min Sjæl at faa bevare.

Cum recordor pura mente, 3.
cedit mundus quam repente,
ne mens cadat cum cadente,
mundum fugit mens attente.

Cum recordor mente sana, 4.
quam sit stulta spes mundana,
a spe mentem ad spem verto,
et spem mundi spe subverto.

Cum recordor, mundi cura 5.
quam sit prava, quam sit dura,
mentis reor esse durae,
qui sub mundi vivit jure.

Cum recordor mundi laudem 6.
et mundanae laudis fraudem,
laus et fraus in cordis ore
idem sonat uno more.

Cum recordor mundi fructus 7.
et ejusdem penso luctus,
sic est mihi fructus ejus,
ut sit mundo nihil pejus.

Cum recordor mundi florem 8.
et quem habet flos odorem,
tantus dolor est in flore,
ut non sit flos in odore.

Naar alvorlig jeg beskuer
Faldet, denne Verden truer,
flyr min Sjæl, før den blir fangen
reven med i Undergangen.

Naar ædruelig jeg veier
hvert et Haab, som Verden eier,
Verdens Haab jeg Ryggen vender,
thi et bedre Haab jeg kjender.

Naar jeg paa al Omsorg tænker,
hvori Verden Sine sænker,
under hvilket Aag de stræve, —
haardt det blir for den at leve.

Naar jeg Verdens Ros betragter
og paa al dens Falskhed agter,
ser jeg, hvordan Falskhed klæder
sig i Ord som Ros og Hæder.

Naar jeg Verdens Vinding holder,
mod den Kval, som den forvolder, —
selv naar al dens Stræben lykkes,
Verden værst af alt mig tykkes.

Naar jeg ser, hvad Verden nyder,
al den Blomsterduft, den byder,
er den kjøbt med saadan Smerte,
at den frister ei mit Hjerte.

Cum recordor dies breves 9.
et recordor dies leves,
grave fit, quod fuit leve,
et fit longum, quod est breve.

Cum recordor diem mortis 10.
et extremæ diem sortis,
sic me terrent isti dies,
ut sit mihi nulla quies.

Cum recordor, quod sum cinis, 11.
et quod cito venit finis,
sine fine pertimesco,
et ut cinis refrigesco.

Cum recordor moriturus, 12.
quid post mortem sim futurus,
terret me terror futurus,
quem exspecto non securus.

Terret me dies terroris, 13.
iræ dies et furoris,
dies luctus et moeroris,
dies ultrix peccatoris.

Expavesco quidem multum 14.
judicis venturi vultum,
cui latebit nil occultum.
et manebit nil inultum.

Naar jeg ser de korte Dage
saa letsindig lagt tilbage,
blir det Lette tungt at bære,
kort mig tykkes langt at være.

Naar min Død ihu mig rinder,
og hvad Skjæbne sidst jeg finder,
skjælver jeg som Aaspeløvet,
al min Ro er mig berøvet.

Naar jeg ser, jeg Støv og Aske,
Enden kan mig overaske,
Angstens kolde Sved mig bader,
Livets Varme mig forlader.

Naar jeg ved, mig Døden henter,
men ei ved, hvad saa mig venter,
Rædsel mig i Barmen stikker,
ingensteds jeg ved mig sikker.

Jeg med Skræk paa Dagen tænker,
som sig over Jorden sænker
fuld af Drøn og Vredesflammer,
Hevnens Dag med Graad og Jammer.

O jeg skjælver, o jeg gruer
for min Dommers Øines Luer,
som alt Lønligt aabenbarer,
intet Skjult for Hevnen sparer.

Et quis nostrum non timebit, 15.
quando judex apparebit,
ante quem ignis ardebit,
peccatores qui delebit!

Veniet judex de coelis 16.
testis verax et fidelis,
veniet et non silebit,
judicabit nec timebit.

juste quidem judicabit, 17.
nec personam acceptabit,
pretio non corrumpetur,
sed nec precibus flectetur.

Judicabit omnes gentes 18.
et salvabit innocentes,
arguet omnes potentes
et deliciis fluentes.

Tunc et omnes delicati 19.
maledicent voluptati,
et qui vacant vanitati
evanescent condemnati.

Quid tunc faciet peccator 20.
et quid corporis amator!
Et quid agere valebit,
cui nihil jam licebit!

Hvo er den, som skjælver ikke
for den store Dommers Blikke,
for hvis Ansigt Lynblink flamme,
som hans Fiender sikkert ramme!

Herlig han i Skyen kommer,
sanddru Vidne, frygtløs Dommer!
Se han kommer, ei han tier,
ei han famler eller bier.

Retfærd streng hans Handling kroner,
ikke anser han Personer,
ubestikkelig i Dommen,
ei for Bøn at høre kommen.

Alle Folk maa give Møde:
Ingen af hans Smaa skal bøde!
Ve de Rige, ve de Store,
som sig Livet yppigt gjorde!

Da skal hver en kjælen Kryster
høit forbande Kjødets Lyster;
den, som Usselt har bedrevet,
høster Usselt, som han leved.

Nu er Kjødets Træl i Knibe;
hvortil skal han, Synder, gribe?
Hvorhen vel paa Flugt sig vender
bundne Fødder, bundne Hænder?

Proh dolor! tunc poenitere
nulli poterit valere,
et peccata tunc lugere
nihil erit nisi flere. 21.

O quam grave, quam immitte
a sinistris erit: Ite!
cum a dextris: Vos venite!
dicet rex largitor vitae. 22.

Tunc spes omnis interibit,
et cras cras prorsus abibit,
ad tormenta quisquis ibit,
amplius jam non exhibit. 23.

Ibi flammis exuretur
et a vermibus rodetur,
ab angustiis angetur,
qui salvari non meretur. 24.

Cum recordor diligenter,
quid post mortem sit sequenter,
stabunt justi quam prudenter,
jam delector vehementer. 25.

Appropinquat enim dies,
in qua justis erit quies,
qua cessabunt persequentes
et regnabunt patientes- 26.

Ve! at angre er for silde,
om man tusindfold det vilde;
al den Bød, som staar tilbage,
er kun gavnløs Graad og Klage.

Hvor forfærdeligt det lyder,
naar til Venstre «Bort!» han byder,
medens «Kom!» til høire Side
siger Vennerøsten blide.

Da er hvert et Haab udslukket,
hvert «imorgen» udelukket;
bort til Pinens Sted de vandre,
Ingen kan sin Lød forandre.

Rædselsild, hvor dybt du brænder!
Orm, hvad du har Rædselstænder!
Nat, hvor du er mørk for alle,
som lod Gud forgjæves kalde!

Naar jeg nøie overveier
Haabet, som en Christen eier
at han frelst for Gud skal træde, —
Hjertet jubler høit af Glæde.

Dag, o gid du vilde ile!
Dag med salig Sabbatshvile!
Dag, da Verdens Trængsel endes
og til Seir og Lykke vendes!

Dies illa, dies vitae, 27.
dies lucis inauditae,
qua nox omnis destruetur
et mors ipsa morietur!

Ecce rex desideratus 28.
et a justis expectatus
jam festinat exoratus,
ad salvandum praeparatus.

O quam pium, o quam gratum, 29.
quam suave, quam beatum
erit Jesum tunc videre
his, qui eum dilexere!

Tunc Jesus dulcis affectu 30.
et mirabilis aspectu
sic loquetur in effectum
omnis carnis in conspectu:

Vos, in me qui credidistis, 31.
et qui mecum permansistis,
passi qui pro me fuistis,
ecce bonum, quod quæsisistis.

Ecce regnum, quod sponendi, 32.
et quod hactenus abscondi,
nunc videte, nunc habete,
nunc regnate, nunc gaudete!

Herrens Dag! Du Livets Morgen!
Dag med Lys, som dræber Sorgen,
Dag, da Nat er evig svunden,
Døden opslugt, overvunden!

Kongen, paakaldt, efterlængtet,
af sit Folk saa saare ventet,
kommer! Nu er Maalet naaet,
nu er Frelsens Time slaaet!

Hvilken Glæde! Hvilket Møde!
Hvor skal Hjertet bæve, gløde
tillidsfuldt hos Jesu Venner,
naar de Herren ser og kjender!

Da skal Jesus, skjøn af Aasyn,
i den hele Verdens Paasyn,
over al vor Tanke herlig,
tage saa til Orde kjærlig:

Alle I, som troede paa mig,
som holdt ud, skjønt ei I saa mig,
som med mig har Korset baaret, —
tag den gode Del, I kaared.

Modtag Kronen, jeg har lovet,
og for hvilken Alt I voved.
Nu er Lammets Bryllup rede,
kom til Eders Herres Glæde!

O quam dulce, quam jucundum 33.
erit tunc odisse mundum!
— et quam triste, quam amarum
mundum habuisse carum!

O beati tunc lugentes 34.
et pro Christo patientes,
quibus saeculi pressura
regna dat semper mansura!

Ibi pax erit perennis 35.
et lætitia solennis,
flos et decus juventutis
et perfectio salutis.

Ad hoc regnum me vocare, 36.
juste iudex, tunc dignare,
quem exspecto, quem requiro,
ad quem avidus suspiro.

XXXVI.

De die iudicii.

DIES IRAE, dies illa, 1.
solvat saeculum in favilla,
teste David cum Sybilla.

Quantus tremor est futurus, 2.
quando iudex est venturus
cuncta stricte discussurus!

Hvilken Naade, hvilken Gave
Verdens Fiendskab valgt at have!
Hvad kan nu der tænkes værre:
Verden var min Ven — min Herre!

Salig hver, som vilde stride
og for Christi Navns Skyld lide!
Trængslen gled forbi som Tiden,
var mod Herligheden liden.

Der er Fryd i Himlens Sale,
Fred, som Ingen kan afmale,
Ungdom, villig, ufortrøden,
frisk som Dugg i Morgenrøden.

Kald mig did, o Frelser kjære!
Din at kaldes, din at være,
efter det, mens her jeg trænges,
Hjertet stunder, higer, længes.

36.

Dommedag.

Dommens Dag med Vredes Torden,
længst fra fordum varslet Jorden,
løser alt det Skabtes Orden.

Hvilken Skjælven da sig hæver,
naar den strenge Dommer svæver
ned og Alt til Regnskab kræver!

Tuba mirum spargens sonum 3.
per sepulcra regionum
coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura, 4.
cum resurget creatura
judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur, 5.
in quo totum continetur,
unde mundus judicetur.

Judex ergo cum sedebit, 6.
quidquid latet apparebit,
nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus, 7.
quem patronum rogaturus,
cum vix justus sit securus?

Rex tremendae majestatis, 8.
qui salvandos salvas gratis:
salva me, fons pietatis!

Recordare, Jesu pie, 9.
quod sum causa tuae viae,
ne me perdas illa die.

Quaerens me sedisti lassus, 10.
redemisti crucem passus:
tantus labor non sit cassus!

Guds Basun med vældig Tone
frem af Grav i hver en Zone
stevner Alle for Guds Throne.

Døden selv forfærdes saare,
naar de Døde staa af Baare
og til Dommen gaa med Taare.

Bogen, hvori Alt fortælles,
skal frembæres, Dom skal fældes
efter alt hvad i den meldes.

Naar da Herren tager Sæde,
frem til Lys alt Skjult maa træde,
Straffen er for Alting rede.

Hvad skal da jeg Arme svare,
hvilken Talsmand mig bevare?
En Retfærdig selv staar Fare!

Konge, mægtig uden Maade,
som for Frelsen frit vil raade,
frels mig, o du Væld af Naade!

Milde Jesu, du erindre,
at du kom min Nød at lindre,
min Fortabelse at hindre.

At du søgte mig med Møde,
ja for mig paa Korset døde,
læg det Storverk ikke øde!

Justae judex ultionis, 11.
donum fac remissionis
ante diem rationis.

Ingemisco tanquam reus, 12.
culpa rubet vultus meus:
supplici parce, Deus!

Qui Mariam absolvisti 13.
et latronem exaudisti,
mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae, 14.
sed tu bonus: fac benigne,
ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta, 15.
et ab hoedis me sequestra
statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis 16.
flammis acribus addictis
voca me cum benedictis!

Oro supplex et acclinis, 17.
cor contritum quasi cinis:
gere curam mei finis!

Retfærds Dommer, Hevnforkynder,
o forlad mig mine Synder,
før hin Regnskabsdag begynder.

Jeg bekjender dig min Brøde,
se mit Kind af Blusel gløde,
Herre skaan! Lad mig ei bøde!

Da Maria du frikjendte,
og til Røveren dig vendte,
Haab i mig du ogsaa tændte.

Mine Bønner Intet baade;
gode Jesu, gjør i Naade,
at jeg fri's fra Helveds Vaade.

Du fra Bukkene mig skille
og blandt Faarene mig stille
ved din Høire, Jesu milde.

Og naar da for evig Hine
stødes ned i Helveds Pine,
kald paa mig som en af Dine.

Sønderknust fra Støvet vender
op til dig jeg mine Hænder:
Herre giv, jeg salig ender!

XXXVII.

De nova Hierusalem.

U INTRARE ME NON SINAS I.
infernales officinas,
ubi moeror, ubi metus,
ubi foetor, ubi fletus,
ubi tortor semper caedens,
ubi vermis semper edens,
ubi totum hoc perenne,
quia perpes mors Gehennae.

Me receptet Sion illa, 2.
Sion David urbs tranquilla,
cujus faber auctor lucis,
cujus portae signum crucis,
cujus murus lapis vivus,
cujus auctor rex festivus.
In hac urbe lux solennis,
ver aeternum, pax perennis.

Urbs coelestis, urbs beata 3.
supra petram collocata,
urbs in portu satis tuto,
de longinquo te saluto!
Te saluto, te suspiro,
te affecto, te requiro.

37.

Det nye Jerusalem.

Jesus, lad mig ei betræde
Helvedfyrstens Martersæde,
der hvor Stank og Skræk har hjemme,
Angersgraad, som ei faar glemme,
der hvor Bødlen altid vrider
og hvor Ormen altid bider,
der hvor Død skal evig vare:
Dømte, lader Haabet fare!

Zion, aabn mig dine Døre,
som til Davids Fredsstad føre, —
Stad af Lysets Skaber hegnet,
du, hvis Port er Korsestegnet,
du, hvis Mur er Ædelstene,
du, hvis Konge Gud alene,
du, hvis Lys skal evig skinne,
og hvis Fred skal aldrig svinde.

Himmelby, som salig smiler,
som paa trofast Klippe hviler,
Stad ved Havnen tryg og rolig, —
er i dig beredt mig Bolig?
Jeg dig hilser fra det Fjerne;
fremme var jeg, o hvor gjerne!

Quantum tui gratulentur, 4.
quam festive conviventur,
quis affectus eos stringat,
aut quae gemma muros pingat,
quis chalcedon, quis jacinthus, —
norunt illi, qui sunt intus.

XXXVIII.

De amoenitatibus paradisi.

AD PERENNIS VITAE FONTEM mens 1.
sitit nunc arida,
claustra carnis praesto frangi clausa
quaerit anima,
gliscit, ambit, eluctatur exul frui patria.

Dum pressuris ac aerumnis se gemit obnoxiam, 2.
quam amisit, dum deliquit, contemplatur gloriam,
praesens malum auget boni perdit memoriam.

Nam quis promat, summae pacis quanta sit laetitia, 3.
ubi vivis margaritis surgunt aedificia,
auro celsa micant tecta, radiant triclinia!

Solis gemmis pretiosis haec structura nectitur, 4.
auro mundo tanquam vitro urbis via sternitur,
abest limus, deest fimus, lues nulla cernitur.

Hvordan toner Jubelklangen?
Hvordan lyder Bryllupssangen?
Hvordan funkler dine Stene?
Af hvad Kjærlighed den rene
skal de Frelstes Hjerter brænde? —
Indenfor jeg Alt skal kjende.

38.

Paradiset.

ørstig Sjæl mod Livets Kilde rækker længsels-
fuld sig hen,
Aanden stængt bag Kjødets Skranke ønsker
at faa sprenges den,
strækker sig paa Taa og speider, længes saare hjem igjen.

Tungt og sorgfuldt sukker Hjertet, er sin Brøde sig bevidst,
Herligheden, som det tabte, da det synded, ser det hist,
Nutids Smerte øger Mindet om den Lykke, det har mist'.

Hist i Freden der er Glæden uden Maal og uden Tal,
Slot ved Slot af Perler bygget staar paa Grund, ei rokkes skal,
Taarn og Spir er gyldenblanke, lys hver festlig Høitidssal.

Mur og Grundvold straale kun af Ædelstenes rene Pragt,
med krystalklart Guld er Stadens Gader overalt belagt,
Støv er ikke, Søle ikke, intet Smuds kan der faa Magt.

Hiems horrens, aestas torrens illic nunquam saeviunt, 5.
flos perpetuus rosarum, ver agit perpetuum,
candent lilia, rubescit crocus, sudat balsamum.

Virent prata, vernant sata, rivi mellis influunt, 6.
pigmentorum spirat odor, liquor et aromatum,
pendent poma floridorum non lapsura nemorum.

Non alternat luna vices sol vel cursus siderum 7.
Agnus est felicitatis urbis lumen inocciduum,
nox et tempus desunt ei, diem fert continuum.

Nam et sancti quique velut sol praeclarus rutilant, 8.
post triumphum coronati mutue conjubilant,
et prostrati pugnas hostis jam securi numerant.

Omni labe defaecati carnis bella nesciunt, 9.
caro facta spiritalis et mens unum sentiunt,
pace multa perfruentes scandalum non perferunt.

Mutabilibus exuti repetunt originem, 10.
et praesentem veritatis contemplantur speciem,
hinc vitalem vivi fontis hauriunt dulcedinem.

Inde statum semper idem existendi capiunt, 11.
clari, vividi, jucundi nullis patent casibus:
absunt morbi semper sanis, senectus juvenibus.

Vinterkulde, Sommerhede ingensinde herje faar,
Rosen blomstrer der bestandig, der er altid yndig Vaar,
Balsam dufter, Crocus rødmer, Liljen hvid som Sneen staar.

Honning flyder der i Strømme, Mark og Enge grønnes smukt,
Blomster krydre, fylde Luften med en sød og liflig Lugt,
Lunden staar i evig Blomstring, Lunden bærer altid Frugt.

Staden har ei Sol og Stjerner, Maanevexel har ei Sted,
Lammet er dets Lys det klare, som gaar aldrig, aldrig ned,
som ei kjender Nat, ei Tider, som gjør Dag til Evighed.

Hver en Hellig selv skal skinne Solen lig ved klaren Dag;
triumferende de juble ved den fælles vundne Sag,
og i Sikkerhed de tælle alle Fiendens Nederlag.

Alle Pletter af er tvættet, Kjødets Kampe er forbi,
Kjødets Sands er Et med Aandens i en hellig Harmoni,
Anstød Ingen mer forstyrrer, Sabbatsfred de hvile i.

Afført det Foranderlige er de, som dem Gud har tænkt,
i den store søgte Sandhed salig skuende nedsænkt;
den har nu af Livets Kilde Livets søde Drik dem skjænkt.

Evig uforandret Væsen faa de her til Eiendom;
deres Lyst og Liv og Fryd kan intet Uheld støde om,
Sundhed rammes ei af Sygdom, Ungdom ei af Alderdom.

- Hinc perenne tenent esse, nam transire transiit, 12.
inde virent, vigent, florent, corruptela corruiit,
immortalitatis vigor mortis jus absorbuit.
- Qui scientem cuncta sciunt quid nescire nequeunt, 13.
nam et pectoris arcana penetrant alterutrum,
unum volunt, unum nolunt, unitas est mentium.
- Licet cuiquam sit diversum pro labore meritum, 14.
caritas hoc facit suum, quod amat in altero,
proprium sic singulorum fit commune omnium.
- Ubi corpus illic iure congregantur aquilae, 15.
quo cum angelis et sanctae recreantur animae,
uno pane vivunt cives utriusque patriae.
- Avidi et semper pleni quod habent desiderant, 16.
non satietas fastidit, neque fames cruciat,
inhiantes semper edunt, et edentes inhiant.
- Novas semper melodias vox meloda concrepat, 17.
et in jubilum prolata mulcent aures organa,
digna per quem sunt victores regi dant praeconia.
- Felix coeli qui praesentem regem cernit anima, 18.
et sub sede spectat alta orbis volvi machinam,
solem, lunam et globosa cum planetis sidera.

Hvad de er, de er og blive, thi Forgjænglighed forgik;
friske, stærke, skjønne er de, Endelighed Ende fik;
brat Udødelighedskraften slugte Dødens Hævd og Skik.

Ham, som kjender Alt, de kjende, ved ei af Uvidenhed,
thi selv Hjertets skjulte Dyb de hos hinanden ser og ved,
Et i Attraa, Et i Afsky, Et i Hjertets Enighed.

Lad Enhver end vundet have eget Arbeids egne Frugt,
Kjærligheden glæder sig ved, hvad de Andre vandt af Smukt;
Alt er fælles, gamle Strid om Mit og Dit er udelukt.

Der hvor Føden er at finde, samles Fugleflokken tæt;
saadan samle Himlens Engle, Jordens Frelste sig til Et,
Livets Brød er Han, den Ene, som skal Alle gjøre mæt.

Higende de altid opnaa, ønske netop hvad de har,
aldrig er de overmætte, aldrig heller Hungren svar,
hungrige de mættes, — mætte dog de salig Hunger har.

Nye, løste Tunger synge der den evig nye Sang,
Øret saligt fryder sig ved Himlens Harpers Jubelklang;
Ære være Kongen: lyder det af frelste Hjerters Trang.

Salig er den Sjæl, som Kongen paa hans Throne skue faar,
i hans vise Verdensorden undrende et Indblik naar,
den hvorefter Engle, Kræfter, Sole, Stjerner lydig gaar.

Christe, palma bellatorum, hoc in municipium 19.
introduc me post solutum militare cingulum,
fac consortem donativi beatorum civium.

Probes vires inexhausto laboranti proelio, 20.
nec quietem post procinctum deneges emerito,
teque merear potiri sine fine praemio.

Du, som selv er dine Stridsmænds Salighed, o Jesus Christ,
naar mit Krigerbælte løses, giv mig Borgerskabet hist!
Naar dit Folk du skjænker Gaver, faar da jeg min Del tilsidst?

Giv mig Kræfter, naar jeg strider, til Udholdenhed giv Magt;
negt mig ikke Hvilen, naar jeg kjæmpet har min sidste Vagt;
Du min Løn er, dig at vinde er min Bøn og al min Agt.

Appendix.

XXXIX.

Naenia Heloisae et monialium juxta sepulcrum Abaelardi.

Moniales:

EQUIESCAT A LABORE

doloroso et amore.

Unionem coelitem

flagitavit,

jam intravit

Salvatoris adytum.

In obscura tumbae cella

alma micat justo stella;

instar ipse siderum

refulgebit,

dum videbit

in fulgore Dominum.

Tillæg.

39.

Heloïses og Nonnernes Gravsang ved Abælards Grav.

Nonnerne:

vil fra Livets Strid og Møde,
glem, hvad Hjertet maatte bløde;
Timen, du har stundet mod,
længst er kommen,
Helligdommen
dig din Frelser mildt oplod.

Gjennem Gravens Nat den dunkle
ser Guds Barn en Stjerne funkle;
selv han mer end Stjerner skal
straaleklædes,
naar han stedes
for sin Gud i Lysets Sal.

Heloisa:

Salve victor sub corona, 3.
sponse in nitente zona,
millibus cum lacrymis
quem salutat
tua nutat
vidua in tenebris.

In aeterna mihi junctum 4.
amo dignior defunctum
beatorum socium;
mors piavit,
quae sanavit
insanatum animum.

Tecum fata sum perpessa, 5.
tecum dormiam defessa
et in Sion veniam;
solve crucem,
duc ad lucem
degravatam animam.

Sanctae animae favete! 6.
Consolare, Paraclete!
Audin? Sonat gaudia
cantilena
et amoena
angelorum cithara.

Heloïse:

Seiervinder! O til Lykke,
Brudgom i dit Himmelsmykke!
Dig i Mørket her din Brud
Hilsen sender,
mens hun vender
Øiet taareblendt til Gud.

Vist jeg tror, at Kjærligheden
os forbandt for Evigheden,
Døden har den rensset kun;
Smertessukket
har den slukket,
gjort min Længsel ren og sund.

Jeg med dig har Modgang døiet,
jeg hos dig vil lukke Øiet,
gaa med dig til Zion frem.
Gode Hyrde,
løs min Byrde,
lad min trætte Sjæl gaa hjem.

Salige Aander, hjælp mig bede!
Trøster, giv mig Haabets Glæde!
Tys! — Jeg hører Englesang!
Toner rene,
bløde, vene, —
det er Himlens Harpers Klang!

Moniales:

Requiescant a labore
doloroso et amore.
Unionem coelitem
flagitabant,
jam intrabant
Salvatoris adytum.

7.

40.

Die Seligen.

WER SIND DIE VOR GOTTES THRONE? 1.
Was ist das für eine Schaar?
Träget jeder eine Krone,
glänzen wie die Sterne klar;
Halleluja singen all',
loben Gott mit hohem Schall.

Wer sind die so Palmen tragen
wie ein Sieger in der Hand,
wann er seinen Feind geschlagen,
hingestrecktet in den Sand?
Welcher Streit und welcher Krieg
hat gezeuget diesen Sieg?

2.

Nonnerne:

Hvil fra Livets Strid og Møde,
glem, hvad Hjertet maatte bløde;
Timen, I har stundet mod,
nu er kommen,
Helligdommen
Eders Frelser mildt oplod.

XL.

De beatis.

Quae est ante Dei thronum
turba assistentium?
Gestant cuncti, en, coronam,
lucent instar siderum,
Alleluja resonant,
Dei laudes celebrant.

Quaenam palmas triumphales
turba reportantium,
strato hoste ferre quales
grex consuevit militum?
Unde tanta gloria,
tanta est victoria?

Wer sind die in reiner Seide, 3.
welche ist Gerechtigkeit,
angethan mit weissem Kleide,
das bestäubet keine Zeit
und veraltet nimmermehr?
Wo sind diese kommen her?

Es sind die so wohl gerungen 4.
für des grossen Gottes Ehr,
haben Welt und Tod bezwungen
folgend nicht dem sünd'gen Heer,
die erlanget auf den Krieg
durch des Lammes Blut den Sieg.

Es sind die, so viel erlitten 5.
Trübsal, Schmerzen, Angst und Noth,
im Gebet auch oft gestritten
mit dem hochgelobten Gott.
Nun hat dieser Kampf ein End,
Gott hat all ihr Leid gewendt.

Es sind die, so stets erschienen 6.
hier als Priester vor dem Herrn,
Tag und Nacht bereit zu dienen,
Leib und Seel geopfert gern;
nunmehr stehn sie all herum
vor dem Stuhl in Heiligthum.

Quae sunt turbae candidatae
veste in justitiae,
quae non ulla tempestate
laeditur nec pulvere, —
qui tam clare radiant,
unde, quaeso, commeant?

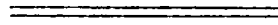
Illi sunt, qui pugnare
pro honore Domini,
mundum, mortem devicere
restitantes crimini,
queis paravit splendidam
Agni sanguis gloriam.

Illi sunt, qui divexati
duris cruciatibus,
qui cum Deo sunt luctati
piis in precatibus;
nunc haec lucta transiit,
pax et salus subiit.

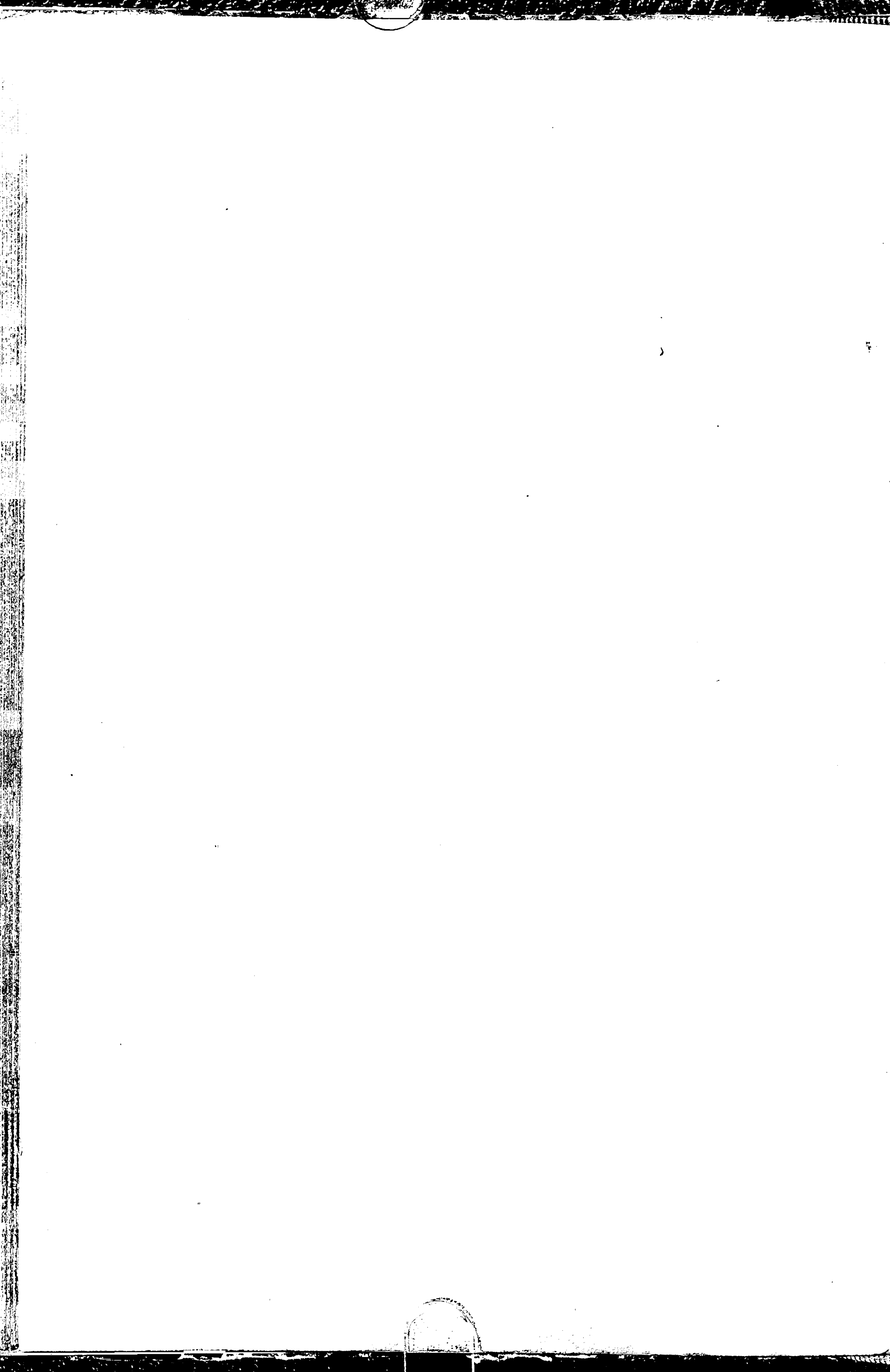
Illi sunt, qui sacerdotes
apparebant Domini,
cui dicabant omnes dotes
mentis atque animi;
Dei jam siderium
adstant ante solium.

Dahin streck' auch ich die Hände,
o Herr Jesu, zu dir aus;
mein Gebet ich zu dir wende,
weil ich noch in deinem Haus
hier auf Erden steh' im Streit;
treibe, Herr, die Feinde weit.

7.

Huc et ipse manus tendo,
o dilecte Domine;
piis precibus contendo,
donec in certamine
hac in terra commoror;
pelle hostes, comprecor.

Oplysninger.

I 1849 udgav cand. theol. *I. M. L. Hjort* i Kjøbenhavn «Dies irae, Stabat mater og nogle andre, dels latinske, dels tyske Psalmer og Sange» ledsagede af Oversættelse. Ved et nylig stiftet Bekjendtskab med denne Samling er det blevet mig klart, at det var fra den, at min Religionslærer, Overlærer *V. Vogt*, i sin Tid havde de latinske Salmer, han lærte os i Skolen, saa at der altsaa er Sammenhæng mellem hin Samling og nærværende. Hos mig vakte nemlig hine latinske Salmer en levende Lyst til at lære at kjende flere, saa at jeg neppe som Student havde faaet Adgang til Universitetsbibliotheket, før *Daniel's* Thesaurus hymnologicus hørte til min kjæreste Fristundslæsning. At et let tilgjængeligt, mindre Udvalg af Daniels store Verk burde udgives, var ofte i min Tanke; men altid fandt jeg, at jeg selv manglede for mange Betingelser for at være Udgiveren. Saaledes gik jeg Aarene fremigjennem med min Skat for mig selv i Form af en privat, haandskreven Samling. Nu og da

fik jeg Lyst til at forsøge at oversætte en Salme, — «Luthersk Kirketidende» bærer Vidnesbyrd derom, — og tilsidst blev disse Oversættelser saa mange, at jeg tænkte, *de* maaske kunde give mig Ret til at udgive en Samling Originaler med Oversættelse. Idet denne Tanke her foreligger virkeliggjort, tillader jeg mig at ledsage Samlingen med et Par almindelige Bemærkninger samt nogle ganske fordringsløse Oplysninger angaaende Samlingens enkelte Numere.

Først vil jeg da bede fastholdt, hvad der fremgaar af Foranstaaende, at Hensigten er at gjøre *Originalerne* kjendte, og at Oversættelserne kun vil spille en underordnet Rolle. Jeg vil ikke tale om, at man ikke maa vente, at de skal staa paa Høide med Originalerne, thi det venter Ingen alligevel, — men man vente heller ikke, at de skal være ligefremme Tolke, der spare Læserne Arbeidet med at forstaa Originalerne. Det kan metriske Oversættelser for det Første vanskelig paatage sig, og flere af de nærværende er desuden blevne til uden mindste Tanke paa at skulle staa ved Siden af Originalen (f. Ex. Nr. 24). Man vil derfor finde, at saavel Original som Oversættelse i Regelen er bedst tjent med at læses hver for sig og ikke afvexlende Vers for Vers; en saadan Krydslæsning vil give en for uensartet og forstyrrende Blanding.

Hvad *Udvalget* angaar, da har det været bestemt af de sædvanlige Hensyn: dels skulde det mest muligt indeholde de bedste og vakreste Salmer; dels skulde

Indholdet dog samtidig være saa jevnt alsidigt som muligt; dels skulde de vigtigste Tidsaldre og Retninger (Oldkirke, Scholastik, Mystik, Munkedømme, før reformatorisk Tid) repræsenteres — mindre for at vise deres Forskjel end just for at vise deres Enhed; dels endelig skulde alt dette naaes uden for stort Omfang. Efter Evne har jeg prøvet at forene disse Hensyn, af hvilke de to første falde vanskeligst at forlige. Men hvad jeg beklager er, at jeg ved Udvalget næsten kun har havt førnævnte *Daniel's Thesaurus hymnologicus* (5 Bind, Halle og Leipzig 1841—56) til min Raadighed. Vel kunde man af Titelen «Thesaurus» drage den Slutning, at her havde man hele den latinske Salmeskat; men i Virkeligheden omfatter Daniels Samling — naar undtages et Anhang med religiøse Digte (II, 335—80) — kun de Salmer, der indtil Aaret 1500 var tagne i *kirkelig* Brug, og nu er det meget hyppig Tilfælde, at man finder den følelsesfuldeste og vakreste Poesi i friere, bøieligere Versemaal end de kirkelig vedtagne Koralformer. Som Exempler kan tjene nærv. Samlings Nr. V, VI, VIII, XIV, XVI, XVII, XXXVII—XXXIX.*

* Da det vist vil interessere en og anden Læser at kjende nogle af de Kilder, hvorum der kunde være Tale, anfører jeg dem, jeg har holdt for de vigtigste: *J. Clichtovæus*, *Elucidatorium ecclesiasticum*, Basileae 1517. — *Ge. Cassander*, *Hymni ecclesiastici*, Coloniae 1556 (8). Med Scholier og med Beda Venerabilis's Afhandling «De metrorum generibus» til Indledning. (Findes ogsaa i *Cassandri opera*, Parisiis 1616, stor

Ordningen forstaaes ved et Blik paa Indholdsfortegnelsen. At anbringe Rubrikoverskrifter inde i Samlingen kunde jeg ikke bekvemme mig til. Christussalmerne har jeg, da de samlede paa eet Sted vilde virke for bredt og spredende, delt i to Grupper, der forholde sig til hinanden omtrent som den 2. Troesartikels Text forholder sig til Luthers Forklaring af samme i Katekismen, dvs. den sidste indeholder den subjektive Tilegnelse af, hvad den første indeholder objektivt. Det Samme maatte da ogsaa gjøres med Salmerne om Aanden.

Folio). — *Ge. Fabricius*, Poetarum veterum ecclesiasticorum opera Christiana, Basil. 1569. Udgivet til Skolebrug med Kommentarer. (Fabr. † 1571 i Meissen som en saare fortjent Rektor og som laurbærkronet og adlet Digter, Forf. af en stor Samling Poemata sacra, Bas. 1567). — *Herm. Bonn*, Hymni et sequentiae, Lubecae 1669 (4). Med Salmernes originale Melodier. — *Polycarpus Leyser*, Historia poetarum et poematum medii aevi, Halae 1721 (8). — *Wahltraff*, Corolla hymnorum sacrorum, Coloniae 1806. Indeholder bl. A. særlig Salmer fra og efter Reformationstiden. — *Mone*, Lateinische Hymnen des Mittelalters, 3 Bind, Freib. 1853—55. — Da det ikke lykkedes mig at faa Tag i noget af disse Verker, undt. sidstnævnte, (jeg havde desuden søgt efter endnu flere), opgav jeg videre Søgning, indtil jeg, først da mit Arbeide var færdigt, opdagede, hvilken rig og god Samling latinske Salmer *Wackernagel* har i 1. Bind af sit Verk Das deutsche Kirchenlied (Leipz. 1864 ff.), og fremfor Alt fik i Hænde *A. J. Rambachs* lærerige og saare tiltalende Anthologie christlicher Gesänge (Alt. u. Leipz. 1817). Havde jeg tidligere kjendt denne, vilde den faaet gennemgribende Indflydelse paa mit Arbeides Anlæg.

Som før antydet datere mine egne *Oversættelser* sig fra forskjellig Tid og Leilighed, hvad jeg faar haabe ikke maa være til for stor Skade. De rimløse er de ældste. Hvor jeg har kunnet, har jeg været glad ved at tage andre Oversættere til Hjelp;* thi selv har jeg ofte nok været nær ved at mistvivle om Muligheden af at kunne løse den Opgave, jeg havde paataget mig. Herved sigter jeg ikke blot til saadanne Tilfælde, hvor en Oversætter er aabenbart undskyldt,** men endnu mere til alle de Tilfælde, hvori det ikke ligger saa aabent i Dagen, at en Oversætter kommer tilkort, og hvor det maa erfares ved

* Nr. 2, 4, 9, 15, 18, 20, 22, 36, samt for en mindre Del Nr. 26. (Nr. 40 danner en Undtagelse for sig selv). De øvrige 30 er oversatte af Udgiveren.

** Hvilken Oversætter kan f. Ex. gjengive Ordspil som dette:

Dum non *paret* verbo *parens*,
mox in verbo fit *apparens* etc.

eller: Se a *mundo* servans *mundum* etc.

eller Paronomasier som:

Qui procedis ab utroque,
Genitore, Genitoque etc.

eller saadan Ordsammenstilling (Parechesis), som kun et formrigt Sprog tillader:

Hinc creator, ne peccator
moreretur, moritur etc.

eller: *Novus* praeco *novae* legis,
imo *novus novi* regis
pugnaturi signifer.

Forsøg. Bekjendt er det, hvor vanskeligt det har vist sig at oversætte *Dies irae* og *Stabat mater*; men det er aldeles ikke blot disse, hvorom dette gjelder; selv de enkle rimløse ældste Morgen- og Aftensalmer, hvor vanskeligt kan det ikke falde at gjengive dem i deres Værdighed, Enfold og Skjønhed. Dog nok herom, da Oversættelserne, som før sagt, ikke vil være Bogens Hovedsag.

Hvad endelig nedenstaaende *Oplysninger* til hver enkelt Salme angaar, da angive de selv sine Kilder, hvad det Historiske angaar. For det filologiske Indhold af dem maa jeg selv tage Ansvar og bede om Overbærenhed, ikke blot om jeg nogensteds skulde have feilet, men ogsaa om de ofte skulde findes overflødige.

I. **Gloria in excelsis.** Denne Salme regnes almindelig og visselig med Rette for Kirkens ældste. Dens to første Linjer, Englenes Lovsang Luk. 2, 14, antages at have tilbudt sig selv til Brug i den christne Menighed lige fra dens første Tid af. Ogsaa med Fortsættelsen «Vi prise dig» osv. er Salmen af overordentlig Ælde. Den er oprindelig *græsk* og har flere forskjellige Skikkelser. I *Constitutiones apostolorum* (c. 250—300 f. Chr.) lyder den f. Ex, saa:

«Ære være Gud i det Høie, og paa Jorden Fred, i Mennesker Velbehag. Vi prise dig, lovsynge dig, velsigne dig, ære dig, tilbede dig formedelst den store Yppersteprest, — dig, som er den ene ufødte Gud, den alene Utilgjængelige; thi stor er din Herlighed.

Herre himmelske Konge, Gud almægtige Fader, Herre Gud, Christi Fader, det lydesløse Lams, som borttager Verdens Synd: modtag vor Bøn, du som sidder paa Cheruberne; thi du alene er hellig. Du alene er vor Herre, Jesus, al Skabningens Guds, vor Konges Salvende. Ved ham ske dig Herlighed, Ære og Frygt.» (Dan. II, 268). — Den i den græske Kirke almindelig brugte Text se hos Dan. III, 4, hvor den bærer Overskriften Morgensalme. Naar den der henføres til 3. Aarh., da er det ment om den i dens udviklede Form.

Salmens her meddelte *latinske* Skikkelse (Dan. II, 267) stammer ifølge *Alcuin* fra Biskop *Hilarius Pictaviensis* (se under Nr. XXVII). Den frie Bearbejdelse, hvori vore Salmebøger har den («Alene Gud i Himmerig») stammer fra Reformationstiden.

Ære være Gud i det Høie;* i vort Sprog forbinder man let Ordene «i det Høie» med Gud; men Grundtextens Modsetning er: *in excelsis gloria Deo — in terra pax hominibus. — Hominibus bonae voluntatis*; da dette aabenbart er Gjengivelse af Læsemaaden ἀνθρ. εὐδοκίας i Lukasstedet (Velbehags Mennesker, M. der er Gjenstand for Guds Velbehag), har jeg oversat det: M., som du elsker. — *Agnus Dei* heder saa ogsaa i Vokativ; men *Filius Patris* er i hvert Fald Nominativ. Bedst derfor at opfatte begge Led som Nominativ underordnet Vokativen *Domine Deus*, omtr. = *qui es agnus Dei etc.* Ganske analogt heder det i den ovennævnte græske Form af Salmen: κύριε ὁ Θεός ὁ πατήρ τοῦ Χριστοῦ, en Vokativ med to Nominativer efter.

* «I det Høieste» synes mig en slet Gjengivelse, da dette i vort Sprog betyder noget ganske Andet.

II. **Te Deum.** Dan. II, 276. Wack. I, 24. Fra gammel Tid gjelder den bekjendte Biskop *Ambrosius af Milano* (se om ham under Nr. XXX) for at være Forfatteren. Til at bestride dette er der heller ingen tilstrækkelig Grund, uden forsaavidt som at Salmen har sine østerlandske Forløbere og altsaa for en større eller mindre Del er en Oversættelse eller Bearbejdelse. Navnlig kjendes en græsk Original for Salmens sidste Del: *Per singulos dies etc.* — Te Deum er som bekjendt den Lovsang, Kirken endnu altid benytter ved sine største høitidelige Anledninger, navnlig er den brugt som ὕμνος ἐπινίκιος. Den er ogsaa mægtig ved sine store Træk i enkel Form: De himmelske Væseners Lovsang, de herliggjorte Guds Vidners Taksigelse, den stridende Kirkes Troesbekjendelse og Bøn. Man kan paa denne og den foregaaende Salme anvende *Landstads* Ord i sin Redegjørelse «Om Salmebogen» (Chra. 1862) S. 21: «Ikke *Kunsten*, men *Troen* (i dem) giver dem deres uforgjængelige og uvisnelige Værd som Kirkens Kjernesalmer og Klenodier.» — Oversættelsen er *Landstads* (Salmebogen Nr. 10.)

3. *Sanctus etc.*, hentet fra Es. 6, 3. Denne Serafernes Lovsang benyttes som bekjendt ofte selvstændig, f. Ex. i Nadverdiliturgien. — *majestatis; plenus* med Genitiv er høiere Stil end *pl.* med Ablativ. Læsemaaden *majestate* er en Rettelse hidført ved det følgende Genitiv *gloriae*. — 6. *Tu ad liberandum etc.* Da du for at frelse vilde paatage dig Menneskenatur. Eller bedre kan man ved *liberandum* underforstaa *hominem* af det Følgende: *tu ad liberandum (hominem) suscep-*

turus hominem. — 9. *Salvum fac etc;* Sal. 28,9. — 10. *Per singulos dies etc;* Sal. 145, 2. — 12. *Fiat misericordia tua etc;* Sal. 33, 22. — *In te Domine sperari etc;* Sal. 71, 1.

III. **Jubilemus cordis voce.** Dan, V. 209; *Neale*, *Sequentiae*, London 1851, S. 267. Forf. er ukjendt, og Salmen hører heller ikke til de bekjendte; men den er tiltalende, og da den kun findes i *Missale Nidrosiense* (1519), er der jo Mulighed for, at den kan være et Bidrag til den latinske Salmedigtning fra Norge. Da nærv. Samling ifølge sin Plan her behøvede en Salme af dennes Indhold, tog Udg. den i Haab om derved ogsaa at have indflettet et Minde fra vor egen kirkelige Middelalder.

Versemaalet er firelinjet, vekslede med 4 og 3 Trokæer i hver anden Linje, dog ikke ganske regelmæssig; men hvad der især gjør det eiendommeligt i vore Øren, er de *ubetonede* Enderim i hver anden Linje. De tilhøre egl. Rimkunstens Barndom, men holdt sig ligesom de urimede Salmer og prosaformede Sekventser hele Middelalderen igjennem. Sml. Nr. XVI, især Vers 2, eller Omkvædet paa Nr. VIII. *Rimene* begynde allerede i Oldkirkens Menighedssang. Den klassiske Digtning forsmædede dem og satte Versets Skjønhed i strengt fastsat Rhythme efter feilfri Veining af Stavelsernes saakaldte Kvantitet, samt i Undgaaelse af Hiatus og i Iagttagelse af mange andre Regler. Den populære Menighedssang tog det ikke saa nøie med Metrikens Regler om Kvantitet, men holdt sig til den dagligdagse Udtale (som ved Nationalitets-

blandingen og Dannelsens Forfald blev mere og mere ustø), ja traadte vel endog Udtalen under Fødder, ligesom vor egen ældre Salmedigtning ofte giver Ex-empler paa unaturlig Betoning. Derimod yndedes i den populære Menighedssang Rim. Allerede en Salme til Ære for S. Agatha af Romerbiskopen *Damasus* († 384) er rimet. *Prudentius* beholdt de klassiske Regler, men *Sedulius* (Presb. i Beg. af 5. Aarh.) og *Venantius Fortunatus* (Biskop i Poitiers samtidig med Gregor d. St.) bruge Rimene hyppig, dog langt fra overalt eller regelmæssig. (Se Nr. 48 ff. og 76 ff. hos Wack., særlig Nr. 87, der har ganske samme Slags ubetonede Enderim som vor Salme). Ofte er Rimene fra den Tid blot saakaldte «Assonancer» dvs. Vokalrim uden tilsvarende Konsonanter (f. Ex. *corona*, *umbram*, eller betonet: *aethera*, *praedicant*, *bajulat*, *machinam*; *plurimus*, *febrium*; *prodeunt*, *mysterium*; *gressibus*, *lectulum* osv.) eller Konsonantrim uden tilsvarende Vokal (*protulit*, *permanet*; *imprimens*, *irrogans*). Men undertiden er det ogsaa fuldt korrekte enstavelses Enderim i vor Forstand, f. Ex. i den nævnte Salme af *Damasus*. Almindeligvis gjelde de spanske Arabere for at have lært Europæerne Rimkunsten, og mulig kan de gjennem sin Indflydelse paa de sydfranske Troubadourer have gjort Sit til at denne blev mere yndet og udviklet; men, som vi se, er Rimet langt ældre i Europa end Arabernes Tid. Ifølge *Herder* (Briefe z. Beförd. d. Humanit. 7. Samml., anf. hos Ramb. S. 8) brugtes Rimet ogsaa i populære romerske

Kjærlighedsdigte før Arabernes Tid rigeligere, end nogen Araber har gjort.

Da det i Anledning af vor Salme især er de *ubetonede* Enderim, som interessere os, anfører jeg det vakreste Exempel paa dem, som jeg kjender, nemlig nogle Vers af den bekjendte Mariahymne «Ave maris stella», som Wack. anfører under Fortunatus, men som vel mindst er fra 9. Aarh. Her heder det f. Ex:

Solve vincla reis,
profer lumen caecis,
mala nostra pelle,
cuncta bona posce.

Monstra te esse matrem,
sumat per te precem,*
qui pro nobis natus
tulit esse tuus.

Virgo singularis,
inter omnes mitis,
nos culpae solutos
mites fac et castos.

Sidste Vers har kun Assonancer, et Par af hver Sort:

Vitam praesta puram
iter para tutum,
ut videntes Jesum
semper collaetemur.

* Jeg mistænker Wack. for ikke at have været fortrolig med dette Slags Rim; ellers vilde han vel ikke her og i Salmens andet Vers forvexlet den opr. Læsemaade med senere skjødsløse Forvanskninger.

1. *Salutaris* eller Neutr. *salutare*, Benævnelse paa Gud som den, af hvem vort Vel og Ve hænger; sml. Beg. af Salmen: *Salve mundi salutare* (under Bem. til Nr. XV). — Det indklamrede Ord her og i følg. V. er tilsat af *Neale* for Versets Skyld. — 2. *resonare*, baade intransitivt: gjenlyde, og transitivt: synge (Noget); df. konstrueres det baade med Abl. og Akk. — 5. *arida* (*sc. tellus*), det tørre Land, analogt med *patria* (*sc. terra*) Fædreland, *fera* (*sc. bestia*) Rovdyr, *frigidam v. calidam potare* (*sc. aquam*), drikke koldt (varmt) Vand. — 6. *Thetis* var Havguden Nereus's yndige Datter; Klassikerne brugte hendes Navn som poet. Betegn. for Havet, en Sprogbrug, som holdt sig sammen med Klassikerne selv. — 8. *redolere*, Daniels foreslaede Rettelse af Originalhdskr.s *reddere*, der hverken giver Rhythme eller Mening, men let kan forklares som Skrivfeil for *redolere*. — 10. *qui statuit*, Exempel enten paa, at man ikke tog det nøie med Betoningen, eller paa at man imellem satte sig udover Rhythmen; af den Slags vil findes flere i de ff. Salmer. — 11. *sua pietate*; svarende hertil skulde man ventet: *quem reduxit Deus verbo e. L*; men i middelald. Latin er *suis* ofte = *ejus*; se til XXVI, 5.

IV. **Puer natus in Bethlehem.** Dan. I, 334; IV, 258; W. I, 198. Julesalme, som har været tilskrevet *Petrus Dresdensis* († 1440) engang Huss's Medhjælper i Prag, senere Rektor i Zwickau i Sachsen; mest bekjendt af sin Virksomhed for Indførelse af Modersmaalet i Salmesangen paa den Maade, at Korets latinske Strofe gjentoges paa Modersmaalet af Menigheden, altsaa:

Koret: Puer natus in Bethlehem,
Menigh: Et Barn er født i Bethlehem,
Koret: Unde gaudet Jerusalem,
Menigh: Thi glæder sig Jerusalem. Halleluja.

Saaledes findes Salmen trykt i de ældre tyske og skandinaviske Salmebøger, og rimeligvis er han taget for Salmens Forfatter, kun fordi han har indført at synge den paa denne Maade (*Landst.* Om Salmeb. S. 37 f. *Skaar*, Norsk Salmehist. under vedk. Salme); *Wackern.* sætter Salmens Oprindelse et Aarhundrede tidligere. — Oversættelsen er Landstads (Salmeb. 138) med Ændringer af Udgiveren.

3. *cognovit bos et asinus etc.* sigter til Es. 1, 3: «En Oxe kjender sin Herre og et Asen sin Herres Krybbe,» der ansaaes for en Spaadom opfyldt i Julenatten. Kilden til denne Opfatning af Stedet var forøvrigt Septuagintas (feilagtige) Oversættelse af Hab. 3, 2: «midt imellem to Dyr bliver du kjendt.» — V. 5—8 danner i Originalen et eneste Punktum.

V. **Exite filiae Sion.** Dan. II, 348. Ukjendt Forf. fra Slutn. af Middelalderen.

V. 1 angiver Salmens Disposition: *Salomon* (V. 2), *corona* (V. 3), *sceptrum* (V. 4), *purpura* (V. 5), — *Sion*, Genitiv. Navneord af bibelsk Oprindelse behandles gjerne som indeklinable, ifald de ikke er latiniserede i Formen; sml. *pondus Israel* XIII, 1; *in Sion* (XXXIX, 5), *David urbs* (XXXVII, 2), *Seraphim sub alis* (XXV, 3). Dog er Brugen vaklende; se f. Ex. *Davidis* (XIII, 4). Former som *Adae* og *Abrahamae* forekommer i Kirkelatin saavel som *Adami*, *Adamo*, *Abrahami* osv. — 2. *non matris laurum ferens*, i Modsætning til Høis. 3, 11: «Gaar ud, I Zions Døtre, og ser paa Kong Salomo med den Krone, hans Moder har kronet ham med paa hans Bryllupsdag.» Vendingen er frit gjengivet i Overs. — *tessera*, egl. et firkantet Stykke, enten en Terning eller en liden firkantet Tavle eller Billet, hvormed man legitimerede sig, f. Ex. i Krig, ved Kornuddeling, i Gjestevenskab osv. — 5. *purpura* (*ae, f.*) betyder ligesom det græske

πόρφυρα: 1) Purpurneglen, 2) Purpurfarven, 3) Purpurdragt. — *coccinum* (*i, n.*): 1) Skarlagensbær, 2) Skarlagendragt. Dannet af *coccum*, der egl. betyder Skarlagens-Egens Bær, men bruges ensbetydende med Purpur; df. her: *cocci vermis*, Purpurormen d. e. Purpurneglen. — *qui dixit: ego vermis sum*; Sal. 22, 7: «Jeg er en Orm og ikke en Mand, Menneskers Spot og Folks Foragt». — 6. *saeculum* bruges dels om lang, uoverskuelig Fremtid (*in saeculum et in saeculum saeculi*, II, 10); langt almindeligere er den anden Brug af Ordet: Tiden som forgjængelig modsat Evigheden, dernæst *Verden* som den timelige, forgjængelige: *saeculo mori, renuntiare; saeculum relinquere, dimittere; ad saeculum reverti* (saa allerede hos Cyprian, Hieron. etc.) *saecularis* verdslig.

VI. **Mortis portis.** Daniel anfører i sit Register denne Salme som en Paaskesalme af *Petrus Venerabilis* (fremragende Abbed i Clugny, St. Bernhards Ven, Forsoneren af ham og Abælard († 1156), men henviser blot til *Trench* (Sacred latin poetry, Lond. 1849) uden selv at have indtaget Texten. I Mangel af *Trench's* Samling har Udg. anført Salmen efter den anonyme (engelske) Bog: «Fra Luthers Tid,» der i sin første norske Udgave endnu indeholder den engelske Originals Salmer paa Latin. Salmen er et Pragtstykke af sproglig Kraft og Velklang, som ingen Oversætter skal have let for at gjøre efter. Udg. har valgt at gjengive den uden alle Rim. Angaaende Versemaalet se til XXXVIII.

Lumen i middelald. Latin fortvæk ensbetydende med *lux* (XIII, 4; XXIX, 3; XXX, 1). — *nova sorte*; paany, for anden Gang.

VII. **Aurora coelum purpurat.** Salmen er en af de mange, som har været tillagte Ambrosius. Dog kan man ikke stole derpaa, da slige Traditioner vise sig ligesaa løse, som de er almindelige. Hvad Ambr. angaar, da var «ambrosiansk Salme» engang Betegnelse for en *Art* Salmer (S. der var digtede i A.s Versemaal og blev sungne efter hans Maade). Det laa jo nær siden at opfatte Benævnelsen, som om A. var Forfatteren. Baade Dan. (I, 83) og Wack. (I, 80; 347) anføre den i to Former, af hvilke W. sætter den ene til 6. Aarh. Udg. har valgt den, der forekommer i Breviarium Romanum, skjønt den vel er yngst.

Versemaalet (4 jamb. Dimetre, for at tale med de Gamle) er det faste Versemaal for den egentlige *Hymnus* eller *Salme*, det specifikt «ambrosianske» Versemaal, skjønt brugt ogsaa før ham. Mangfoldige af vore Salmer, f. Ex. «Fra Himlen høit» er skrevne i dette Versemaal. — En anden og senere Hovedform af Kirkesalmer er de saakaldte *Sekventser* eller *Proser*, der opr. var skrevne i Prosa uden Spor af Versemaal, men senere fik Versemaal, navnlig trelinjet trokaisk (f. Ex. *Dies irae*) eller sexlinjet (f. Ex. *Stabat mater*), hvilket sidste egl. er en Sammenkobling af to trelinjede Vers. — Det firelinjede (jambiske) og sexlinjede (trokaiske) Versemaal er den latinske Salmedigtningens to Hovedversemaal. De kan have sine Variationer; men friere Versemaal som f. Ex. i Nr. V, VIII, XVI osv. tilhøre mest de religiøse Digte eller Sange udenfor Kirkebrug.

1. *resultare*, springe tilbage, særlig om Lyden: gjenlyde. — *Avernus*, et fra Klassikerne arvet Navn paa Underverdenen, Dødsriget. — 2. *patrum senatum etc*; ang. de Gamles Forestilling om Herrens Udfrielse af de troende Fædre i Dødsriget henvises til det bekjendte apokryfe «Nikodemusevangelium». — 5. *Christi acerbo*; maa læses med Elision paa antik Maade; ligesaa *Galilae' ad* i V. 8. Antik er i vor Salme ogsaa Erstatningen af en Spondé med en Anapæst (*mulieribus — Galilaeae*), ligesaa Scansionen af *aether* med Arsis paa sidste Stavelse, ligesaa Undgaaelsen af Rim. Men alt Saadant behøver ikke at være Mærke paa høi Alder hos Salmen; det beviser kun Forf.s klassiske Dannelse; thi Hiater og anden Korruption indtraadte allerede i den ældste Tid. Aldrig er Salmedigtningen mere korrekt i Formen end i Renaissancens og Reformationens Tider. Sml. f. Ex. Fabricius's *Poemata*. — 10. *micare tanquam sidera*; lignende Forestilling i XVII, 4.

VIII. **Triumphe, plaudant maria.** Dan. II, 365. Ukjendt Forf. fra Slutn. af Middelalderen.

1. *aethera*, græsk Ord og Bøining (ἀιθέρα). — 2. Gjenklang af Sal. 24, 7 ff. — 3. *Quis iste est etc*; Es. 63, 1 ff.

IX. **Qui procedis ab utroque.** Dan. II, 73. Ramb. 293. Forf. er en af Middelalderens største Salmedigtere *Adam af St. Victor*,* en yngre Samtidig af St. Bernhard, † 1177. Om hans Liv er intet bekjendt, kun hans Salmer vidne om ham. De udmærke

* D. e. af Klosterskolen St. Victor. I en af Paris's Forstæder laa et Kloster St. Victor, hvor Vilh. af Champeaux 1109 stiftede en berømt Skole, til hvilken en Række mærkelige Navne («Viktorinerne») knytter sig.

sig ved Aand og Kraft og ædel Form. — Oversættelsen er af Udg.s Broder, Sogneprest *Johannes Brochmann*.

4. Dan. læser *corda vitas*, hvad Udg. har antaget for en Uagtsomhedsfeil, da Gjntagelsen af *corda* i næste Linje derved klinger mindre godt, og rettet til *vitam vitas*, en Paronomasi, der ihvertfald ganske er i St. Victor-Skolens Stil. Til Sagen sml. Visd. 1, 5. — 7. Dan. læser *sacer ignis, pectus ignis, non comburis etc.* Gjntagelsen af *ignis* er ikke blot et daarligt Rim, men ogsaa i sproglig Henseende i den Grad besynderlig, at Udg. atter har tilladt sig at formode en Feil og rette til *sacer ignis pectus dignis non comb. etc.*, d. e. hellige Ild, hos de Værdige (de Bedrøvede, Sønderknuste) fortærer du ikke Hjertet, men befrier det for Sorger. Rettelsen er i Salmens Aand, idet den ogsaa ellers karakteriserer dem, som Aanden hjælper; sml. V. 4 anden Halvdel, samt V. 8—10.* — 8. *oblitas*; udledes, naar det staar alene, uden Bestemmelse, bedst af *obliviscor* (ikke af *oblino*); det kan da betyde baade: glemsom, uvidende, og: glemmt (af Andre). — *Caritas* er Middelalderens gjængse Udtryk for ἀγάπη; *amor* var jo tvetydigt: baade sandselig og aandelig Kjærlighed. Allerede hos Klassikerne begynder den middelalderske Betydning af *caritas* at udvikle sig, idet Ordet fra at betyde høi Pris eller Værdi gik over til at betyde Høiagtelse og derpaa grundet Kjærlighed, den Kjærl., der forbinder sig med visse Pligtforhold f. Ex. Slægtskabets. «*Amor πάθος, caritas ἡθός*» (Quinctil). — V. 9 har i Originalen endnu tre Linjer: *da contemptum terrenorum, ad amorem supernorum trahe desiderium*, der her er udeladte for at undgaa Uregelmæssighed i Verset.

X. **Profitentes unitatem.** Dan. V, 72; II, 74. Samme Forf. Af Originalens 10 Vers er her kun

* Uagtet jeg ser, at Ramb. paa begge Steder læser som Dan., maa jeg bestemt fastholde den sidste Konjektur.

meddelt V. 1. 8. 10. Oversættelsen har benyttet Tanker ogsaa fra de øvrige Vers.

3. *Simplae*; for *simplici*, som Versemaalet ikke tillod. Biformen *simplus* forekommer oftere i middelald. Latin; hos Klassikerne næsten kun i to subst. Former *simpla* og *simplum* (modsat *dupla* og *duplum*).

XI. **Ad coeli clara.** Dan. IV, 127. 368; W. I, 12. Bodssalme (Versus confessionis de luctu poenitentiae, lyder egl. dens Overskrift) af ukj. Forf. Den findes i Hdskr. fra 9. Aarh., men er sandsynligvis ældre. Om at tillægge Hilarius den (som Wack. gjør) bør visselig ikke være den ringeste Tale, selv om et enkelt Hdskr. har gjort det; thi hvor er den Salme næsten, som ikke har været tillagt en stor Kirkefader? Allerede at den i sin Original er en langtrukken Alfabetsalme (hymnus abcdarius) taler derimod, men endnu mere dens indre Svaghed, som Udg. her ved stærk Forkortelse har villet skjule for dens gode Elementers Skyld. — Versemaalet er en jambisk Variation af den sappiske Strofe, som *Mone* tror skriver sig fra Italien. Forf. søger Dan. i Spanien.

XII. **Heu heu mala mundi vita.** Dan. IV, 194. Salmen findes første Gang i et Pariserhdskr. fra 12. Aarh. og stammer, efter dens Karakter at dømme, rimeligvis fra samme Tidsrum. Man ser strax, at den er skreven ud fra Munkedømmets Opfatning af Verden og Christenlivet; men er dette end dens historiske Oprindelse, saa gives der dog ogsaa en

Modsætning mellem Christus og Verden, som ikke er særlig middelaldersk, men blivende for alle Tider, og læses Salmen ud fra en vaagnet Bevidsthed herom, da giver den fremdeles Udtryk for rigtige Christenfølelser. — Den bestaar af to let kjendelige Dele, en hvori «vita mundi», og en hvori «si volebam» er Traaden. I første Del er Parallelismen mellem to og to Vers let synlig, især naar man sammenligner det Spørgsmaal, hvori Versene løbe ud, ofte ogsaa naar man sammenligner den Karakteristik, hvormed de begynde. (Undtagelse danner kun V. 11, som enten staar alene eller maa regnes sammen med de to følgende som en Trias). I anden Del kunde det ligge nær at gruppere V. 27—29 (Selvfornektelse), 30—32 (Kamp mod Synden), 33—35 (Udøvelse af det Gode), 36—38 (Forsagelse); men saa kommer man i Forlegenhed med V. 39, som aabenbart er et Modstykke til V. 38, ligesom V. 35 aabenbart er et Modstykke til V. 34. En Tankerække er fulgt, uden at man deraf kan gjøre nogen Inddeling. Verse-maalet er trokaiske Dimetre, som i Dies irae, kun at her indeholder Verset 4, hist kun 3 Linjer. — Salmen har forøvrigt i sin Original 50 Vers og har vel altsaa været en Rosenkrands-salme. Her er 7 Vers udeladte og et Par Gange er to Vers sammen-trukne til et.

5. *plena* med tvungen Betoning for Versets Skyld. Lige-dan læser Originalen i V. 32: *ad odium hos*, hvor dog den tvungne Betoning let lader sig undgaa ved at forandre Ord-

stillingen til: *hos ad odium*; Hiatus bliver der i begge Tilfælde. Sml. Bem. til III, 10. — *langvor*, Træthed, Udmattelse. — 8. *misellus (miser)*, ynkværdig, jammerlig. — *cella*, Aflukke til Opbevaring, Kammer til hemmelig Brug. — *fornix*, Hivælving, spec. Kjelder, der brugtes til Kippe, Bordel; deraf *fornicari* = *scortari*, *fornicatrix* = *scorta*. — 9. *sitibundus* skulde efter Formen egl. være = *sitiens* (ligesom *furibundus* i samme Vers = *furens*); men forbundet med Dativ som her maa det være ment passivisk = *sitiendus*, eftertragtellesværdig. — 10. *sine mensura* etc: du lægger ikke Maal paa dig selv, føler dig ikke bunden; med hvad Ret vil du da binde mig? — 13. *follis*; klass. Latin kjender kun Substantivet *follis*, Blæsebælg; men i Middelalderen lavede man som bekjendt ofte nye latinske Ord af tyske eller franske Rødder med latinsk Endelse, saaledes Adjektivet *follis* af det franske *fol*, *folle*, taabelig; paa Grund af Ligheden med *follis*, en Bælg, særlig med Bibetydningen opblæst, indbildsk. Heraf igjen Substantiverne *follitia* og *fol-lentia*. — 15. *lagena* eller *lagoena* (en Form man her for Rimets Skyld kunde foretrække), Flaske eller Krukke med Hals og Hank til Opbevaring af Vin eller ogsaa til Opbevaring af Frugt, i Regelen af Ler, undertiden af Fletverk. En saadan, hvori Frugten er gaaet i Forraadnelse eller med forraadnede Rester, er det vel, som staar Forf. for Øie. — 20. *taediosus*, modbydelig. — 27. *manduco* (forlænget Form af *mando*) tygge, spise. — *pejoro* (efterklassisk Ord) 1) forværre, fordærve, 2) blive værre. — 31. *mutio*, Intensivform *musso*, Frekventativ heraf igjen *mussito*, mumle, hviske. — 35. *pauso* (efterkl.) hvile. — 37. *lippio*, have betændte, rindende Øine. — 40. *incptus*, upassende, forkert, paa urette Sted, paatrængende.

XIII. **Descende coelo Immanuel.** Dan. IV, 316. Adventssalme af ukj. Forf. fra Slutningen af Middelalderen.

2. *Adonai*, hebraisk; det G. T.s almindelige Udtryk for Herren. — 4. *infernus*, Gen. af *inferum* (*sc. regnum*). *Infer* eller *inferus* (i klass. Latin næsten kun kjendt i Formerne *inferior*, *infimus*, *imus*), beliggende nedenunder, underjordisk. Det almindelige Navn paa Dødsriget er *infernum* eller *inferna*, — *orum* (modsat *superna*, Anm. til IX, 9); dets Beboere kaldes *infernus*, — *orum* (modsat *superi* XXV, 6). — *redde patres lumini*, sml. VII, 2.

XIV. **Ecquis binas.** Dan. II, 344; IV, 320. Passionssalme af ukj. Forf. fra Slutn. af Middelalderen. Et Vers udeladt. Angaaende Versemaalet se til XXXVIII.

1. *Ecquis binas columbinas etc.*; ikke Hentydning til Høis. 2, 14, som Trench (ifølge Dan.) vil, men til Sal. 55, 7 ff. — *improperium*, Beskjæmmelse; af *improperare* bebreide (dannet af *in* og *probrum*, forskjelligt fra *improperare* skynde sig).

XV. **Salve caput cruentatum.** Dan. I, 232; IV, 224; W. I, 124. Salmen er den sidste i Rækken af de syv «*Orationes ad unumquodlibet membrum Christi patientis et a cruce pendentis*» (ad pedes, ad genua, ad manus, ad latus, ad pectus, ad cor, *ad faciem*), der ifølge en, som det synes, gammel Tradition i Clairvaux tillægges *St. Bernhard af Clairvaux*, den middelalderske Kirkes største Skikkelse (f. 1091 † 1153). Skjønt han afslog alle tilbudne Værdigheder og vedblev at være Abbed, hvad han allerede fra 25 Aars Alder var bleven, nød han en Anseelse og udøvede han en Indflydelse, der var større end selve Pavens. Fyrster og Pave bøiede sig for ham

som for en sand Guds Profet. Hans dybe, oprigtige Fromhed gav ham den stærke Personlighed. Hans Ærbødighed for Hierarkiet som Guds Riges Organisation var dyb; men ligesaa frygtløs og alvorlig var hans Tugt over dets Repræsentanter. Kirkens Lære var han inderlig hengiven; men mod dialektisk Fegtekunst i Theologien optraadte han bestemt, mod en Anselms Theologi som mod en Abælards. «Theologiens Ideal var ham ikke Troens Udvikling til Viden gennem Tænkning, men Troens Oplysning ad Helliggjørelsens Vei» (Kurtz). *Tantum Deus cognoscitur, quantum diligitur.* Orando facilius quam disputando et dignius Deus quaeritur et invenitur.* Man forstaar, hvorledes Luther, der var en saa stor Fiende af Scholastiken, kunde sætte St. Bernhard saa overordentlig høit, som han gjorde. Blandt hans Skrifter er det lille «*De consideratione*» (Udg. ved Schneider, Berlin 1850), hvori han kjærlig, men uforfærdet formaner Pave Eugenius III, et af de mærkeligste. Af Salmer tillægges ham, foruden de to her meddelte (XV, XVIII), følgende tre: *Laetabundus exsultet — Summe summi tu Patris — O miranda vanitas.* Den første, en Sekvents, findes baade hos Wack., Dan. og Ramb.; men kun W. har forstaaet dens Versemaal. Den sidste af dem findes hos R., men slaaet sammen med Jacoponus's: *Cur mundus militat* (S. 221).

Vor Salmes Forfatterskab er forøvrigt bestridt,

* Sml. Hugo af St. Victors Valgsprog: *Ubi caritas, ibi claritas.*

idet hele dette Salmekomplex mangler i de ældste Hdskr. af St. Bernhards Skrifter. Daniel indrømmer, at Syvdelingen (til Brug paa Ugens syv Dage) samt Overskrifterne ihvertfald synes yngre end den oprindelige Salme, der rimeligvis ogsaa har været kortere end det nu foreliggende Verk paa hele 37 tilinjede Vers. Det er, mener Dan., let tænkeligt, at den oprindelige Salme, for at fyldestgøre en saadan Syvdeling med tilhørende Overskrifter, har maattet udvides. Som et af Tegnene paa, at Syvdelingen ikke er oprindelig, nævner Dan. den Omstændighed, at paa den første af Salmerne «Salve mundi salutare» passer dens Overskrift *ad pedes* ikke, idet den vender sig til Frelseren, ikke til hans Fødder, om end disse nævnes. Naar Alt kommer til Alt, er det St. Bernhards Modsætning, Scholastikens Aand, som uforvarende har systematiseret og tildels udtværet hans Salme.

Forholder dette Sidste sig saa, da kan man paa en vis Maade sige, at *Grundtvig* i sin Salme «Hil dig Frelser og Forsoner» ad Umiddelbarhedens Vei har givet os St. Bernhards Salme tilbage. Bedre end Nogen har han truffet dens dybt fromme Grundtone. Men kun i sine to første Vers har han bundet sig til Originalens Ord, og til de øvrige Vers frit valgt af Originalens Rigdom et Motiv her og et der. Saa gjerne jeg derfor end vilde benyttet Grundtvigs Oversættelse (der tillige næsten nøiagtig har bevaret Orig.s Versemaal), og saa ihærdige Forsøg jeg har gjort paa i Udvalg at fremstille en Original parallel med hans

Salme, saa har det dog maattet opgives som en uudførbar Tanke; det vilde give en usammenhængende og for Oversættelsens Skyld ødelagt Original.* Jeg har

* Imidlertid kan det vel gaa an her i Anmærkningerne at hidsætte et Udvalg fra Originalens Begyndelse, der kan tænkes at have staaet Grundtvig for Øie ved de syv første Vers af hans Salme (V. 4 og 5 i omvendt Orden):

Salve mundi salutare,
salve, salve Jesu care,
cruci tuae me aptare
vellem vere, tu scis quare,
da mihi tui copiam.

Quid sum tibi responsurus,
actu vilis, corde durus?
Quid rependam amatori,
qui elegit pro me mori,
me dupla morte morerer?

Ac si praesens sis, accedo,
imo te praesentem credo:
o quam mundum hic te cerno,
ecce tibi me prosterno,
sis facilis ad veniam. — —

Amor tuus amor fortis,
quem non vincunt jura mortis:
o quam pia me sub cura
tua foves in pressura,
ne morsu mortis vulnerer. — —

O majestas infinita!
O egestas inaudita!
Quis pro tanta caritate
quaerit te in veritate
dans sangvinem pro sanguine?

Te in tua cruce quaero,
prout queo corde mero;
me sanabis hic ut spero,
salva me, et salvus ero
in tuo lavans sanguine. — —

Hoc quod ago, non te gravet,
sed me sanet et me lavet
inquinatum et aegrotum
sanguis fluens hic per totum,
ut non supersit macula.

Ved V. 8 synes Grundtv. at have havt «ad pectus» V. 4 (ut semper te recogitem) for Øie og ved V. 9—10 Slutningen af «ad caput» (dum me mori est necesse).

derfor maattet holde mig til den sidste af Originalens syv Dele (ad caput) med dens hos os fra lang Tid tilbage yndede og kjendte Oversættelse, nemlig Paul Gerhardts «O Haupt voll Blut und Wunden», gjengivet paa Dansk af Rostgaard og noget forbedret af Landstad; (Salmeb. 333). Da Overs. hos Landst. har sammen-draget Originalens 2. og 3. Vers til et, er her det Tilsvarende gjort i den latinske Text.

Versemaalet er en Udvidelse af det sædvanlige Sekventsversemaal (Sml. XXII, 11), men med Slutningslinjen jambisk. — Som Malerkunstens klassiske Side-stykke til *Salve caput cruentatum* kan *Guido Renis Ecce homo* betragtes.

1. *sic* er sandsynl. en Tilsætning for at undgaa en barbarisk Betoning af *arundine*. — *immutatus*, tvetydigt; her af *immutare* forvandle. — *quem tremit*; se til XXXII, 5. — 3. *tam amaræ*; Dan. læser *jam*, Wack. *tam*, begge uden at angive Hjemmel.

XVI. **Plaudite coeli.** Dan. II, 366. Paaske-salme af ukjendt Forf. fra Slutn. af Middelald. Daktylisk Versemaal.

3. *barbiton*; græsk Ord, der betyder syvstrenget Lyre.

XVII. **Pone luctum Magdalena.** Dan. II, 365. Paaske-salme af ukj. Forf. fra Slutn. af Middelald.

1. *Simonis coena*, Luk. 7, 36 ff. Maria Magdalena er fra gl. Tid, med Paaberaabelse af Luk. 8, 2, bleven identificeret med Synderinden i Simons Hus.

XVIII. **Jesu dulcis memoria.** Dan. I, 227; IV, 211; W. I, 117. Ramb. 270. Som bekjendt tilskrives denne yndede og meget brugte Salme *St. Bernhard*, med hvis Skrifter den ogsaa skal vise tydeligt Slægtskab. Men vist er ihvertfald, at den ikke med samtlige sine 47—50 Vers er af ham; rimeligvis er ikke saa faa senere tilføiede, dels ved Tildigtning, dels maaske ved Sammensmeltning med en anden Salme. Den blev tidlig tagen i praktisk Brug ved *horae canonicae*, paa hvilke dens Vers fordeltes paa et Sted saa, paa et andet saa. At den tilsidst viser et Verstal paa hele 50, vidner om at den ogsaa brugtes som Rosenkrandssalme. Til gudstjenstlig Brug dannede man af den tre forskjellige Salmer: *Jesu dulcis memoria* — *Jesu rex admirabilis* — *Jesu decus angelicum*. (Herold hos Herzog). Men den Omstændighed, at Salmen saa stærkt toges i praktisk Brug, har bevirket, at det nu er et meget indviklet Spørgsmaal, hvad der har været Salmens oprindelige Skikkelse. Til at danne sig en selvstændig Mening derom vilde udkræves et ganske andet Kildemateriale end det, Udg. har til sin Raadighed. Landstad har ved sin forkortede Oversættelse (Salmeb. Nr. 66), som her er benyttet i endnu stærkere Forkortning, ikke taget Hensyn til det lærde kritiske Spørgsmaal, men gaaet ud fra den ved Brugen færdig udviklede Salme.

Overskriften, der fuldstændig lyder: *Fubilus rhythmicus de nomine Jesu* stammer vel fra Salmens Anvendelse ved Gudstjenesten paa Nytaarsdag og Jesu Navns Fest (Epifaniastiden). *Fubilus* kaldtes

nemlig den oprindelig textløse Tonerække, hvori Messens Halleluja mundede ud, og som fra Beg. af 10. Aarh. fik Text i de saakaldte «*Sequentiae*», Salmetexter uden Versform. *Fubilus rhythmicus* synes altsaa her at skulle udmærke denne fremfor andre ved dens Versform. I dens ældste Hdskr., hvor den er fordelt paa *horae canonicae*, bærer den Overskriften: *Cursus de aeterna sapientia*. — 7. *diluculum*, Daging, Morgengry (*diluceo* skinne igjennem, bryde frem, om Lyset). Landst. har af Grunde, der for hans Øiemed er forstaaelige, udeladt dette Vers; her er det medtaget som Modstykke til det foregaaende; som Følge deraf har Landst.s Overs. af foreg. Vers maattet ændres lidt. — 11. *gratissimus millies plus quam*; Superlativet er behandlet som et stærkt Positiv og kompareret med *plus*: den kjæreste tusinde Gange mere end osv. — 14. *in hunc odorem*; et lidt paafaldende Udtryk, som vel maa forklares af Steder som 2 Kor. 2, 14—16; Ef. 5, 2. — 15. *dulcor*, efterklassisk Ord, der allerede findes hos Terfullian, = *dulcedo* (modsat *amaror* = *amaritudo*). — 22. *langveo*, være mat, syg. Høis. 2, 5. — 24. *refrigerium*, egl. Afkjøling, dernæst (som i vort eget Sprog) Husvælelse. Modsætningen til *incendium* er tydelig: Kjærligheden til Frelseren afkøler den jordiske og sandselige Kjærlighed, medens den tænder den himmelske.

XIX. **Veni Sancte Spiritus.** Dan. II, 315; W. I. 177. R. 250. Denne lille berømte Salme har været tilskrevet *Hermannus Contractus* (Herman den Sammenkrøgede), Munk i Reichenau, eller efter Andre i St. Gallen, f. 1013 † 1054. Det er dog sandsynligvis kun en Gjetning, som det saa ofte er Tilfældet overfor berømte Salmer. I de ældste Messebøger findes kun dens tre første Linjer, der saaledes synes meget ældre end Fortsættelsen (Dan.). Ogsaa dette

er Noget, der gjelder ikke faa berømte Salmer, at de ikke er blevne til med een Gang i sin fuldendte Skikkelse.

Denne Salme er navnlig Kirkemødernes Aabnings-salme. Den blev (ifølge Landst. Om Salmeb. S. 36) sungen ved den bekjendte Leipzigerdisputats mellem Luther og Eck 1519. I vor Kirke har den altid lydt i sit Originalsprog ved Presteordination, indtil Ritualet af 1887, der lagde Haand paa vor Gudstjenestes sidste lille Levning af den almindelige Kirkes gamle Fællestungemaal, erstattede den med Oversættelsen hos Landstad Nr. 429: «Kom Helligaand, Herre Gud», der er saa uheldig med Hensyn til Versemaal og Melodi, at Menigheden ikke synger mere med nu end før. En anden Oversættelse, af Grundtvig, har Landst. i Nr. 21.

Antiphona i Overskriften angiver Salmen som *Vexelsang*; første Linje blev sunget og synges endnu unisont fra Alteret, det øvrige af et Kor. — *in unitate fidei* (Dan.), d. e. i Troens Enhed, er den ukunstlede og oprindelige Læsemaade; *in unitatem fidei*, (W. og R.) d. e. frem til Troens Enhed, smager af Bessermachen, af Indlæg for Retroenheden. Den bringer Lærkampenes Exkommunikationer i Erindring i det Øieblik, da alle Hjerter vil bede sig sammen i Kjærlighed.

XX. **Veni creator Spiritus.** Dan. I, 213; IV, 124; W. I, 75. R. 175. Meget yndet og brugt Salme i Middelalderen. Den lød ved Pavevalg, Bispe- og Prestevielse, Synoders Aabning, Kongers Kroning, ja i Husene ved den Riges og den Fattiges Bryllupsbord (Landst. Om Salmeb. S. 33). Paa Grund af

sine gode Egenskaber blev den tillagt de størst mulige Forff. som Ambrosius, Gregor den Store og især — Karl den Store! Det sidste tror neppe Nogen nu mere; derimod er der Intet iveien for at antage, at den er bleven *indført* under Karl d. Stores Bestræbelser for at forbedre Kirkesangen. Hymnologen *Mone* lægger Salmen paa Grund af dens Indhold og Sprog tilbage til Gregor d. Store eller til hans Tid, kun ikke sidste Vers paa Grund af den yngre Betoning *paráclito*; V. 2 med den korrekte Kvantitet *paraclítus* viser derimod Kjenderen af det græske Sprog. — Landstads her meddelte Oversættelse (Salmeb. 209) bruges hos os ritualmæssig ved Prestordination.

2. *donum Dei altissimi*; saa alle Hdskr. Verset bliver bedre ved, som *Mone* foreslaar, at læse: *Deique donum altissimi*. — *spiritalis*; alm. middelald. Form for *spiritualis*; den findes forøvrigt allerede hos Kirkefædrene. — 3. *septiformis munere*; man regnede syv Aandens Gaver (deraf de syv Straaler, der i gamle Kirker pleie omgive Aandens Symbol, Duen); disse syv Gaver var: *timor, pietas, scientia, fortitudo, consilium, intellectus, sapientia*. Landstad har fraveget denne Scholastik og frit nævnt nogle af disse Gaver. — *promissum* = *promissio*, Løfte. Andre Læsemaader: *promissus* (*sc. spiritus*), *promisso* (*sc. sermone*) er visselig kun Rettelser i Ubekjendtskab med den substantiviske Brug af Partic. i Neutr. — 5. *omne noxium* d. e. *omnem noxam*; XXIX, 4; XXXIII, 5.

XXI. **Sacrata libri dogmata.** Dan. IV, 134. W. I, 101. Salmen findes i St Gallen i et Par Hdskr. fra 10. og 11. Aarh., hvori den tilskrives *Hartmannus*, Abbed sammesteds.

3. *declinis*; i klass. Latin: bortvendt; i middelald. Latin = *declivis*, nedadvendt. Baade Dan. og Wack. læse høist besynderlig: *vultus declini*. Da der ikke eksisterer noget Adj. *declinus*, skulle man tro, at det var en Incurie enten for *vultus declines* eller *vultu declini*; den sidste Antagelse er lettest. Vil man antage et Adj. *declinus*, da maa *vultus* enten være en Hensynsakkusativ eller ogsaa Nominativ: Apposition til Subj. i *stemus*: lad os staa, en Række bøiede Ansigter og tause Munde. Jeg foretrækker dog Rettelsen. — *stomata*; græske Ord forekomme, som vi allerede har seet, hyppig. Saaledes *aër* (III, 5), *plasma* (III, 12), *tessera* (V, 2), *aether* (græsk bøiet VIII, 1), *barbiton* (XVI, 3), *charisma* (XX, 7), *lampas* (XXXII, 8), *hagius* (XXXII, 13), *trias* (XXXIII, 6), *aenigma* (XXXIV, 34). — 6. *queis* eller *quîs* = *quibus*. — *census*; Skat; Ydelse. — 7. *replentur*; fyldes med. Tidslerne kom tilsyne siden; i den til Sæd færdig beredte Ager vise de sig endnu ikke. — 9. *qui, sc. sator*. Hørerer kan betragtes som den, der saar Ordet hos sig selv. — *cumulat*; maaler med Topmaal.

XXII. **Lauda Sion salvatorem.** Dan. II, 97; V, 73; W. I, 143, 277; R. 305. Berømt Salme af *Thomas Aquinas*. Han er født c. 1227 paa et Slot i Nærheden af Byen Aquino (i det nordlige Neapel) og havde adelige Forældre. Han opdroges først af sin fromme Moder Theodora og fra sit 5te Aar af Benediktinermunkene paa Monte Casino og studerede derefter fra sit 10de til 16de Aar i Neapel. Her besluttede han at indtræde i Dominikanerordenen, hvis store Lærer og straalende Lys han er bleven. Dette Skridt vakte ellers hans Forældres dybe Misnøie, som først stilledes tilfreds ved Pave Innocents IVs Mellemkomst. 1245 sendtes han af sin Ordensgeneral

til den bekjendte Lærer Albertus Magnus i Kølñ, hvor hans Meddisciple paa Grund af hans Taushed og Indadvendthed holdt ham for taabelig og kaldte ham «den stumme Stud fra Sicilien». Hans Lærer dømte helt anderledes om ham. Som Lærer (først i Kølñ og siden i Paris) fik han Æresnavnet «Doctor angelicus», og ingen Høresal rummede alle dem, der vilde høre ham. Pave Urban IV tilbød ham de høieste kirkelige Værdigheder, som han i Ydmyghed og Kjærlighed til Videnskaben dog afslog. Han levede sine sidste Aar i Rom, Bologna og Neapel; † 1274 paa Reisen til Kirkemødet i Lyon. Han var en Tænknings-, Betragtningens og Bønnens Mand, der ogsaa udmærkede sig som ivrig og enfoldig Prædikant. — Pave Urban IV, som forordnede, at Christi Legems Fest skulde feires over hele Christenheden, overdrog Thomas at forfatte Festens Liturgi. Rimeligvis er Salmen skrevet i den Anledning. (Efter Wagenmann hos Herzog, og Skaar, Norsk Salmehist).

Oversat eller selvstændig bearbejdet af Landstad, der har udeladt Originalens V. 3 (Sit laus plena, sit sonora, sit jucunda, sit sonora mentis jubilatio; dies enim solemnis agitur, in qua mensae prima recolitur hujus institutio) og delt dens sidste udvidede Vers i to.

3. *phasis* i middelaldersk Latin = *pascha*. Her en Neutrumsform *phase*. — 5. *capis*, fatter; svagere Læsemaade: *sapis*, forstaar. — *in carnem transit*; romersk Transsubstantiationslære. — 6. *signis tantum et non rebus*; ligesaa. Thomas siger ikke med den senere reformerte Opfatning, at

Christi Legeme og Blod kun er tilstede i Symboler og ikke reelt; det er *Brødet* og *Vinen*, de synlige Elementer (*species*), han frakjender Realitet. Sml. V. 9: *nulla rei fit scissura, signi tantum fit fractura.*

XXIII. Praecursoris et baptistae. Dan, II, 169, R. 364. Salmen tillægges *Henricus Pistor* af Klosteret St. Victor og Dr. i Theol. ved Paris's Universitet, en af Stjernerne i Lærdom og Dygtighed ved Kirkemødet i Kostnitz (1414—18). I denne Salme, «*quae summae est artis*», som Daniel med Rette bemærker, naar St. Victor-Skolen sit Høidepunkt af rhetorisk Velklang. Ordspil, Paronomasier og Alliterationer spille omkap med Rimene i en Pragt, som Oversættelsen naturligvis ikke har formaaet at gjengive.

1. *Praecursoris et baptistae*; denne Begyndelse har Forf. laant af sin Mester Adam af St. Victor, hvis Johannessalme begynder saa: *Ad honorem tuum, Christe, recolat ecclesia praecursoris et baptistae tui natalitia.* — 2. *genitura* (Subst.), Avling, Undfangelse, Fødsel. — 5. *prius novit . . . quam = novit, priusquam.* — 6. *gestu plaudens* etc.; ordret: bifaldende med sin Bevægelse bliver han (selv) et Bifald over Messias's Nærværelse. — *gestus obsequuntur linguae*; Bevægelser adlyde, rette sig efter Tungen, d. e. tolke, hvad Tungen vilde sagt, om den havde kunnet. — *infantia*, egl. Mangel paa Taleevne (*in-fari*), dernæst den Alder, hvori Taleevnen mangler, Barndommen. Her med Bibehold af den bogstavelige Betydning. — 10. Versets første Halvdel leger med den firdobbelte Gjentakelse af Roden *lux*, den anden Halvdel med det firdobbelte *novus*, og begge Halvdele er sammenrimede med *solis lucifer* og *regis signifer*, et Rim ikke blot for Øret, men endog for Tanken.

Glimrende Sprog Musik. — 11. *Singulari prophetia*: Mal. 3, 1; 4, 5; sml. Mt. 11, 9 ff. — 12. *foris*, udvortes. — *isti nomen, illi numen*; d. e. Johannes fik sit Døbernavn eller sin Døberværdighed først tilgavns ved at være Herrens Døber, Herren derimod fik «Aanden uden Maal» i Daaben. Døbernavnet vilde paa Norsk i denne Forbindelse faa nedsættende Betydning; derfor er det i Overs. ombyttet med Døberværdighed, skjønt det fordærver Rhythmen noget. — 14. *luminar*; i klass. Latin Vindueskarm, Vindue; Flertallet *luminaria* er i middelaldersk Latin = *lucernae*, Lamper, Lysekroner, festlig Illumination. — *tua trahat gratia*; de middelalderske Salmer om Helgener ende altid paa lignende Maade. Sml. Slutn. af XXV.

XXIV. **Plausu chorus laetabundo.** Dan. II, 88; V, 140. Salmen er af *Adam af St. Victor*, Forf. af foranstaaende Nr. IX og X samt ellers mange andre Salmer. — Den norske Text er her ingen egentlig Oversættelse, men en ganske fri Bearbejdelse af Udgiveren.

2. *auctor legis* omtr. = Salighedsveiens Lærer. Evangeliet betragtedes som nova lex (XXII, 3), eller som Loven, den eneste gyldige Lov. — *forma et cautela juris*; Sikkerhedsdokumentet (for Verdens Frelse). — 3. *in propheta*; der sigtes til Ez. 1, 10, Synet af Herrens Seiersvogn, baaren og ført afsted af de fire Cheruber. — *subdiscretus* = *discretus*, kun svagere: *aliquantum discrepans, diversus* (Dan. III, 279). — 4. *intuetur jubar solis*; det var gammel Tro, at Ørnen alene blandt alle Fugle kunde se lige paa Solen. — *sinu patris*; Joh. 1, 1. 18. — 5. *dictantis prosapiam Dei in humana forma*; d. e. atter og atter gjentagende for os Spaadom om Gud i menneskelig Skikkelse. Det sigter til Matthæus's fremherskende Benyttelse af Profetierne om Christus. (Men uden Videre at forbinde et Komplement

med et Substantiv: *Deus in hum. forma* — er ikke god Latin). — 6. *rictus bovis*; Oxens Mule, store brede Mund. Udtrykket svarer til *os humanum dictantis* (5) og *vultus leonis rugientis* (7). Alle sigte de til Evangelisterne som Forkyndere, hvis forskellige Røst lyder over Jordan (*sonant V. 1*). Ørnen frembyder ikke et tilsvarende Billede; men til Gjengjeld giver dennes skarpe Øie Leilighed til at dvæle ved Johannes som *Seer*, den Egenskab, hvorved han netop mest skiller sig fra de øvrige. — 7. *resurgentis*; Trench vil (ifølge Dan.), at her skal sigtes til en middelaldersk Overtro, at Løvens Unger fødtes døde, men ved sin Faders Brøl kom til Liv og reiste sig den tredje Dag, et naturligt Billede paa Christi Opstandelse. Simplere synes det at tage Ordet for en Gjenklang af 1 Mos. 49, 9. — *quo claret potentia*; hvorved Magten (den guddommelige) bliver klar. Det er bekjendt, at Markus fortrinsvis skildrer Christus som den *sterke* Overvinder af Døden og Djævelen, de *Lidendes mægtige* Frelser, medens Lukas fortrinsvis skildrer ham som *Synderes naadige* Forbarmer. — 8. Tre mægtige og vakre Billeder: 1) *quadrigis* hentyder til Ezechiels førnævnte Syn, 2) *vectibus* til 2 Mos. 25, 13—15, hvorefter Pagtens Ark bares paa Skuldrene af 4 Prester ved Hjælp af dens Bærestængers fire Ender; som den nye Pagts fire Bærestænger fremstilles her Evangelierne .3) *paradisi fluentia* sigter til de 4 Floder i 1 Mos. 2, 10 ff. — *fluunt*; her brugt transitivt. — *sacramenta*; hvis Ordet her er at tage i sin sædvanlige snevre Betydning, synes det, som Forf. hentyder til Sakramenternes flydende Elementer: Vand, om Vin, samt — naar Middelalderens Sakramenter tages i Betragtning: Olje. Rimeligvis er dog Ordet her at tage i sin videre Betydning: Helligdomme, hellige Sandheder, hellige og salige Hemmeligheder. Kirkefædrene tale saaledes om *sacramentum incarnationis, resurrectionis, ascensionis, Pentecostes etc.* — 9. Her kommer det fjerde kraftige Billede: 4) den firkantede Grundmur under Herrens Hus, som Evangelierne danne. — *Deus junctus homini*; sigter til Joh. 1, 14, hvis Fuldendelse udtales i Aab. 21, 3.

Adam af St. Victor har ogsaa skrevet en anden mægtig Salme om samme Emne (*Jocundare plebs fidelis*, Dan. II, 84), hvori han lader Evangelisternes fire Skikkelser betegne Christi Liv fra fire Sider:

Natus — *homo* declaratur,
vitulus — sacrificatur,
leo — mortem depraedatur,
et ascendit — *aquila*.

Hermed sammenligner Daniel et andet gammelt Ord:

Est *homo* nascendo, *vitulus* mortem patiendo,
et *leo* surgendo, *volucris* quoque summa petendo.

XXV. Verbum Dei, Deo natum. Dan. II, 166; V, 43. R. 340. Herlig Salme af ukjendt Forf. Den minder saa stærkt om Adam af St. Victors kraftige Tone, at Trench søger Forf. blandt hans Disciple. Daniel sætter dens Affattelse til 13. eller 14. Aarh. Salmen er her gjengivet adskillig forkortet, idet dens øvrige Vers dels afvige fra de andre i Versemaal, dels angaa de os usmagelige apokryfe Sagn om Apostelens Mirakler.

1. Sml. 1 Joh. 1, 1. — 2. *propinare alicui*; drikke En til, kredentse. — *de throno*; Aab. 22, 1. — 3. *mentis acies*; Sjælens Skarpsyn. Sml. Bem. til XXIV, 4. — *Seraphim*, Genitiv: ligesom ved at kige frem under eller se igjennem Serafernes Vinge, mere end disse turde eller kunde. Es. 6, 2. I den metriske Overs. vilde en tro Gjengivelse ikke lykkes. — 4. *gyrus*, Kreds (opr. græsk). — *quater seni procures*; Aab. 4, 4. — *de sigillo etc.*; ordret: af Treenighedens Segl paatrykte han vort Borgerskabs (eller Riges) Mynt dens Præg. Hvad der menes med denne Mynt, er ikke klart. Man kunde tænke paa Rigets

Evangelium, hvis Ægthed kjendes paa dets guddommelige Præg; Andre mene, at vort Borgerskab selv er Mynten (Genit. def.), og at det, som siges, er at Johannes's ydmyge bløde Hjerte lod sig selv præge af Gud, hvori han da er et Forbillede for os; dog kunde man da snarere ventet *suæ* end *nostræ*. Maaske er *nummus nostræ civitatis* at forstaa efter Mt. 22, 16 ff: Giver Gud, hvad Guds er. Aabenbaringen er jo fuld af Tale om, hvilken Trængsel det koster at høre Guds sande Menighed til. — 6. *dilecte*, du Elskede, d. e. Johannes, der var den Discipel, Jesus elskede. *dilecto*, den (eller din) Elskede d. e. Herren som var elsket af Johannes igjen. *de dilecto*; man venter *dilecti* eller *a dilecto*, fordi *dilecte* alene uden Bestemmelse, nærmest skulde betyde *mi dilecte*. Men Genitiven kan ikke bruges i Versemaalet, og *a dilecto* vilde give en haard Hiatus, hvorfor Forf. foretrækker *de dilecto*, der maa forbindes med *dic*, og overlader til Sammenhængen at vise, at *dilecte* betyder: du Herrens Elskede, eller du din elsked Vens Elskede. Ogsaa i det Følgende vil jeg helst forbinde *ex dilecto* med *nuncia*, ikke med *sponsus*, altsaa: bring som en af de Trolovede den trolovede Menighed Bud fra din Elskede. — *sponsi praesentia*, Udtryk hentet fra Mt. 9, 15 og anvendt paa Brudgommens hinsidige evige Nærværelse. — 7. *panem veri intellectus*, Brødet i Ordets sande Betydning (Joh. 6, 32). — *patrono*, Johannes som Skytshelgen.

XXVI. **Stabat mater.** Verdensberømt Salme (sequentiarum regina), næst Dies irae (der kan betegnes som rex) den mest berømte. Begge har Franciskanerordenen Æren af at have frembragt. Stabat mater er forfattet af Franciskanermunken *Jacobus de Benedictis*, ogsaa kaldet *Jacoponus* (store Jakob), *Giacopone da Todi*. Han er født i Todi i Kirkestaten c. 1240 og tilhørte den anseede Familie Benedetti.

Han fik en god Opdragelse, studerede Retsvidenskab, Theologi og Filosofi, blev Dr. jur. utriusque og havde som Advokat Lykken med sig, men var ikke nøieregnende med de Midler, han brugte. Midt i et nydelsesrigt Liv vakttes han ved sin unge, smukke og fromme Hustrus Død. Hun overvar et Skuespil; men Stilladset, hvorover de adelige Damer havde Sæde, brast, hun styrtede ned og blev maalløs og døende trukken frem, da hendes Mand aandeløs ilede til. Da han for at lette hendes Aandedræt løsnede hendes Klæder, opdagede han, at hun, uden at han vidste det, under den fornemme og prægtige Dragt bar en Haarskjorte for at tugte sig selv og ikke rives med af Verden. Kun for hans Skyld havde hun taget Del i Fornøielser, og nu døde hun mellem hans Hænder. Han var gennemrystet, og hvad hun i sit Liv ved sin Fromhed ikke havde kunnet udrette, det udrettede hun nu ved sin Død, og det Ord fik ny Betydning: den vantro Mand er bleven helliget ved Hustruen (1 Kor. 7, 14). Han nedlagde sin Stilling, gav sin Formue til de Fattige og gik i et Franciskanerkloster, hvor han hengav sig til Bodsøvelser, der lignede Vanvid. Han lagde an paa at vise sig som En, «qui contemptionem ipsam contemneret». Da hans Overordnede blev betænkelige overfor hans Væsen, fremlagde han en liden Bog for dem «de contemptu mundi», hvoraf de saa, at de havde for sig, ikke en Vanvittig, men en fuldt bevidst Bodfærdig. — Han afslog altid Presteværdigheden og vedblev at være

Lægbroder til sin Død. I Henrykkelse troede han oftere at se Frelseren i synlig Skikkelse, og Intet smertede ham mere end at se Frelseren forsmædet af Verden. Engang han græd og blev spurgt hvorfor, svarede han: «Fordi Kjærligheden ikke bliver elsket». Om Kjærligheden til Gud og Næsten har man følgende vakre Vidnesbyrd af ham: «Om jeg end ikke med fuldkommen Vished kan vide, at jeg er i Kjærligheden, har jeg dog nogle gode Kjendtegn derpaa, f. Ex. dette: naar jeg beder Herren om Noget og han ikke opfylder det, men jeg alligevel elsker ham mere end før, — eller om han gjør det Modsatte af, hvad jeg bad om, og jeg elsker ham dobbelt saa meget som før. Ligesaa har jeg følgende Bevis paa Kjærlighed til mine Medmennesker, at jeg elsker den, som saarer mig, ligesaa høit som før; thi dersom jeg elskede ham mindre, vilde det være et Tegn paa, at jeg før ikke havde elsket ham, men mig selv». — Frygtløst optraadte han mod Tidens Fordærvelse, navnlig mod Geistlighedens daarlige Liv, ja fornemmelig mod selve Bonifacius VIII, som derfor kastede ham i det haardeste Fængsel. Hverken beskedne Bønner eller Jubelaaret 1300, men kun Pavens Død 1303 udfriede ham. Selv døde han Julenatten 1306 efter med hjertelig Andagt og Glæde at have nydt den hellige Nadverd rakt ham af en fjerntboende, men til hans Dødsleie indtruffen Vens Haand, og efter at have formanet Brødrene til et helligt Liv og befalet sin Aand i Guds Hænder. Alle troede, at

det ikke var Sygdommen, men Kjærligheden til Gud, som havde overvældet ham (Lauxmann hos Herzog, samt Hiort).

Salmens Text er her gjengivet saadan, som den findes hos Dan. V, 59, dog med Udeladelse af de to næstsidste Vers (hvori Mariadyrkelsen træder mere frem, end at jeg af Hjertet kunde oversætte dem) og med sidste Vers (af samme Grund) foretrukket efter Missale Romanum, Dan, II, 133. Salmen er i de ældste Hdskr. (14.—15. Aarh.) anonym, hvorfor den har delt saa mange Salmers Skjæbne: kritikløst at tilskrives allehaande Forf., lige fra Gregor den Store til St. Bernhard, ja endog Innocents III! Den tilhører ihvertfald Franciskanerordenen, hos hvem den enstemmig tilskrives Giacopone. Til ham passer den ogsaa aldeles, og indtil bedre Beviser end hidtil foreligge, kan man rolig blive staaende ved ham. Han har ogsaa skrevet en anden latinsk Salme: Cur mundus militat sub vana gloria, foruden mange i Folkesproget.

Stabat mater har tjent til Text for de største Komponister — Nanini, Palestrina og Pergolese fortjene mest at nævnes* — og Mater dolorosa har været et af de kirkelige Maleres høieste Emner. — Oversættelserne har været talrige som Kopierne af

* Om Rossinis Stabat mater siger Palmer i sin Art. Stabat mater i Herzogs 1ste Udg., at «endog han har havt det strafværdige Indfald at skrive Musik til denne Text, en Musik, som passer den paa samme Maade, som om en Maler vilde fremstille Mater dolorosa under Korset i Pariser Hofkostume».

den sixtinske Madonna, just i Følelsen af, at ingen af dem tilfredsstillende har naaet Originalen. En af de bedste er formentlig Daniels egen Oversættelse (II, 135 sml. 145). Udg. har til sin Overs. saagodt-som laant de to første Vers fra Hiort.

1. *contristantem*, helt igjennem bedrøvet; ligesom af et intransitivt *contristo*. Miss. Rom. har rettet til *contristatam* ifølge den almind. Sprogbrug, som ogsaa findes i V. 3. — *pertransiuit gladius*; Luk. 2, 35. Et Menneskehjerte dræbt af det skarpe, ubarmhjertige Staal er Billedet paa Marias moderlige Drømme og jordiske Forhaabninger om Sønnen, som under Korset fik det smertelige dræbende Stød. — 2. *quam moerebat et dolebat etc.* Daniel har gjengivet alle Rimene godt:

Nun voll Beben sieht sie schweben
dort ihr Leben hingegeben
in des bittern Todes Leid.

5. *ut sibi complaceam = ut ei compl.* I middelald. Latin finder man paa samme Maade *se* for *eum*, *eo* eller *eos*, *sui* for *ejus* eller *illorum* osv.* — 6. *tui nati vulnerati etc.* Atter har Daniel gjengivet alle Rimene:

wnndgeschlagen hat voll Zagen
für mich Plagen Christ getragen, —
gieb mir Theil an seinem Schmerz.

7. *condolere*; efter klass. Sprogbrug et forstærket *dolere*: føle Smerte overalt (sml. *contristari*). Her derimod: føle Smerte sammen med en Anden.

* Se f. Ex. Thomas a Kempis, de imit. Christi I, 2: *Melior est humilis rusticus, qui Deo servit, quam superbus philosophus, qui se (s: Deo) neglecto coelum considerat.*

XXVII. **Lucis largitor splendide.** Dan. I, 1; W. I, 11. R. 54. Salmen er af *Hilarius Pictaviensis*, der sendte den til sin Datter *Abra* i Slutn. af Aaret 358 med et Brev, som endnu haves, og hvori det heder: «Imidlertid sender jeg dig en Morgen- og en Aftensalme, forat du altid kan komme mig ihu.» (Wack.) Aftensalmen er tabt, om end en middelmaadig har været udgivet for at være hans (Ramb.).

Hilarius straalte i 4. Aarh. som en lysende Stjerne ved Siden af Østens store Forkjæmpere for den nicænske Tro, Athanasius, Basilius og de to Gregorer. Han er ogsaa bleven kaldt «Vesterlands Athanasius» og er ihvertfald paa sin Tid Vestens største Kirkelærer. Af sine Forældre, der var hedenske, men tilhørte de mest anseede Familier i Aquitanien, fik han en god Opdragelse og fordybede sig i Filosofi, for ved den at finde Menneskelivets Maal. Som voxen Mand (ifølge et usikkert Sagn: med Hustru og Datter) gik han over til Christendommen. Hans glimrende Gaver og strenge christelige Livsvandel var det rimeligvis, som bevirkede, at Folkets Ønske c. 350 satte ham paa Bispestolen i hans Fødeby Pictavium (Poitiers). Her behøvedes han, og han forstod sit Ansvar. Keiser Konstantius søgte paa den Tid at indføre den i Østerland allerede seierrige Arianisme. Intriger, Trudsel mod Biskopperne, ja Anvendelse af Vaabenmagt var de sædvanlige Midler. Hilarius havde indtil da holdt sig saa fjern fra Lærestridigheder, at han ikke engang kjendte den nicænske Troesbe-

kjendelse; men overfor «den arianske Gudløshed» følte han sig kaldet til at optræde, og da han viste sig at være det Hoved, hvormed de andre Biskoper samlede sig, fik han som Athanasius vandre i Landflygtighed. Paa Synoden i Biterrae 356, hvor han ikke fik tale, fordi man frygtede hans Frimodighed og skarpe Dialektik, blev han anklaget af en Modstander, hvorefter Keiseren forviste ham til Lilleasien, der var fuldt af Arianere. Istedetfor at dette skulde gjøre ham til Arianer, udviklede det ham til den farlige Fiende af Arianismen, som han blev. Hans 12 Bøger «de trinitate» er hans Landflygtigheds modne Frugt. Tilsidst saa man, at han var farligere for Asiens Arianisme, end denne var for ham, og sendte ham hjem igjen 360; mod hans Indtræden i sit forrige Embede blev ingen Hindring lagt. Han døde 366 efter at have bragt den nicænske Troesbekjendelse til Seier i Gallien.

Fra Østerland medbragte han Salmen «Gloria in excelsis» (I). Vor Salme er vel altsaa ældre selv end dennes *latinske* Form.

1. *dies refusus panditur*; Dagen tænkt som en Lysstrøm, der vælder udover og fylder Dale og Sletter, — en malende Skildr. af Solopgangen, som Overs. desværre ikke har gjort Fyldest, men søgt at benytte i en anden Forbindelse, V. 3. — 2. *lucifer*, Lys- eller Dagbringer, de Gamles Navn paa Morgenstjernen. Da Morgenstjernen ikke heder saa hos os, lader Ordspillet sig ikke fuldt gjengive i vort Sprog. — *angusto lumine*, kortvarigt Lys. Wack. læser *angustae*, hvad dog visselig er en Korruption af Texten, da *lumine* uden Adjektiv staar ørkesløst.

— 4. Dan. har her foretrukket en senere Læsemaade, der er en aabenbar Rettelse: *amota gratia pavescunt*. Den er hidført ved, at man ikke forstod Stedet, og den ødelægger Sammenhængen for det følgende Vers; desuden passer da ogsaa *corpora* mindre godt. — 7. Konstr: *castitas mentis vincat probrosas libidines carnis, servetque spiritus delubrum puri corporis*. — 9. *haec sunt votiva munera*, nemlig denne Hengivelse eller Ofring af vort Legeme til den Helligaands Bolig; sml. Rom. 12, 1.

XXVIII. Ales diei nuntius. Dan. I, 119; W. I, 25 f. R. 76. Morgensalme af *Prudentius*, om hvem nærmere ved Nr. XXXIV. Salmen er forøvrigt en Forkortning til kirkelig Brug af hans første Sang «Ved Hanegal» i hans Liber cathemerinon. Wack. meddeler den baade i sin Helhed og forkortet.

2. *auferte lectulos*; der tænkes paa Senge, der lade sig pakke sammen og rydde væk. — *aegros, soporos, desides*; Sengene kaldes træge, søvnige, ørkesløse, fordi man bliver dette ved at blive liggende i dem. Paa samme Maade siger Klassikerne *nuda aestas*, fordi man om Sommeren blotter sig, *pallida mors*, fordi man er bleg i Døden osv. Sml. ogsaa *macies sicca* XXXIV, 26. — *jam sum proximus*; som *jam* viser, tænkes i Originalen paa Herrens Gjenkomst; frit gjengivet i Overs. — V. 5 er en af de almindelige, senere tilføjede Doxologier, som Overs. har gjengivet frit, da den ogsaa findes i Nr. XXXI.

XXIX. Somno reffectis artubus. Dan. I, 26. R. 159. Gammel Morgensalme, af dem, der tillægges Ambrosius eller hans Skole. Oversætt. i

Ental hænger sammen med, at den var Udg.s Yndlings-Morgensalme i Studenterdagene. Enhver kan efter Behag rette det til Flertal.

1. *artubus*, afvigende Form, hvorved som bekj. *artus* og *partus* skille sig fra *ars* og *pars*. — 2. Konjunktiven kunde været gjengivet saa: Vær du min Tunges første Sang, til dig gaa osv.; men i vort Sprog er vel Indik. mere ukunstlet. — 4. *noxa*, egl. Skade, dernæst, som her, ensbetydende med *culpa*, *peccatum*.

XXX. **Deus creator omnium.** Dan. I, 17; IV, 1; W. I, 15. R. 63. Forfatteren er *Ambrosius*, Biskop af Mailand (f. c. 340 † 397). Fra at være Statholder sammesteds med konsular Rang blev han i 374 mod alle Regler og trods al hans Modstand gjort til Biskop, medens han endnu blot var Katekumen. Han blev da døbt, gav sin Formue til de Fattige og blev 8 Dage efter viet til Biskop. Den vesterlandske Kirke regner ham blandt sine 4 store *doctores ecclesiae* (Ambr., Aug., Hieron., Gregor d. St.), og hans mægtige Veltalenhed var det, som drog og omvendte Augustin. Fremfor Alt var han dog *Leder* af Kirken. Han forudsaa Romerrigets Fald og arbejdede paa at organisere Kirken saa, at den uafhængig kunde overleve Riget og tjene som en reddende Ark; i denne Henseende har han ydet Betydeligt, langt mere end hans tre Samtidige paa Roms Bispestol. Overhoved var han en Biskop af allerførste Rang. Keiser Theodosius d. Store udtalte aabent, at Ingen fortjente at hede Biskop uden han, og det fik Keiseren selv

erfare, da han efter at have anrettet et frygteligt Blodbad blandt Oprørerne i Thessalonika, af Ambr. blev vist væk fra Alteret, indtil han havde gjort Bod. Med en Karakterstyrke, der hverken veg for Persons Anseelse eller for Trudslar, forbandt A. en hjertevindende Mildhed; da mange Christne efter Slaget ved Adrianopel 378 var komne i gothisk Fangenskab, solgte han de kostbareste Kirkekar for at løskjøre dem. Kirken havde ikke Guld for at gjemme det, sagde han, men for at lindre Nød dermed, og de, som Christus havde løskjøbt med sit Blod, var vel værd en Løskjøbelse med hans Kalk.

Særlig bekjendt er hans Liturgi og hans Arbejde for *Kirkensang*. Fra en ensformig syngende Recitation af Kantorer med korte Menighedssvar gjorde A. Kirkensang til Menighedssang med Rhythmer og Melodier og til livlig Vexelsang mellem Mænd og Kvinder, Menighed og Kor. Melodierne fik han dels fra den græske Kirke, dels fra hvad han hørte paa Folkets Mund. Med Glæde og Begeistring tilegnede Menigheden sig de ambrosianske Melodier, der udmærkede sig ved Ynde, Værdighed og ædel Enfold og greb Tilhørerne indtil Taarer. Saaledes siger *Augustin* i sine Bekjendelser IX, 6: «Hvor jeg græd under dine (Guds) Salmer og Sange, heftig bevæget af de Ord, som din Kirke saa deilig sang! Ordene strømmede ind i mine Øren, og Sandheden flød ind i mit Hjerte; fromme Følelser flammede op deraf, Taarerne løb, og jeg havde det godt under dem.» IX, 7: «Desto

mere græd jeg under Sangen af dine Salmer.» X, 33 bekjender Aug. sin Fristelse til at føle mere ved Musiken end ved Ordene, «naar de synges med behagelig og kunstfærdig Stemme,» saa han endog stundom kunde ønske fjernet «alle de yndige Melodier, paa hvilke Davids Salmer pleier synges» og kunde finde det tryggere, hvad Athanasius af Alexandria gjorde, der lod Salmerne foredrage «med saa ubetydelig Forandring af Stemmen, at Sangeren mere læste end sang», og dog, naar han tænker paa «de Taarer, han fældte under Kirkens Sang i den første Tid, da han vandt sin Tro igjen, og paa hvor han endnu bevæges ved Ordene, naar de synges med en ren Stemme og passende Melodi», saa erkjender han Sangens store Gavn. — Det var, fortæller Aug. paa det anførte Sted IX, 7, under Keiserinde Justinas Forfølgelse af Ambr., da Menigheden vaagede Nætterne igjennem i Kirken med Bøn, at den lærte sig til at synge paa den østerlandske Vis, som siden blev beholdt og allevegne efterlignet.*

* Den græske Musik havde 6 Tonearter: jonisk (*C—c*, vor *Dur*), dorisk (*D—d*), frygisk (*E—e*), lydisk (*F—f*), mixolydisk (*G—g*), æolisk (*A—a*, vor *Mol*). Af disse brugte Ambr. de fire mellemste, altsaa netop ikke vore to. Senere kom alle 6 i Kirkens Brug. *Gregor d. Store* († 604) oprettede Musikskoler for at sikre Sangen mod Forvanskninger, men lagde derved Grunden til den stive, skolerette Choral uden Rhythme. Til Tonetegn brugte han Bogstaverne *A—G*, *a—g*. Senere brugtes de saakaldte *Neumer*, Tonetegn over Texten (ligesom vore Messetegn). Til Hjælp ved Betegnelse af Tonehøiden opfandt i

Selv digtede Ambrosius mange Salmer, og endnu flere tillagdes ham. Kritiken anerkjender c. 12—18 opbevarede Salmer for at være af ham, hvoriblandt (foruden *Te Deum*, S. 4) kan nævnes: *Veni redemptor gentium* — *Aeterne rerum conditor* — *Splendor paternae gloriae* — *Apostolorum passio*. Vor Salme *Deus creator*

9—10. Aarh. Linjen, senere 2 Linjer: en rød for F og en gul for C. Med *Hucbald*, Munk fra Flandern c. 930, begyndte den første Harmoni: bare Kvart- og Kvintgange. Senere kom Terzer og Sexter i Brug. Dette fordrede bedre Toneskrift. Benediktinermunken *Guido af Arezzo* († 1050) indførte 4 Linjer, og Bogstaver paa Linjerne veg for Punkter eller Noter (Mærker). Anden Stemme blev da *punctus contra punctum positus*, Kontrapunkt. Tonerækken udvidedes opad med enstrøgen a—g og nedad med Gamma. Linjerne forøgedes indtil 10 og forsynedes med fire «Nøgler»: γ , f , c , g . Betegnelse af Noteværdien og Tonemaalingen tillægges *Franco af Kølne* c. 1100. Saa kom Raden til *Mellemtonerne* (de «chromatiske» Toner, saa kaldede fordi de først betegnedes med farvede Noter), til Fortegnene (der udviklede sig af Tegnene for de to Toner b : b *rotundum* (\textcircled{b}) og b *quadratum* ($\textcircled{\text{#}}$). Da sidstnævnte fik sin nye Benævnelse h , gik Tegnene over til almindelige Fortegn; Krydset ($\textcircled{\text{#}}$) er en anden Skrivemaade af det firkantede b); saa kom Taktstreger, Pausetegn og endelig Bindebuen (der afløste et yderst indviklet System af Regler for «Ligaturer»). — Nederländeren *Dufay*, Sanger ved det pavelige Kapel c. 1400, harmoniserede firestemmig, og Nederländeren *Willaert* († som Kapelm. i Venedig 1562) sexstemmig; han reducerede de 6 Tonearter til vore to: *Dur* (jon. lyd. mixol.) og *Mol* (dor. fryg. æol.). Med Tonemestrenes Mester *Sebastian Bach* (Organist i Leipz. † 1750) er Harmonilovene fuldt fundne og Toneriget underlagt det menneskelige Herredømme. Den europæiske Musik har Kirken frembragt.

omnium er af dem, der trodser al Kritik, idet dens to første Vers anføres af Aug. (Bekj. IX, 12) med følgende Ord: «Som jeg laa der paa mit Leie ensom,» — Natten efter hans Moders Begravelse, — «mindedes jeg de sanddru Vers af din Ambrosius; thi du er (som han siger): *Deus creator omnium*» osv. Da Monica døde 387 — 4. Mai, hvis hendes Kalenderdag er rigtig, — er Salmen altsaa skrevet før den Tid. Som dens senere Overskrift: *Sabbato ad vespertas* viser, brugtes den senere særlig som Søndags-Aften-salme. Hilarius's Morgensalme og denne danne et værdigt Par og tilhøre den vesterlandske Kirkes *aller-ældste* Salmer.

1. *polus*, Enden af en Axe, Pol; hyppig digterisk Betegnelse af Himlen som den, der dreier sig om sin Axe, dernæst af den synlige Himmel i Almindelighed. Her kunde ikke ligesaa godt staaet *coeli rector*, hvilket vilde givet en langt rummeligere Forestilling; her tænkes kun paa Guds Ordning af den synlige Himmels (tilsyneladende) *Omdreining*, der bevirker Dag og Nat. — 2. *laboris usus* kan opfattes baade som: Arbeidets Sædvane (sml. *vitae usus* XXVII, 6) og som: Brugbarhed til Arbeide. — 3. *grates* og *preces*, afhængige af *solvimus*; *ut adjuves* afh. af *preces*. — *voti reus* (og *voti damnatus*) egl. skyldig at opfylde sit Løfte; Udtr. brugtes almindelig ensbetydende med: En der har faaet sin Bøn opfyldt (fordi det var derved, man blev skyldig at opf. sit L.). Læsemaaden *votis, reos ut adj.* er en Rettelse. — 6. *noverit*, Fut. exact. Conj. med Betydn. af Fut. simpl. i vort Sprog (ligesom *novi* har Betydning af Præsens hos os). — *somni vapor*, d. S. s. i V. 7: *sensus lubricus*, farlig, vellystig Følelse. — 8. *unum potens*, substantivisk, den ene(ste) Magt; sml. Udtr. som *unus maximus*.

XXXI. **O lux beata trinitas.** Dan. I, 36; IV, 47; W. I, 52; R. 158. Ifølge Biskop Hinkmar af Rheims's Vidnesbyrd († 882) har Salmen almindelig gjeldt for at være af *Ambrosius*, og mange Kritikere holde den Mening fast endnu. Gammel er den ihvertfald; Wack. sætter den til 5. Aarh. — V. 3 er kun en af de sædvanlige, senere tilføjede Doxologier. — Overs. af *Landstad* (Salmeb. 85).

XXXII. **Mediae noctis tempus est.** Dan. I, 42; IV, 26. Ukjendt Forf., ifølge Rambach (S. 117) fra 7. Aarh. Salmen er fuld af Kraft, men ufuldkommen med Hensyn til Formen, navnlig fuld af Hiater og tvungen Betoning. Paa det Sidstnævnte har Udg. tildels rettet.

Ad nocturnum sc. officium, til Brug ved Nattegudstjenesten, Nattevagten. *Horae canonicae* var egl. 8, nemlig: *matutina s. laudes* Kl. 3, *prima* Kl. 6, *tertia* Kl. 9, *sexta* Kl. 12, *nona* Kl. 3, *vesperae* Kl. 6, *nocturnum* Kl. 9, *vigilia* Kl. 12; men den sidste sloges ofte sammen med *nocturnum s. completorium*, hvorved Syvtallet opnaaedes. — 3. *quod quum; quod* bruges som bekj. sammen med andre Konjunktioner som blot Sætningsforbindelse: *quod si, quod nisi, quod quum, quod utinam* osv.; sml. *quod ibidem* i følg. V. — 5. *flere*, ogsaa hos Klassikerne transitivt med Akk., ligesom *dolere* og *gemere* (XXXIV, 17. 28), *tremere* (XV, 1), *expavescere* og *lugere* XXXV, 14. 21). — 7. I Lignelsen om de kloge og de taabelige Brudejomfruer nævnes ikke *Bruden*. Ifølge Skriften forøvrigt er *Menigheden Christi* Brud; de *enkelte* Troende lignes i Skriften dels ved Bryllupets Gjester, eller ved Brudens Jomfruer eller Veninder, som deltage i Bryllupet. — 10. *digni occurramus* maa læses med Elision,

medens Hiaterne før og efter blive staaende. — 12. *laudamus* *te*; Originalen har: *te láudamus*. — *tu solve etc.*; ved denne Læsemaade maa sidste Stavelse i *peccatorum* elideres foran *in*, hvilket er at foretrække for Originalens tvungne Betoning: *solvé vinclá peccátorum*. — 13. *ut mereamur etc.* Originalen læser atter med tvungen Betoning; *aeternis ut meréamur te laudibus concinere*.

XXXIII. **Lapsus est annus.** Dan. IV, 319. Ukj. Forf. fra Slutn. af Middelalderen. Dens fædrelandske Tone er ikke almindelig i de middelald. Salmer. — Versemaalet, den sapphiske Strofe, forekommer ikke sjelden i Kirkehymnerne.

XXXIV. **Deus ignee fons animarum.** Jordefærdssalme af *Aurelius Prudentius Clemens*, f. 348 i Spanien. Han var af adelig Byrd og beklædte høie Embeder; saaledes var han to Gange keiserlig Statholder over en spansk Provinds. 405 nedlagde han sine offentlige Hverv for at hellige Resten af sit Liv til Christus alene. Efter en noget ubunden Ungdom var han senere bleven en alvorlig Christen og skrev som saadan sine Digte, der ved Originalitet, Skjønhed og Kraft, baade hvad Tanker, Sprog og Verskunst angaar, overhoved ved den fulde, stærke Digteraare, der strømmer i dem, stiller ham for sig selv blandt alle de oldchristelige Digtere og gjør ham til den mærkeligste Digter blandt dem, om end Ambrosius har overgaaet ham i Betydning for *Salmedigtningen* og *Salmesangen*. Prudentius's Sprog er ikke den

almindelige Kirkelatin, men staar langt nærmere den klassiske Latin og er derfor adskillig vanskeligere, men til Gjengjeld saa betydelig rigere, friere, friskere. Ogsaa i Henseende til Versemaal er han langt rigere end de øvrige christelige Digtere. Her anapæstisk-jambisk Versemaal. Hvad der er tilovers af hans Digte, er først to lyriske Samlinger: Liber cathemerinon («daglige Sange») og Liber peri stephanon (Martyrkrandse); dernæst fire polemiske Skrifter i poetisk Form: Apotheosis (der forsvarer Christi Guddom mod Patripassianere, Sabellianere o Fl.), Hamartigenia (om det Ondes Oprindelse, mod Marcion), Contra Symmachum libri II (Angreb paa den hedenske Statsreligion) samt Psychomachia (de Christnes Sjælekampe allegorisk fremstillede som Kampe mellem hedenske og christelige Dyder); endelig en Samling bibelske Epigrammer, af hvilke her tør være Plads til et som Prøve:

Paulus.

Hic lupus ante rapax vestitur vellere molli:
Saulus qui fuerat, fit adempto lumine Paulus.
Mox recipit visum, fit apostolus et populorum
doctor et ore potens corvos mutare columbis.

(Fordum en glubende Ulv, et Christi Lam er han bleven; seende Saulus han var, men blind forvandlet til Paulus. Synet faar han igjen; til Apostel og Folkenes Lærer kaldet, ved Ordets Magt af Ravne skaber han Duer.)

Ovennævnte Jordefærdssalme, Nr. 10 i hans Liber cathemerinon (*Dressel*, Aur. Prud. Clementis carmina,

Leipz. 1860. Wack. I, 37.) er et gribende og ædelt Mindesmærke fra den efterkonstantinske Tid, da Christendommen vel skulde være beskyttet, men dog havde Kampe at bestaa mod Hedenskabet. Man synes i Salmen at se og høre det christne Ligtog drage syngende henad Veien til Graven og i Sangen bekjendende sin Tro paa Kjødets Opstandelse og det evige Liv, — en Modsætning til den hedenske Dødsklage saa stærk og uvant, at den maatte bringe Hedningerne til at lytte. — Salmen var i Middelalderen traadt adskillig i Skyggen; men Reformations-tiden bragte den atter frem i Lyset, dog ikke saa meget i dens Helhed som i to forkjellige *Udvalg*, det *ene* bestaaende af Versene 1—4. 12. 15—17. 40—42 (Dan. I, 139), det *andet* bestaaende af Versene 30. 14. 9—11, 31—35 (Dan. I, 137). Dette sidste Udvalg (Jam moesta quiesce querela) udgjør Originalen for vor bekjendte Gravsalmes «Med Sorgen og Klagen hold Maade». — Den samlede Salme er her oversat med den Bestræbelse at komme Originalens Ord saa nær som muligt.

1. *pater*; ikke at sætte mellem to Kommata som Vokativ, men appositionelt: i Egenskab af Fader. — 2. *tibi jungitur* = *a te jung.* — 3. *rescissa seorsum solvunt hominem*; adskilte opløse de Mennesket, d. e. ved deres Adskillelse opløses Mennesket. — 7. *luteum sapere*; finde Smag i det, der er af Dynd eller Ler, det Jordiske, Værdiløse. — *grave captare*; jage efter det Tunge, som besværer, d. e. efter det Materielle. — 8. *viscera*, ogsaa hos Klass. brugt = *caro*; Betegnelse af Legemet som den ringere Del. — 9. *repetat collegia alti sensus*: søger tilbage til

Samliv med det høiere Sjæleliv (*collegium* = *familiaris consuetudo, societas*). — 14. *saxa cavata*; nærmest vel Sarkofager af Sten; dog kan man ogsaa tænke paa Katakombernes eller andre Gravsteders Klippekamre. — 15. *gelidus sopor urget*; sml. Hor. Od. I, 24, 5: *Ergo Quintilium perpetuus sopor urget?* — 17. Konstruktion: *in aliena morte dolere funera nobis cognata*. — *dolere*, transitivt; se til XXXII, 5. — *cognatus*; beslægtet med, naturforbundet med. — 18 ff. Sml. Tob. I, 17 ff.; 2, 1—8; II, 1 ff. — 24. *recalesco*; gjenvinde Varmen. — *fatisco*; revne, briste, afkræftes. — 25. Konstruktion: *Haec pallida ora, quae modo color albidus tabo inficit, tunc sanguis, omni flore venustior, tinget cute amoena*. — *tabum*; tærende Sygdom, Pest (besl. med *tabes, tabeo*). — 26. *adeso*; af *adedo*, æde indtil (Benet), afgnave, fortære. — 28. Dressel har med Urette forelsket sig i Læsemaaden *are*: den homeriske Opfatning af Himlen som et Kobberhvælv, οὐρανος πολύχαλκος, som Prudentius med al sin klassiske Dannelselse dog neppe har kunnet forene med sin christne Erkjendelse, og som ihvertfald bringer Hiatus i Verset, et ydre Mærke paa, at Opfatningen er feilagtig; thi Prudentius tillader sig ikke Hiater. — *victrix caro*, — samme Sprogbrug som i *resurrectio carnis* i Symb. apost., hvortil det N. T. ikke har nogen Analogi. — 30. *pignora*, Panter; bruges i særegen Betydning om Børn som Panter paa Ægtefolkernes Kjærlighed. — 34. *aenigmata* (græsk Ord); egl. Gaader, Hentydninger; her: dunkel Afspeiling, dunkel Lighed. — 36. *dissolvere favillis*, opløse til Aske; poet. Brug af Ablativ. — 37. *nervos*; i Flertal har Ordet oftere Betydning af Kræfter, Styrke, Dygtighed. — 38. *pura* = *nuda, sine corpore*. — 39. *Eleazar* = Lazarus. — 42. *in genitali sede sacrari*; gjøres hellig og uangribelig i den Bolig, hvorfra den stammer.

XXXV. **Cum revolve toto corde.** Dan. IV, 199. Betragtninger over dette Liv, Døden og Dommen, uden Tvivl af samme Forf. som Nr. XII, med hvem

den findes sammen i Hdskr., i et endog som den rene Fortsættelse; de to Salmer har ogsaa synligt Slægtskab. Vor Salme falder i tre Dele, af hvilke de to sidste her er ubetydelig forkortede, hvorved de alle er blevne lige lange. Af Indhold er den forøvrigt ogsaa beslægtet med den følgende Nr. XXXVI, med hvilken den ogsaa er nogenlunde samtidig. Begge tilhøre de den mest karakteristiske Type for Middelalderens christelige Betragtninger, for hvilke nemlig Døden, Dommen og det Hinsidige traadte overmægtigt i Forgrunden; hvad det dennesidige, jordiske Liv angik, saa man mest kun den negative Side: Foragt for og Afdøen fra Verden. At forklare dette af Munkedømmet er egentlig at forklare Tingen af sig selv; thi Munkedømmet og denne Betragtningssmaade er Et og det Samme, et Hovedstadium i den christne Kirkes Aandsudvikling.

4. *mundanus* (ligesom *mundalis*); verdslig, modsat himmelsk; læg, modsat geistlig. — 5. *mentis duræ*; af haardt, uomvendt Sind. — 6. *idem* eller *unum sonare*, sige (betyde) det Samme. — 8. *flos*, Blomst; billedlig: det Bedste og Ædleste af Noget (*flos lactis*, Fløde); her i sidste Verslinje d. S. s. hvad vi kalde bouquet, fin ædel Duft. — 10. *isti dies*; *dies* som Fem. i Betydn. fastsat Dag, Termin, (*dies ultrix*, *dies illa* V. 13, 27) gjelder kun Ordet i Ental. — 11. *ut cinis*; som Asken, naar den er udbrændt. — 14. *latebit*; fra nu af gennemført Futurum hele denne Del af Salmen ud. — 15. Sml. Sal. 97, 3. — 17. *pretio* og *precibus* — Ordspil, idet Stavelsen *ti* og *ci* udtaltes ens og Orthografien vaklede (*precio*). — 20. *valere* i middelald. Latin = *juvare*, *auxilio esse*. Meningen er altsaa: *Hvad vil Synderen gjøre, og hvad Hjælp er der i at gjøre Noget for den, som ikke længere kan gjøre Noget?* — Paa samme Maade i følg.

Vers: at angre kan ikke nytte Nogen. — 25. *sequenter* (efterklass.) = *exinde*, derefter. — *prudenter* (*providenter*); lig de forudseende, kloge Jomfruer. — 26. *appropinquat*, Indik.; Overs. har ofte tilladt sig fri Gjengivelse af Tid og Maade; sml. V. 24. — 30. *in effectu*; virkelig, sandelig, eller: ledsaget af Handling. — 33. Sml. Jak. 4, 4.

XXXVI. **Dies irae.** Dan. II, 103 ff.; 385 ff.; V, 110 ff. W. I, 137. R. 323. Verdensberømt Dommedagssalme, der ifølge gammel og sandsynlig Overlevering tillægges Franciskanermunken *Thomas de Celano* († c. 1260), en god Ven af Franciscus af Assisi, en af hans Ordens første Medlemmer og Forfatter af hans Levnetsbeskrivelse. Salmen er, for at bruge Daniels Ord, «efter Alles enstemmige Mening den hellige Digtningens største Prydelse og den latinske Kirkes kostbareste Klenodie.» Den, der ikke kjender det latinske Sprogs Majestæt, lære den at kjende af denne Salme; «saa mange Ord den har, saa mange Hammerslag eller rettere Tordenslag har den.» Den har oplevet en Masse Oversættelsesforsøg — thi videre end til Forsøg kan man ikke siges at være kommen. Daniel har talt 60 saadanne Oversættelser og anfører flere af dem, flere tyske, en nygræsk, ja endog en hebraisk (II, 387), der med forskjelligartet Rimkunst prøve at naa «Gigantsalmens» Vælde. Men Hemmeligheden ved «dette imponerende, ogsaa uden Musik saa musikalske Verk» ligger først og fremst i det latinske Sprog selv; saa længe man ikke har Mage til Sprog at oversætte i, tør man ikke vente, at Oversættelsen skal kunne naa Originalen.

Som Hovedbestanddel af den romerske Requiems-Messe (Messe for de Døde), [hvad den har været siden Midten af 14. Aarh. (Skaar), har Salmen naturlig ogsaa oplevet mange Forsøg paa at sætte den i Toner og det af Musikens Mestre. Ingen har dog gjort det saa gribende som han, «hvis tuba mira selv udsendte Undertoner» (Dan.), han som arbejdende dermed paa sin Dødsseng følte, at han skrev Requiem over sig selv: *Mozart!* Af Malere har fremfor alle *Michel Angelo* i sin berømte, kolossale Altertavle i Vatikanets sixtinske Kapel søgt at gjengive Salmen med Penselen.

Til Salmens Historie hører det Sagn, som *Justinus Kerner* har forevigtet i sit Digt «Die vier wahnsinnigen Brüder»: Efter at have levet et vildt Liv og traadt sin døende Faders Formaning og alt Helligt under Fødder kom disse fire Brødre fra et natligt Drikkelag forbi en Kirke, hvor der holdtes Midnatsmesse. De brød ind for at forstyrre Gudstjenesten; men Salmen *Dies irae* mødte dem derinde saa rystende, at de mistede Forstanden. Som Vanvittige sad de siden i samme Celle stumme hele Døgnet rundt; men hver Midnat, naar Klokken slog 12, reiste de sig og sang altid den samme *Dies irae*.

Den latinske Text er her givet efter *Missale Romanum*, saadan som den altid bruges ved Requiems-Messerne. Paa en Marmortavle i et Franciskanerkloster i Mantua begynder Salmen med fire forudgaaende Vers (*Cogita anima fidelis etc.*), der er medtagne i *Lauritz Sommers* danske Oversættelse 1688:

«Tænk, min Sjæl, hvad du vil svare» (Brandt og Helveg, den danske Psalmedigtning I, 501), som igjen er forbedret og udgivet paany af *W. A. Wexels* i hans «Religiøse Digte». Flere har ment i dette «marmor Mantuanum» at have Salmens Original. Daniel betvivler dette stærkt, bl. A. fordi Marmor-texten istedetfor David læser Petro, hvad der aabenbart er en Rettelse. Ingen vilde have faldt paa at rette den lette Læsemaade Petro (2 Pet. 3, 10) til den ulige vanskeligere David. Marmortextens Begyndelsesvers er desuden matte og reflekterede, ikke af samme Støbning som den følgende Salme. — I en anden gammel Text har Salmen istedetfor disse fire Begyndelsesvers fem andre efterhængte Vers. Det er overhoved vanskeligt fuldkommen at bestemme Salmens oprindelige Text; den synes endog, at have havt sine ufuldkomne Forløbere eller Tilløb, før den naaede sin fuldendte Skikkelse. Angaaende disse kritiske Under-søgelser henvises til Daniel og Wackernagel.

Den meddelte Oversættelse er væsentlig *Hjorts*. Fra denne Kilde stammer (med enkelte ubetydelige Ændringer) V. 2, 4—7, 9—10, 12, 14, 17. Fra *Sommer-Wexels's* Oversættelse stammer V. 13, 16, medens V. 3 og 15 er en Sammensmeltning af begge disse Kilder. V. 11 har jeg hentet fra en Overs. af S. Beyer og V. 8 fra en Overs. i «Folkevennen» 1872 af Fr. G(iertsen?). V. 1, hvortil ingen af de nævnte Overs. forekom mig at byde noget Brugbart, har jeg oversat selv. Oversættelsen er altsaa tilveie-

bragt ved Udvalg af det Bedste hos forskjellige Oversættere; men hvor det gjelder et saa vanskeligt Oversætterarbejde som dette, hvor man er enig om, at det hidtil har oversteget hver Enkelts Evne, maa denne Fremgangsmaade, naar den sker i Ærlighed, være tilladt.

1. *saeclum* = Verden; V, 6. XXVII, 6. XXXV, 34. — *in favilla*. ligesom vi ogsaa kan sige: opløse i Aske istedf. opløse til A. — *teste David cum Sybilla*; dette synes ved første Øiekast at være et paafaldende Par Vidner. Det har derfor ikke manglet paa Forbedringer; som f. Ex. at rette *David* til *Petro*, eller at erstatte hele Linjen med en anden: *crucis expandens vexilla* (udfoldende Korsets Banner — formodentlig tænkt som «Menneskens Søns Tegn»). Hvorfor nævner Forf. just *David*? Uden Tvivl for at nævne et *gammelt* Vidne. Gud som Dommer er et hyppigt Emne i Davids Salmer; man kan tænke paa Ord som Sal. 50, 3 f: «Vor Gud kommer og skal ikke tie. Ild fortærer foran hans Ansigt, og omkring ham stormer det saare. Han kalder paa Himlen oventil og paa Jorden nedentil for at dømme sit Folk» — eller paa Sal. 18, 8 ff; Sal. 68; Sal. 97; Sal. 102, 27 («Himlene skal forgaa» osv.) eller endnu flere. Vilde Forf. nævne en nytestamentlig Forf. som Peter, da laa Paulus (1 Thess. 4. 16) eller Joh. Aab. vel saa nær, ja egentlig maatte han da først og fremst nævnt Herren selv (Mt. 24—25); men med Vilje tager han det langt bagenfor liggende Vidne. — Hvorfor nu *Sybilla*? Ved *Sybilla* eller *Sibylla* sigter Forf. til de saakaldte sibyllinske Bøger eller Orakler, Spaadomme, der dels af Jøder, dels og især af Christne digtedes i 1—4 Aarh. e. Chr. som Vaaben mod Hedenskabet og tillagdes ældgamle hedenske Sandsigerinder. (Det gamle Rom havde allerede havt sin *Sibylla* og sine sibyllinske Bøger, saa der stod Respekt af dette Navn). Der gives 14 saadanne sibyllinske Bøger af jødisk-christelig Oprindelse, der i de følgende Aarh. samledes som værdifulde Hemmeligheder; de er oprindelig græske, senere

oversatte paa Latin og altid holdte i de antike Oraklers Versemaal Hexametret (metrum Pythicum). De gjøre sig al Umage for at synes gamle; just en af de yngste udgiver sig for at være af en af Noahs Svigerdøtre! Ellers udgiver de sig for at stamme allevegnefra; der gives saaledes en Sibylla Delphica, Tiburtina, Cumana, Cimmeria osv. Hedningerne skulde overbevises om Evangeliets Sandhed ved at høre Evangelisternes Beretninger om Christus forudsagte af sine egne Sandsigerinder længe før Christi Tid. For at skjule Tendentsen og synes ægte omhandle de sibyllinske Bøger i Form af Spaadom alt hvad deres Forf. kjendte af Historie: det G. T., Alexanders Historie, Roms Historie, det N. T. Forøvrigt er de digtede med høi Begeistring og ikke uden Mesterskab. Sibylla taler i høit Alvor og rystende Ord om den guddommelige Verdensregjering og Verdensdom. Bøgerne stod derfor i høi Anseelse i Middelalderen, og Sibyllerne afbildedes gjerne i de rigest udstyrede Kirker som en særegen Række Vidner om Christus og hans Verdensdom ved Siden af Profeter og Apostle (saa f. Ex. i Ulms Domkirke, i det sixtinske Kapel osv.).

I *David* og *Sibylla* søger altsaa Forf. af vor Salme med Flid de ældste Vidner, et Vidne fra hvert Hold, og særlig i Sibylla et Vidne, der ikke kunde mistænkes for Partiskhed. Ganske paa samme Maade siger St. Bernhard i Salmen «Laetabundus» (Dan. II, 61):

Si non suis vatibus,
credat vel gentilibus:
Sibyllinis versibus
haec praedicta — etc.

Endnu bedre forstaaes, hvorfor Forf. nævner Sibylla, naar man betænker, at det let kan være netop Læsningen af Sibylla, der har sat hans Tanker og Fantasi i Bevægelse, at hans Salme let kan være fremgaaet af det Indtryk, Læsningen af Sibylla har gjort paa ham. Daniel anfører til Prøve nogle Brudstykker af en af disse Spaadomme, som jeg her gjengiver i Oversættelse,

skjønt Slægtskabet med Salmen træder endnu bedre frem i Originalsproget:

«Ve de Arme, hvem hin Dag træffer betynged' af Livsfrugt,
eller som bærer ved Bryst sine diende Smaa, — eller de, som
bo ved det oprørte Hav! Ja Ve over alle, hvis Lod det
bliver at skue hin Dag! Thi lige fra Solens Opgang
hist i yderste Øst og til dens vestlige Nedgang,
helt fra Syd og fra Nord skal Jordan hylles i Mørke.
Ud fra Himmelens Dyb skal vælde en luende Ildstrøm;
Jordan med Have og Søer og Sumpe og Floder og Kilder,
Oceanet det store, ja Underverdenens Fængsel, —
alt skal fortæres deraf, ja alt som Sted monne hede.
End ikke Himmelens Hvælv bestaar; dens Lys og dens Stjerner
smeltes og flyde i Et, af Tilintetgjørelsen trufne,
revne løs fra sin høie Plads for at svinde i Dybet.
Menneskeslægten skjælver af Frygt og raser afmægtig;
Flodens brændende Bølger og Ildens og Svovelens Hede
sætter Alverden i Brand og lægger det Hele i Aske.

— — — — —
Da skal han sætte sig ned for over hvert dødeligt Væsen
Dommen at fælde med Ret, — og Helvede faar sine Sjæle,
faar sin Jammer og Graad, de arme Legemer, som nu
dannes paany af Gravenes Ben. — — — — —

— — — — —
Frem for sin Throne han kalder Enhver, selv dem som i Ildens
Flammer smeltedes hen; han ser dem, tvinger dem alle
for Guds Domstol at staa. — — — — —

— — — — —
I en morgenrød * Sky den evige Konge Christus

* Dan. læser *eo veniet in nube*, hvad der hverken giver Vers
eller Mening; det maa være Trykfeil for *eo* (af *eous*, morgen-
rød), Ligesaa antager jeg det følgende *eripi* som Trykfeil
for *eripe*.

kommer for evig Tid; med megen Herlighed blandt de gode Aander han sidder med Seier paa Thronen den høie.

Ve mig, elendige Kvinde, hvad skal der da blive af mig!
Du, som frelse formaar, riv mig ud af de rædsomme Pinsler,
trods hvor skyldig jeg er og Skam har traadt under Fødder.
End jeg stammer en Bøn: stands nu mit tunge Orakel,
hellige, vældigste Hersker i vældigste Rigernes Rige.»

Sibylla taler under guddommelig Drift (lig Pythia); hendes Kræfter er udtømte, derfor beder hun om at faa standse.

At vor Salmedigter kan være sat i Bevægelse af saadanne Skildringer, forringer ikke hans Salme; thi selv bygger han sin Skildring kun paa Bibelen. Salmens Udgangspunkt er aabenbart Zef. 1, 15 ff., der i Vulgata lyder saaledes: *Dies irae, dies illa, dies tribulationis et angustiae, dies calamitatis et miseriae, dies tenebrarum et caliginis, dies nebulae et turbinis, dies tubae et clangoris etc.* Men de fleste Træk har Salmen hentet fra det N. T.: *dies irae* (Rom. 2, 5), *solvet saeculum* (2 Pet. 3, 10, 12), *tremor — tuba — coget omnes ante thronum — liber scriptus unde mundus judicetur — sedebit* (Mt. 24, 30 ff; Luk. 21, 25 f; 1 Kor. 15, 52; 2 Kor. 5, 10; 1 Thess. 4, 16; Aab. 20, 11—13), *quidquid latet apparebit* (1 Kor. 4, 5; Mt. 10, 26), *justus vix securus* (1 Pet. 4, 18) osv.

2. *discutio*, knuse, ryste fra hinanden, undersøge, f. Ex. som man knuser den ertsholdige Sten og undersøger dens Indhold. — 11. *justae*; Miss. Rom. læser *juste*. Hvilken af disse Læsemaader er den rette, kan, som Dan. bemærker, ikke afgjøres ved ydre Midler; thi i de gl. Hdskr. udtrykkes *ae* regelmæssig ved *e*. Udgiveren foretrækker afgjort den første Læsemaade, fordi *judex justae ultionis* er et sproglig bedre Udtryk end *judex ultionis*, og fordi det former Stedets Tanke sikrere og klarere: Du, som i Dommen kun kan lade Retfærdigheden raade, brug du Naaden før Dommen. Derimod passer det ikke saa godt at motivere Bønnen om Barnhjertighed med at anraabe

ham som den Retfærdige. — 13. *qui Mariam absolvisti*; der sigtes til Synderinden i Luk. 7, 37, 48, der, som før til XVI, 1 bemærket, identificeredes med Maria Magdalena. Et Hdskr. læser *peccatricem absolvisti*, hvad tydeligvis er en Rettelse for at vise, at der sigtes til Luk. 7, og for at hindre Forvexling med Maria, Herrens Moder, eller med Maria af Bethania. — 14. *tu bonus sc. es*. Andre Læsemaader: *bonas fac (sc. preces)* eller *tu bone*, er kun Rettelser, den sidste slettest. — 15. *sequestrare*, afsondre, forsvare. — 16. *addicere alicui*, tilsige, prisgive, overgive til; *flammis acribus* altsaa Dativ, *addictis* Abl. sideordnet med *confutatis*. — 17. *acclinis*, ydmyg, skyldbevidst. — *cor contritum (= corde contrito)*, en Akk., som er vel kjendt fra Klassikerne.

XXXVII. **Tu intrare me non sinas.** *Fr.*
Hammerich anfører i sin Kirkehistorie disse Vers som et Brudstykke af Salmen «Extra portam jam delatum» (?) af Erkebiskop *Hildebert af Tours* († c. 1134). Da Daniel ikke har denne Salme og jeg ikke kjendte Rambachs Anthologi, før Trykningen var begyndt, maatte jeg nøie mig med at optage Brudstykket fra *Hammerich* og selv give det en Overskrift. Hos Ramb. (S. 261) findes lidt mere af Salmen; den begynder hos ham saa:

Totum, Deus, in te spero,
 Deus, ex te totum quaero.
 Tu laus mea, meum bonum,
 mea cuncta tuum donum.
 Tu solamen in labore,
 medicamen in langvore,
 tu in luctu mea lyra,
 tu lenimen es in ira,

tu in arcto liberator,
tu in lapsu relevator.
Tu intrare etc.

1. *tortor*, Bøddel; egl. Vrider. Tortur eller Pinsel betyder egl. Vridning, fordi Torturens Hovedredskaber var Vinde og Skrue. — 2. *David*, Genitiv; se til Nr. V, 1. Kan forbindes efter Behag med *Sion* eller med *urbs*. — 4. *conviventur*; Fut. Ind. istedf. Præs. Conj. *convivantur*, en let Afvigelse for Rimets Skyld. — *chaleedon*, *jacynthus*; Aab. 21, 19 ff.

XXXVIII. **Ad perennis vitae fontem.** Dan. I, 116; IV, 203; R. 241. Skjønt aldrig brugt som Kirkesalme har den dog mod Daniels Princip erobret sig en Plads i hans Samling «som en Perle i hans Skatkammer». Den har været tillagt Kirkefaderen *Augustin*; men der hersker fuld Enighed om, at det ikke kan være rigtigt; allerede Omtalen af Orgler (*organa* V. 17) viser dette. At den har hentet Tanker fra Augustin, er noget Andet. Med større Sandsynlighed har man gjættet paa *Petrus Damiani*, Erkebiskop af Ostia, Gregor VII's Ven († 1072). Han er en fremragende Salmedigter og bl. A. Forf. af en Salme om Dødsøieblikket (*Gravi me terrore pulsas vitae dies ultima*) just i samme Versemaal som denne. Men vakre Salmer behøve ikke at have bekjendte Mænd til Forfattere, og var Damiani Forf., er det ihvertfald underligt, at Traditionen ikke skulde bevare denne Salme mellem de mange andre fra hans Haand.

Versemaalet er det antike trokaiske Tetrameter forbundet ved Rim, ofte kun Assonancer (*capiunt*,

casibus, concrepat, organa osv.) til trelinjede Strofer, eller som vi nu kalde dem: Vers. Uden Rim, men trelinjet, findes dette Versemaal allerede hos Prudentius (Da puer plectrum choreis) og Fortunatus (Pange lingua gloriosi); Damiani bruger det med samme Slags Rim som her. Senere deltes de lange Verslinjer hver i to med afvejlende tostavelser og enstavelser Rim, som f. Ex. i den bekjendte

Ave verum corpus, natum
de Maria virgine,
vere passum, immolatum
in cruce pro homine etc.

eller som i vor: «Lad os drage, bange Hjerte» (Landst. 340). Endnu senere brød man hver første Halvdel atter over i to rimede Halvdele, hvorved Versemaalet fik den klangfulde Form, som det har i de to før anførte *Mortis portis* (VI) og *Ecquis binas* (XIV), eller som i vor Salme «Overmaade fuld af Naade» (Landst. 452). Med Deling ogsaa af Verslinjens anden Halvdel fik Tetrametret følgende firdelte Udseende: *Fesse proles, quibus doles, leva moles scelerum* (Dan. IV, 235). Vor Salme har allerede flere Tilløb til saadanne Rim inde i Verslinjen (V. 4. 5. 6. 13); men først senere gennemførtes de.

1. Dan. læser *sitivit*, hvad der stemmer i den Grad ilde med det øvrige Præsens, at jeg ifølge et Hdskr., som han anfører IV, 203, foretrækker Læsemaaden *sitit nunc* (skjønt jeg indrømmer, at den ser ud som en Rettelse); baade *sitit* og *nunc arida* passer godt i Sammenhængen. — *glisco* (besl. med *cresco*),

egl. voxe, udbrede sig; strække sig efter, længes efter. — 4. *limus*, Dynd, Mudder, Søle; *fmus* Skarn; *lues*, Snevand, Søle. Frit gjengivne i Overs. — 5. *perpetuus sc. est.* — *agit*; intransitivt: er i Virksomhed. — *perpetuum*; adverbialt: bestandig, uafladelig. — 6. *pigmentum (pingo)*, egl. Farve, dernæst Sminke, Salve; Urtesaft, hvoraf disse lavedes; hos middelalderske Forf. findes Ordet dels som Navn paa en vellugtende Drik af Vin, Honning og Kryderier, dels som Navn paa de vellugtende Urter selv. — *aroma (ἄρωμα)* Kryderi. — 8. *velut sol*; Mt. 13, 43. — 9. *defaecare*; egl. rense fra Bærme, dernæst rense (i Almindelighed). — *perferunt*; her i Betydningen lide, udholde; de er ikke udsatte for Forargelser, har ingen Forargelser at bære. — 10. *repetunt originem*; kunde betyde: vende tilbage til sin oprindelige Tilstand, Uskyldigheden; men da det ikke passer til Motiveringen *mutabilibus exuti*, opfattes det bedre som: vende tilbage til sit blivende Urbillede i Guds Tanke, eller maaske: vende tilbage til sit Ophav, Gud. Maaske ligger en augustinsk Tanke til Grund, som man maatte kjende for at afgjøre Meningen. — *hinc*; af Sandheden. — 11. *idem = iidem*, der selv hos de klassiske Digtere altid kun udgjør to Stavelser; *existere semper iidem*, være altid de Samme. — *casibus*; Tilfælde, Uheld, Fataliteter som f. Ex. Sygdomstilfælde, Alderdom. — 12. *perenne esse*; substantivisk: evig Tilværelse. — 13. *quid nescire nequeunt*; Dan. og Andre opfatte dette som Spørgsmaal: hvad kan de være uvidende om? og antage derved den sproglige Umulighed for en haard Mulighed, at to Negtelser *forstærke* istedf. ophæve hinanden. Langt simplere maa det dog være at opfatte *quid = aliquid*: være uvidende om Noget kan de ikke. — *pectoris arcana penetrant alterutrum*; i vort Sprog vilde vi heller byttet Subj. og Obj. om. — 15. *ubi corpus etc.*; Ordene hvile paa den gamle, smagløse Fortolkning af Mt. 24, 28; Luk. 17, 37, hvorefter Christus skulde have betegnet sig selv som Aadslet, hvorum Ørnene samles. — 17. *jubilus*; den textløse Tonerække efter Messens Halleluja (se Bem. til XVIII), som ikke var i Brug før længe efter Augustins Tid. — *mulcere aures*: behage (egl. klappe)

Ørene. — 19. *donativum* (Subst.): Gave, især brugt om Keiserens Uddeling til Soldaterne. — 20. *procinctus* (Subst.): Omgjorden, navnlig til Strid. — *probes vires inexhausto proelio laboranti*: bevis Kræfter i ham, der arbejder i uafbrudt Kamp, d. e. bevis din Kraft i mig til at holde Kampen ud til Ende. — *deneges* (for det ellers overleverede *denegas*) er den Læsemaade, der kræves af hele Sammenhængen (*probes, merear*); en haandskriftlig Hjemmel anfører Dan. II, 382. — *te praemio*: dig som min Belønning; Ablativer styrede af *potiri*.

XXXIX. **Requiescat a labore.** Dan. IV, 350. Stemningsfuldt og yndigt Digt fra den yngste Middelalder, som Udg. ikke kunde afholde sig fra at tage med, skjønt det ikke er nogen Salme i almindelig Forstand. Ogsaa *Hjort* har optaget det i sin Samling, og Pastor *Jonas Dahl* har oversat det i sin Bog «Paa hellig Grund», hvor man i Kap. 6: «Paa Père Lachaise» desuden vil finde Abælards og Heloises navnkundige og udødelige Historie smukt fortalt. Forøvrigt henvises derom til *Hagenbach*, Forelæsn. over Middelalderens Kirkeh. I, Kap. 14, eller til *Herzogs* Real-Encykl. — Her oversat af Udg. med et Par mindre Laan fra *Hjort*.

3. *quem salutatur etc.*; Konstruktionen besværliggjøres lidt ved, at *quem* ikke afhænger af mere end det ene af de to sideordnede Verber; den vilde været lettere, ifald der havde staaet *nutans*, hvad imidlertid Rimet ikke tillader. — 6. *Paracletus, παρακλήτος*.* Under sin Trængselstid havde Abælard af Rør

* Den i alle de før anførte Salmer forekommende Form *paracletus* skriver sig fra den engang herskende Udtale af η som i, ved hvilken f. Ex. ogsaa Κύριε ἐλέησον blev til Kyrie eléison (fire Stavelser, ikke tre).

og Siv bygget sig et Bedehus (Oratorium) i en øde Egn i Nærheden af Nogent sur Seine, som han paa Grund af ny Tilstrømning af Tilhørere ombyggede og udvidede og kaldte *Paracletus* efter «Trøsteren» (saa forklaredes dengang Ordet), som Jesus havde lovet sine Disiple. Men da han heller ikke her fik være i Fred, — Navnet blev gjort til en kjættersk Fremhæven af den tredje guddommelige Person paa de to andres Bekostning, — skjænkede han Oratoriet til Heloise, som nu blev dets Abbedisse. Da Abælard døde 1142, blev han efter sit Ønske bisat her; Heloise fæstede det biskopelige Absolutionsbrev paa hans Kiste. Da hun selv døde 22 Aar senere, blev hun lagt i samme Kiste («*tecum dormiam defessa*»), saa at de, der i Livet ikke havde faaet være sammen, blev forenede i Døden. Klostret ødelagdes under den franske Revolution; men deres Ben blev efter Sigende reddede og bragte til Kirkegaarden Père Lachaise i Paris, hvor Abælards og Heloises Sarkofag den Dag idag behænges med Krands af ulykkelige Elskende, der i dem se *sine* særegne Beskyttere. — *sonat gaudia*; sml. Bem. til III, 2 og XXXV, 6.

XI. **Wer sind die vor Gottes Throne.**

Originalen er tysk, af *Heinrich Theobald Schenck* († 1727), oversat paa Latin i vore Dage af *Heinr. Stadelmann* (Harfenklänge, Lyra sacra, Halle 1876); her lidt forkortet. Indtaget i nærværende Samling, ikke blot som en i sig selv vakker Salme — et Sidestykke til Brorsons «Den store, hvide Flok», — men tillige som et interessant Bevis paa det latinske Sprogs Fortrinlighed. Thi Oversættelsen har her uden Tvivl overgaaet Originalen, uagtet den ganske tro følger denne og altsaa ikke seirer ved andre Midler end Sproget selv. Ellers pleier en poetisk Oversættelse,

naar den skal være bunden til Originalen, trække det korteste Straa; men saa rige er det latinske Sprogs Midler, at Oversættelsen her er mere utvungen og fri end Originalen, saa at, dersom man ikke vidste anderledes, skulde man holde Originalen for at være Oversættelsen og omvendt.

Før jeg slutter denne aldeles fordringsløse Samling, — der er bleven til i en Sommerferie og mindre Mellemstunder, — kan jeg ikke afholde mig fra et Par Ord om en Sag, der vel er en Bisag overfor Bogen, men som dog ikke er nogen liden Sag i sig selv, nemlig Undervisningen i Latin. Jeg mener, at latinske Salmer skulde have Plads ved denne*. Hvor vilde jeg ikke selv frydet mig, om jeg havde faaet dem at lære ved Siden af Horats! Og hvor de vilde været lærte udenad! De rimede blandt dem sidde jo af sig selv fast i Hukommelsen. Men hvor heldigt det er ved Tilegnelsen af et fremmed Sprog, at man kan det Læste udenad, det ved enhver Sproglærer.

Efter min Mening har man skadet Latin som Skolefag ved at holde Undervisningen i en altfor stram klassisk Høide og Fjernhed. Da en bekjendt og saare

* Sml. *Wackernagels* kraftige Indlæg for det Samme i Fortalen til hans Verk «Das deutsche Kirchenlied» I.

eminent dansk Sprogforsker havde hævet den klassiske Filologi, flyttede med hans begeistrede Dicipule for meget af *Filologi* ind i Skolen, hvad der er let forstaaeligt men neppe var klogt. Niveauet blev lagt for høit; i Skolen hører ikke Videnskab i egentlig Forstand, men Propædeutik hjemme. Buen spændtes saaledes hos os, til den brast. Men det var, vel at mærke, ikke Latinens Skyld; thi Latin skræmmer ikke et Barn mere end andre Sprog, — det er tværtimod det vakreste og interessanteste af dem alle, — men det, der har trættet og afskrækket mangt et Barn for hele Livet, saa vi i den nuværende Generation maa bøde derfor, det er efter min Mening den lærde latinske Filologi i Skolen, der stillede Fordringerne *saa høit, at vi aldrig naaede dem*. I Skolen trænges ikke blot Klassikernes Kunstsprog, men først og fremst den enkle, jevne Latin, hvoraf den christne Kirke og den europæiske Videnskab har betjent sig, og hvori vor Dannelses Kilder ligge. Selv Renaissancens, og Reformationens Latinskole var ikke saa fornem, som vor en Tid har været; for den var Skolens Tale- og Undervisningsprog og Samtidens videnskabelige Litteratur *ogsaa* Latin*; men for os *var* dette ligesom ikke Latin uden i Navnet og Skinnet, det gjaldt kun for senere, udartet Latin, som vi ikke kunde være os

* Mænd som Melanchthon og Georg Fabricius digtede latinske Salmer for Skoleungdommen, og selvfølgelig lærte man i Datidens Skole Kirkens latinske Salmer.

bekjendte at regne for ordentlig Latin. Men skulde ikke Videnskabens langvarige historiske Brug have adlet ogsaa denne Form af Latin? Agtelsen for Klassikernes Mesterskab skulde, synes mig, kun vinde, ved at man virkelig tilegner sig Latinen i dens jevne og i Almindelighed opnaaelige Skikkelse, og Latinstudiet skal kun vinde i Omdømme, naar Studenterne faa Smag paa det Befrugtende, som der er i at gaa tilbage til Videnskabens gamle Kilder. Det er ihvertfald min personlige Erfaring.

Med eet Ord: *Kirkens* og *Videnskabens* Latin er en historisk Kjendsgjerning, som formentlig mere bør erkjendes og respekteres, og det maa vel siges at være nærmest for den, vi læse Latin. Jeg tillader mig derfor at gjentage, hvad jeg nærmere har begrundet ved en tidligere Leilighed (Luth. Kirketid. 1898), at Latinundervisningen efter min Mening vilde have godt af en større, friere anlagt *Læsebog* med Saadant som f. Ex. det apostoliske Symbolum, Salmer, Stykker af Romerretten, af Erasmus og Reformatorerne, af efterreformatorisk Historie og Naturforskning, af Saxo, Holberg, Linné, kanske af Cartesius og Baco. Paa den Maade bliver der Forbindelse mellem Læsning af de gamle Klassikere og det, der sysselsætter vort eget Tankeliv. Denne *Forbindelse* har manglet, og deraf det mangestemmige Raab, at Latin havde man «ingen Brug for».

Tidligere vilde jeg ikke let dristet mig til at optræde med en Mening om Latinundervisningen; men

nu da denne er dømt ud af den høiere Skole, nu vil maaske et beskedent Bidrag til Diskussionen om denne Sag fra En, der ikke taler som Latinlærer, men som *Latinelev*, blive hørt og prøvet. Jeg ønskede at give det Bidrag, jeg kunde, ud af min personlige Erfaring.

Musikbilag.

Flere af Bogens Subskribenter har ytret Ønske om, at Salmerne kunde ledsages af Musik, navnlig af sine Originalmelodier.

Dels har jeg, som oplyst S. 186 (Noten), ikke kunnet faa Tag i den Samling, som indeholder Originalmelodierne; dels vilde jeg ikke været Manden til at frembyde dem i en for os brugelig Form. Det ville kræve et ikke lidet Arbeide af en Kirkemusiker og fordyre og forsinke Bogen betydelig. Kun nogle faa Melodier, som jeg havde ved Haanden, hidsættes derfor her.

Nr. 1 er den Melodi, hvorpaa *Veni Sancte Spiritus* altid er bleven sunget ved vore Presteordinationer, idetmindste i Vor Frelzers Kirke i Christiania. *L. M. Lindeman*, af hvem jeg i sin Tid fik den, kjendte ikke dens Oprindelse; den var en Tradition fra hans Forgjængere, harmonisk forbedret af ham selv. For de Prester, der er ordinerede i Christiania efter vort gamle Ritual, vil den være en kjær Erindring fra

deres Ordination, og mig er det kjært at bevare den fra Glemsel, da den, saavidt jeg ved, ikke er trykt.

Nr. 2 har jeg ligeledes faaet af *L. M. Lindeman*, der havde baade Melodi og Harmoni fra *H. Schein* 1627 som Melodi til *Spiritus Sancti gratia*. Da den her (af Lindeman) er arrangeret for Mandskor, maa man paa Pianoet spille de to øverste Stemmer en Oktav dybere end betegnet. *Dette Samme gjelder ogsaa Nr. 3 og 5.*

Nr. 3 er kjendt fra *Joh. D. Behrens's* «Flerstemmige Mandssange» Nr. 367.

Til **Nr. 4** og **5**, som jeg fra gammel Tid har holdt af, kjendte jeg ingen Melodier, men havde til egen Brug lavet mig et Par, som jeg i Mangel af bedre drister mig til at byde, efter at mine Venner, Organisterne *S. Bjerke* (Christiania) og *Kr. Ursin* (Christianssand) har været saa venlige at hjælpe mig med Hensyn til Stemmeføringen. De fremtræde naturligvis uden Fordringer; hvad der ikke maatte tilfredsstille strenge musikalske Regler, falder tilbage paa mig selv. Til første Del af Nr. 4 har min førnævnte gamle Ven og Artiumskamerat *Bjerke* vist mig den Godhed selv at komponere Musiken med Overgang til sidste Del. Ja, for at være fuldt ærlig bør jeg tilstaa, at Motivet, 1ste Takt af Førstestemmen, i Nr. 4 b har jeg laant af en Melodi, han skrev for mig til denne Text i Studenterdagene. Medens jeg herved takker disse to Venner, bør jeg ogsaa takke et Par andre, Overlærerne *Ulmann* og *Gjessing*, med hvem

jeg et Par Gange har raadført mig i filologiske Spørgsmaal.

Forøvrigt lader en stor Del af Salmerne sig synge efter Melodier i L. M. Lindemans Choralbog, hvorfor her følger en Fortegnelse over disse Salmer og Melodier. (De historiske Oplysn. om Melodierne er hentede fra Choralbogen).

Ales diei nuntius kan synges som: Fra Himlen høit jeg kommer her (frisk og stærk Melodi fra Reformationstiden; har endog været tillagt selve *Luther*).

Aurora coelum purpurat som: Veni creator spiritus (se nedenfor).

Descende coelo Immanuel, naar Omkvædet udelades, som: Herre Jesu Christ sand Gud og Mand, dyb og vakker Bønnetone i den frygiske Toneart; kan følges tilbage mindst til 1608).

Deus creator omnium som: O Herre Christ dig til os vend (kjendt fra 1648).

Deus ignee fons animarum som: Med Sorgen og Klagen hold Maade (dens egen Melodi fra Middelalderen).

Ecquis binas som: O du store Seierherre (kjendes fra 1704).

Jesu dulcis memoria som: Jesu din Ihukommelse (Kingos Gradual 1699).

Lapsus est annus som: Vreden din afvend (Joh. Crüger Berl. 1640, efter en ældre Melodi fra 1584).

Lauda Sion salvatorem som: Naglet til et Kors paa Jorden (Zincks Choralbog 1801).

Lucis largitor splendide som: Deus creator (ovenfor).

O lux beata trinitas ligesaa. (Landstad har angivet Melodien «Fra Himlen høit,» — hvad der maa betegnes som et Misgreb. «O Herre Christ» har Bønnetone, den anden ikke; den har, om jeg saa turde sige, Bebudelsestone, Opraabstone; derfor passer den f. Ex. saa godt til: Gjør Døren høi, gjør Porten vid).

Plausu chorus laetabundo som: Naglet til et Kors, eller som: Dyre Bord, som Jesus dækker (L. M. Lindeman 1877).

Pone luctum Magdalena. Naar næstsidste Linje gjentages, hvad der til Nød gaar an, *kan* den synges som: Gud er naadig, han vil ikke (L. M. Lindeman 1877). Naar sidste Linje gjentages, hvad der fra Textens Side seet er bedre, kan den synges som: Jesus er mit Liv i Live (I. Crüger, Leipz. 1649). Afstanden mellem den gamle Text og den moderne Melodi Kjærlighed er Lysets Kilde er derimod altfor følelig.

Praecursoris et baptistae som: Plausu chorus (ovenfor).

Profitentes unitatem ligesaa. (Oversættelsen som: O Fader vor i Himmerig. Dorisk Toneart. Hans Kugelman Augsb. 1540).

Puer natus in Bethlehem som: Et Barn er født i Bethlehem (NB. den gamle Melodi i æolisk Toneart eller Moll; Selnecker 1587; L. Lossius 1553).

Quae est ante Dei thronum som: Naar mit Øie træt
af Møie. (L. M. Lindeman 1877).

Qui procedis ab utroque som: Plausu chorus (ovenfor).

Sacrata libri dogmata som: Hold oppe Gud hos os
dit Ord (Joseph Klug, Wittenb. 1543).

Somno reffectis artubus som: O Herre Christ dig til os
vend.

Veni creator Spiritus som: Kom Helligaand med Skaber-
magt (dens egen kraftige Melodi i mixolydisk
Toneart; kan førfølges tilbage til 1524).

Verbum Dei som Stabat mater.

1. Veni Sancte Spiritus.

Ordinator.

Blandet Chor.

Ve-ni Sancte Spiritus! Re-ple tu - o - rum cor - da fi-

de - li - um, et tu - i a - mo - ris in e - is

ig - nem ac - cen - de; qui per di-ver-si - ta -

tem lin - - gvarum cunc-ta - rum gen - - -

tes in u - ni - ta - te fi - de - - i con - gre-

ga - sti, A - le - lu - ja, Al - le - lu - ja!

Ordinator.

E - mit - te Spi - ri - tum tuum Do - mi - ne, et crea - buntur.

Choret.

Et reno - vabis fa - ciem ter - rae. A - - - - - men.

2. Mediae noctis.

(Mandschor).

H. Schein 1627.

Adagio.

Me-di-ae noc-tis tempus est, propheti - ca

vox ad - mo - net: Di - ca - mus lau - des Domi -

no, Pa - tri sem - per ac Fi - li - o.

3. Stabat mater.

(Mandschor).

Andante.

M. Nanini f. 1550, † 1607.

Sta - bat ma - ter do - lo - ro - sa,
cu - jus a - ni - mam ge - men - tem,

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has three flats (B-flat, E-flat, A-flat) and the time signature is 3/2. The music is written in a homophonic style with chords and single notes.

jux - ta cru - cem la - cry - mo - sa,
con - tri - stan - tem et do - len - tem

The second system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has three flats and the time signature is 3/2. The music continues with chords and single notes.

qua pen - de - bat fi - li - us;
per - trans - i - vit gla - di - us.

The third system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has three flats and the time signature is 3/2. The music concludes with a double bar line.

4 a. Cum revolve.

(Blandet Chor).

Andante.

S. Bjerke.

Cum re-vol-vo to-to cor-de, in qua mun-dus
Naar jeg o-ver-vei-er nøi-e Verdens Tant og

ma-net sor-de, to-tus mun-dus cor-di sor-det
Verdens Møi-e, tyk-kes Alt mig Skarn at væ-re,

et mens to-tum se re-mor-det. (Over-
som min Sjæl kun vil be-svæ-re.

4 b. Cum recordor.

Andante.

J. H. H. B.

gang). Cum re - cor - dor di - li - gen - ter,
Naar jeg nøi - e o - ver - vei - er

quid post mortem sit se - quenter, stabunt ju - sti
Haa - bet, som en Christen ei - er, at han frelst for

ritard.
quam pruden - ter, jam de - lec - tor ve - he - men - ter.
Gud skal træ - de, Hjer - tet jub - ler høit af Glæ - de.
ritard.

5. Requiescat a labore.

(Mandschor).

Adagio.

J. H. H. B.

Re-qui - e - scat a la - bo - re do - lo - ro - so

et a - mo - re; u - ni - o - nem coe - li - tum

fla - gi - ta - vit, jam in - tra - vit sal - va - to - ris a - dy - tum.

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDEX.

I. De S. Trinitate.

	Pag
1. Hymnus angelicus: <i>Gloria in excelsis</i>	2
2. Hymnus Ambrosianus: <i>Te Deum</i>	4
3. Hymnus de Deo creatore: <i>Jubilemus cordis voce</i> . .	8
4. De nativitate Domini: <i>Puer natus in Bethlehem</i> . .	12
5. De passione Domini: <i>Exite filiae Sion</i>	16
6. De descensu Domini ad inferna: <i>Mortis portis</i> . .	18
7. De resurrectione Domini: <i>Aurora coelum purpurat</i> .	20
8. De ascensione Domini: <i>Triumphe plaudant maria</i> .	24
9. De Spiritu Sancto: <i>Qui procedis ab utroque</i>	26
10. De Sancta Trinitate: <i>Profitentes unitatem</i>	32

II. De peccato, salute et mediis salutis.

11. De poenitentia: <i>Ad coeli clara</i>	36
12. De vita mundi: <i>Heu heu mala mundi vita</i>	38
13. De Immanuele: <i>Descende coelo Immanuel</i>	52
14. De redemptore: <i>Ecquis binas</i>	54
15. Oratio ad redemptorem: <i>Salve caput cruentatum</i> . .	58
16. Hymnus paschalis: <i>Plaudite coeli</i>	60
17. Ad lugentes: <i>Pone luctum Magdalena</i>	64
18. Jubilus de nomine Jesu: <i>Jesu dulcis memoria</i> . . .	66

INDHOLD.

I. Den treenige Gud.

	Side.
1. Englenes Lovsang: <i>Ære være Gud i det Høie</i> . . .	3
2. Den ambrosianske Lovsang: <i>O store Gud, vi love dig</i>	5
3. Gud Fader, Almægtige, Himmelen og Jordens Skaber: <i>Takker Herren</i>	9
4. Jesu Christi Fødsel: <i>Et Barn er født i Bethlehem</i> .	13
5. Christi Lidelse: <i>O Zions Datter, kom herud</i> . . .	17
6. Christi Nedfart: <i>Dødens Porte brast</i>	19
7. Christi Opstandelse: <i>Da Morgenrøden bryder frem</i> .	21
8. Christi Himmelfart: <i>Et Seiersraab fra Hav til Hav</i>	25
9. Den Hellig Aand: <i>Trøster, Tid og Rum ei maaler</i>	27
10. Den hellige Treenighed: <i>Vor Tro bekjender: Gud er een</i>	33

II. Synderen, Frelsen og Naademidlerne.

11. Bodssalme: <i>Til Himlens lyse Stjerner</i>	37
12. Verdens Forsagelse: <i>Liv med Verden, endt i Smerte</i>	39
13. Immanuel: <i>Stig ned til os, Immanuel</i>	53
14. Gjenløseren: <i>Kunde jeg paa Duens Vinge</i>	55
15. Bøn til den Korsfæstede: <i>O Hoved høit forhaanet</i> .	59
16. Paaskesalme: <i>Jubler, Himle</i>	61
17. Til de Bedrøvede: <i>Magdalena, sørg ei mere</i>	65
18. Jesus: <i>Jesu, din Ihukommelse</i>	67

	Pag.
19. Antiphona de Spiritu Sancto: <i>Veni Sancte Spiritus</i> . . .	74
20. Hymnus pentecostalis: <i>Veni creator Spiritus</i> . . .	76
21. Versus ante evangelium canendi: <i>Sacrata libri dogmata</i> . . .	78
22. De S. Sacramento: <i>Lauda Sion salvatorem</i>	82

III. De Sanctis.

23. De S. Joanne baptista: <i>Praecursoris et baptistae</i> . . .	90
24. De ss. evangelistis: <i>Plausu chorus laetabundo</i> . . .	98
25. De S. Joanne apostolo: <i>Verbum Dei Deo natum</i> . . .	102
26. Planctus beatæ Mariæ: <i>Stabat mater</i>	106

IV. Hymni matutini et vespertini etc.

27. Hymnus matutinus: <i>Lucis largitor splendide</i>	112
28. Hymnus matutinus: <i>Ales dici nuntius</i>	114
29. Hymnus matutinus: <i>Somno reffectis artubus</i>	116
30. Hymnus vespertinus: <i>Deus creator omnium</i>	118
31. Hymnus ad vespertas: <i>O lux beata trinitas</i>	122
32. Hymnus ad nocturnum: <i>Mediae noctis tempus est</i> . . .	122
33. In festo circumcisionis Domini: <i>Lapsus est annus</i> . . .	128

V. De morte et novissimis.

34. In exsequiis defunctorum: <i>Deus igne fons animarum</i> . . .	130
35. Meditatio animæ fidelis: <i>Cum revolvo toto corde</i> . . .	144
36. De die iudicii: <i>Dies irac</i>	156
37. De nova Hierusalem: <i>Tu intrare me non sinas</i> . . .	162
38. De amoenitatibus paradisi: <i>Ad perennis vitæ fontem</i> . . .	164

VI. Appendix.

39. Naenia Heloisæ et monialium apud sepulcrum Abaelardi: <i>Requiescat a labore</i>	172
40. De beatis: <i>Quæ est ante Dei thronum</i>	177

	Side.
19. Bøn om den Helligaand: <i>Kom Helligaand!</i> . . .	75
20. Pintsesalme: <i>Kom Helligaand med Skabermagt</i> . . .	77
21. Guds Ord: <i>Guds hellige Evangeliebog</i>	79
22. Den hellige Nadverd: <i>Zion pris din Saliggjører</i> . .	83

III. De Hellige.

23. Døberen Johannes: <i>Sankte Hans, den store Døber</i> .	91
24. De fire Evangelister: <i>Frydfuldt Kor lad løfte Røsten</i>	99
25. Apostelen Johannes: <i>Ordet, som er født af Gud</i> . .	103
26. Maria ved Korset: <i>Under Korset stod med Smerte</i> .	107

IV. Morgen, Aften, Nytaar.

27. Morgensalme: <i>O Lysets Giver, som med Pragt</i> . .	113
28. Morgensalme: <i>Nu Hanens Røst og Vingeslag</i> . . .	115
29. Morgensalme: <i>Af Sønnen styrket staar jeg op</i> . . .	117
30. Aftensalme: <i>O Skaber, i hvis Magt det staar</i> . . .	119
31. Aftensalme: <i>O hellige Treenighed</i>	123
32. Ved Midnat: <i>Nu er det Midnat. Klokken slaar</i> . .	123
33. Nytaarssalme: <i>Aaret er svundet. Atter et oprinder</i> .	129

V. Døden, Dommen og det Hinsidige.

34. Ved Jordefærd: <i>Gud, Sjælens luende Kilde</i>	131
35. En troende Sjæls Betragtninger: <i>Naar jeg overveier nøie</i>	145
36. Dommedag: <i>Dommens Dag med Vredens Torden</i> .	157
37. Det nye Jerusalem: <i>Jesus, lad mig ei betræde</i> . . .	163
38. Paradiset: <i>Tørstig Sjæl mod Livets Kilde</i>	165

VI. Tillæg.

39. Heloïses og Nonnernes Gravsang ved Abælards Grav: <i>Hvil fra Livets Strid og Møde</i>	173
40. Die Seligen: <i>Wer sind die vor Gottes Throne</i> . . .	176
Oplysninger	183
Musikbilag	255

